

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
38 – 39/2015
26. september 2015

Cena 1,- €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PREZIDENT MILOŠ ZEMAN
SI POHNEVAL LIBERÁLOV
Strana 5.

PREČO NÁS RUSI
VLASTNE OKUPOVALI
Strana 10.

ÚCTE SA NEPRIKAZUJE,
AKÚ MÁ MAŤ PODOBU
Strana 11.

KNIŽNÝ KONTRABAND
OTCA ANTONA HLINKU
Strana 12.

V UMENÍ NEMOŽNO
NEMAŤ DOMOVA...
Strana 13.

SLOVO O SLOVENSKU

Na sklonku onoho socializmu, ktorý nás uvrhol do terajšej neznosti, bol pre nás – ponormalizačných smenárov – spisovateľ Vlado Ferko v redakcii vtedajšieho mládežníckeho denníka apko. Nedo-stihnuteľný vzor, novinárska encyklopédia – dobromyselný, a tak trochu aj zhovievavý otecko nielen vekom, ale aj prístupom k nám mladým, v ktorých videl alebo vycítil trochu talentu a daností, čo by sa mohli časom vypestovať a rozvinúť aj na prospech novinarstva či literatúry – pravda, ak sa bujará mladost' v nás vyzúri a vysemení do zrelších úvah a postojov k životu a jeho naplnení.

Napomenul ma iba raz, keď som čosi napísal z brucha či z iných prameňov o pralesoch pod Kremencom. Hneď som pochopil, že ich niekoľkokrát prešiel a pozná v nich všetko – vône papradových mokradí, žalmy rozpadávajúcich sa vývratov na katafalkoch lístia, stužické prte, bludné húštiny, veľké rovné jedliny aj holiny poloninských lúk nad Rjabou skalou – akoby mal spočítané aj čučoriedky na nich...

Zrátal mi to spôsobom seba vlastným, a keď videl, že sa vyvíjam a prospešne prejavujem, bolo tých našich spoločných debát pozhnané. Posedkávali sme spolu aj vtedy, keď nešlo o písanie, ale ukazoval mi svoje ako drôt pevné veľkorovníanske korene v domácej dielničke, keď začal tvoriť koláže z medi a zo zinku. Žiaľ, nikto netušil, že to je jeho droťársky testament. Ani ja, aj keď sa mi občas ponosoval, že mu robotou strhaná hrudná mašinka hapruje... Vtedy však, viac ako recepty – na život a na lieky – ponúkal mi celkom nenápadné posolstvá. Niekoľkokrát ma (dost' nástoľčivo) nabádal, aby som sa zaujímal o nenápadného tvorčeka – vtáčatko – dažďovníka obyčajného – Apus apus.

Fantastické! Mrknite do vyhľadávča...

Dnes viem, čo mi Vlado chcel dať. A viem čosi o vznášani aj o lete k výškam.

Emil SEMANCO

R - 2015031

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

Most – Híd pred voľbami preberá agendu konkurenčnej SMK Opäť umelo vytvárajú problém s tabuľami

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Karikatura: Andrej MIŠANEK

V týždenníku Slovenské národné noviny sme pred dvoma rokmi monitorovali snahu niektorých maďarských organizácií na Slovensku presadiť návrh zákona, podľa ktorého mali byť na viacerých územiach označované dvojjazyčnými tabuľami stanice na železničných nádražiach, ale aj autobusové zastávky, a dokonca aj návestia na uzloch cestnej siete pre automobilovú dopravu. Ministerstvo dopravy návrh zákona z dielne maďarských občianskych aj politických kruhov analyzovalo, pripomienkovalo a predložilo na rokovanie vlády SR. Tá návrh zamietla ako bezpredmetný. Lenže snaha o to isté sa tu zrazu objavila opäť, tentoraz od zástupcov strany Most – Híd. Prečo práve v čase, keď celá Európa rieši kritickú situáciu okolo migrantov?

Na vlakových zastávkach v obciach a mestách, kde žije minimálne dvadsať percent príslušníkov národnostnej menšiny, by mali byť umiestnené dvojjazyčné tabule. V ďalšej novele zákona o dráhach to navrhujú poslanci strany Most – Híd Árpád Érsek, Béla Bugár a Elemér Jakab. Novelou vraj chcú poslanci za Most – Híd zosúladiť právny stav v oblasti používania jazykov národnostných menšín s označovaním železničných staníc. Hoci súčasný zákon o používaní jazykov národnostných menšín umožňuje uvádzať označenie obce v jazyku národnostnej menšiny aj pri označení železničnej stanice, súčasná právna úprava zákona o dráhach takúto povinnosť dotknutým orgánom štátnej správy neukladá. Navrhovaná zmena by sa týkala až sto štyridsiatich štyroch obcí, náklady označenia železničných staníc a zastávok v jazyku národnostných menšín sa odhadujú na sumu štyristotridsaťtisíc eur.

■ ČO SLEDUJÚ?

Keďže aj poslanci strany Most – Híd už takýto návrh v minulosti do parlamentu predkladali, ale vládny Smer-SD ho zamietol, je otázne, čo týmto novým návrhom poslanci sledujú. Jednou z možností je, že strana Most – Híd chce týmto krokom pred voľbami zobrať možnú prevoditeľnú tému konkurenčnej SMK. Druhá mož-

nosť je, že bugárovci chcú využiť situáciu, v ktorej sa vedenie štátu musí venovať problematike migrantov a vieme, že vláda zamietla kvóty diktované z Bruselu. Zamietnutie návrhu na ďalšie menšinové tabule by tak mohlo byť zámeňkou na opätovné rozpútanie kampane o nedostatku tolerancie a empatie v rámci slovenskej spoločnosti.

Slová Bélu Bugára, ktorými naznačil, že Slovensko zaspalo pri prijímaní utečencov, sa dajú brať ako výčitka, že ak nie sme dost' súcintní s utečencami, ako môžeme byť tolerantní k svojim menšinám.

■ AZYLOVÁ POLITIKA

„V roku 2004 sme zvládli desaťtisíc žiadateľov o azyl. Samozrejme,

v azylovom procese sme zistili, že väčšina z nich nespĺňa podmienky a museli tak opustiť územie Slovenska. Všetky kroky v EÚ sa dejú päť minút po dvanástej. Keď hovoríme, že Európa zaspala, hovoríme, že zaspalo aj Slovensko. Na rozdiel od niektorých iných krajín sme my zostali len vo fáze reči. Neponúkame azyl aktívne. Ovzdušie v Európskej únii začína byť toxické,“ vyhlásil Béla Bugár. Spájanie utečencov s teroristami má podľa neho iba naháňať strach. „Hovoriť len A a nepovedať B, je chybné. Musíme povedať aj to, že máme prísny azylový systém, ktorý by odhalil tých, čo môžu znamenať bezpečnostné riziko. Európa zažila státisícové exody i v minulosti. A vlády Západu aj tak tých ľudí neposielali späť. Táto kríza zmení Európu a Schengen. A to nielen kvôli utečencom, ale kvôli postojom k nej. Niektoré štáty strácajú totiž schopnosť empatie,“ dodal Béla Bugár.

Empatia je často používané slovo v takých kruhoch, ktoré pod ním rozumejú možnosť skrývať kadečo. Napríklad aj vyhlásenia, že ľudia sa nemajú báť terorizmu ani iredenty. Empatia bugárovcov sa však zrejme netýka ľudí na juhu Slovenska, ktorí majú celkom iné problémy než osadzovanie nových dvojjazyčných tabuľ...

3 OTÁZKY PRE:

Viliama KOMORU, odborníka Strediska národnostných vzťahov MS

Maďarskí politici vytiahli predvolebné túzy

• **Téma dvojjazyčných tabuľ na dopravných uzloch v zmiešanom území s maďarskou menšinou na Slovensku sa riešila už pred dvoma rokmi. Vláda SR návrh zamietla. Opäť je tu snaha iredentistov tváriť sa nadnárodné a označovať železničné aj iné stanice po maďarsky. Čo k tomu ako profesionálny pracovník Matice slovenskej hovoríte?**

Vynárajú sa otázky, prečo niekto v súčasnej zložitej a najmä ekonomickej situácii otvára takéto témy. Problematika pritom nie je upravená ani v rámci Európskej únie, ani v Rade Európy, čo potvrdili rozhodnutia ich orgánov. Je na rozhodnutí jednotlivých štátov, aké predpisy prijímú.

• **Matica slovenská nie je organizácia, ktorá by mala radiť štátnej správe, ale preda len, viete uviesť príklady zo zahraničia, kde podobné návrhy neuspeli?**

Štát prostredníctvom zákona o Matici slovenskej zveril jej okrem iných aj úlohy v tejto oblasti a spolupracovať i so štátnymi orgánmi, čo aj plníme. V jednotlivých štátoch Európy sú riešenia podobných otázok veľmi rôznorodé, napríklad tabule v menšinovom jazyku sú len čiastkou problematiky, tiež sú rôzne počty percent na využívanie menšinových práv.

• **Myslíte si, že aktivity politickej strany, ktorá tvrdí, že je občianska, sú v tejto situácii s obrovským**

tlakom migrantov na južné hranice Maďarskej republiky, a tým aj schengenského priestoru časovo primerané?

Otázka evokuje, či to nebolo zámerne práve v tomto období, keď sa pozornosť sústreďuje na vážnejšie problémy. Ak áno, tak je to nebezpečné. Slovenskí politici si nevšímajú diskrimináciu Slovákov na juhu, ktorí pri neznalosti menšinového jazyka nemajú šancu sa zamestnať... Takmer nijaká politická strana tomu nevenuje dostatočnú pozornosť. Povinnosťou Matice slovenskej je analyzovať, skúmať a poukazovať na tieto negatívne skutočnosti.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ,
Foto: MS

V SNN 40/2015
SI PREČITATE

■ Spomienka na hereckú legendu Ivana Mistríka pri jeho nedožitých osemdesiatinách
■ Nedávno otvorili galériu významnému sochárovi Jánovi KULICHOVI vo Zvolenskej Slatine
■ Príliv utečencov z Afriky a Blízkeho východu smeruje najmä do Nemecka

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Velkolepá manifestácia oslavy tradičných hodnôt v Bratislave Pochod za život podporilo desiatitisíce ľudí

Text a foto: Eva ZELENAYOVÁ

Niekoľko rokov sa v Bratislave uskutočňoval pochod za život viac-menej ako protiakcia dúhovým pochodom. Kým na pochodoch homosexuálov sa zúčastňovali čelní predstavitelia politického života, pochody za život vyznievali skôr bizarno ako atrakcia pre turistov. Nijaký politik neprišiel manifestovať príslušnosť ku kresťanskej viere, azda iba raz jeden pred voľbami. Pár desiatok ľudí verejne demonštrovalo svoju vieru a na zastávkach mestom pár rečníkov zaujímalo postoj k životu ako takému i k homosexualite. Od zvedavých okoloidúcich utrzili najmä posmech.

Predávať domáce potraviny sa dá aj bez veľkoobchodných reťazcov Skúšajú Česi, Nemci – a čo my?

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Istý obchod v Nemecku pri predaji potravín nepoužíva obaly, aj preto netvorí takmer nijaký odpad, predáva len čerstvý tovar a dodávateľmi sú výhradne domáci producenti. Medzi nimi najmä malí farmári. Tento model by mohol pokojne fungovať aj na Slovensku.

Mohol by sa uplatniť už aj preto, že skúšobne funguje tiež v Prahe v Českej republike. O zákazníkov rozhodne nie je núdza, naopak, nemecký majiteľ obchodu tvrdí, že viac má problém vybrať si medzi kvalitnými domácimi výrobkami a dodávateľmi.

■ INDE TO IDE

Obchod vo Berlíne nepoužíva plastové obaly, igelitové vrečúška ani nápojové kartóny. Naopak, zákazníkovi, ktorí neprídu nakupovať s vlastným obalom, ponúkne na požičanie vlastné nádoby, samozrejme opakovane použiteľné. V obchode síce nepredávajú tovar známych svetových výrobcov, ale na druhej

strane – všetky potraviny pochádzajú z lokálnych zdrojov, čo zaručuje ich absolútnu čerstvosť a kvalitu. Pražská nezisková organizácia zas tvrdí, že nákup na takomto princípe vyjde zákazníka oveľa lacnejšie, pretože neplatí v cene ani prepravu tovaru z rôznych koncov sveta, ani náklady na balenie. Dodávateľ dovezie všetko z krátko vzdialenosti na vlastné náklady a tiež sa nesťažuje – vďaka nižšej cene ako u konkurencie mu tržby zabezpečia ekonomický rast.

■ KVALITA JE PRIORITOU

Potraviny z miestnej poľnohospodárskej produkcie sa dostávajú na pulty takýchto obchodov v čer-

stvom stave krátko po zbere, nemusia prejsť procesom neprirodzeného a rýchleho dozrievania, mrazenia či chladenia. Tým, že potraviny sú z regionálnej produkcie, zákazník má v prípade záujmu možnosť kedykoľvek na mieste sa presvedčiť o podmienkach, v ktorých sú dorábané. Potom sa rozhodne, či sa stane trvalým zákazníkom, alebo nie. Pribúdajú po stovkách a miestni producenti rátajú príjmy. Veľkoobchodné reťazce nedokážu konkurovať ničím ani pri dumpinových cenách.

■ ZÁKAZNÍK UŠETRÍ

Aj zákazník môže po istom čase rátať zisky. Nakupuje z dávkova-

Dnešná sekularizovaná spoločnosť skôr podporí právo na inakosť než právo nenarodených detí na život. Prvým veľkým národným vystúpením za život od počatia až po smrť sa stal pochod v Košiciach v roku 2013.

■ SYMBOL POCHODU

Takmer osemdesiatitisícová účasť prekvapila aj medzinárodné spoločenstvo. Na Národnom pochode za život v Košiciach už politici neboli zriedkavosťou, hoci ich zastúpenie nebolo širokospektrálne. Tohtoročný Národný pochod za život v Bratislave bol koncipovaný veľkolepo. Počas štyroch dní vznikol priestor na diskusie, koncerty aj na duchovnú obnovu. Je však na škodu veci, ak organizátori do diskusných panelov zapájajú iba osobnosti, ktoré predstavujú istú politickú orientáciu, ba inklinujú k liberálnym hodnotám. Organizátori pochodu si za logo zvolili kráčajúcu postavu v tvare hviezdíčky, pripomínajúcu vrtuľku. Postava má predstavovať symbol energického vykročenia pochodu, hviezdíčka pred menom zasa dátum narodenia a v prenesenom význame aj symbol života. Vrtuľka zasa silu

nezničiteľnej pravdy a lásky, ktoré dvíhajú človeka k novej nádeji. Logo nesie tiež bohaté významy biblickej tradície. Či je to symbol víťazstva nad potopou, obetovanie vlastného života pre dobro iných alebo strom života.

■ OMŠE BISKUPOV

Národným pochodom za život začala Bratislava žiť už vo štvrtok 17. septembra. Či už to bol filmový festival, vystúpenia tanečných a hudobných skupín, diskusie naživo, duchovný program alebo program pre deti – iste sa nejakým spôsobom dotkli každého obyvateľa Bratislavy a jej hostí. V bratislavských farnostiach sa v nedeľu predpoludňím konali sväté omše celebrowané biskupmi všetkých slovenských biskupstiev. Otváraciu svätú omšu Národného pochodu za život v Katedrále sv. Martina slúžil bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský. Katedrála azda ešte nikdy nezažila taký nápor veriacich. A najmä mladých ľudí. Samotný pochod sa začal o 14.30 na Kamenom námestí a po 2,4-kilometrovej trase pozdĺž Dunaja sa skončil na Námestí SNP. Zúčastnilo sa ho rekordných deväťdesiatitisíc ľudí.

Kto by nechcel zdravé, kvalitné a ešte aj lacné potraviny?

čov totiž len toľko, koľko potrebuje, obchod mu nevnucuje nijaké typované balenie, nevnucuje mu množstvo či už hmotnostné, alebo kusové, ktoré musí z každého druhu tovaru kúpiť. Nakupovať iba toľko, koľko domácnosť spotrebuje, zas umožňuje výrazne zmenšiť objem kuchynského odpadu. Pre zákazníka sú to nespochybiteľné výhody. Ale na svoje si určite prídu aj prvovýrobcovia – mliekari, pekári, zeleninári, ktorí svoju produkciu zhodnocujú bez ďalších

medzičlánkov, ako sú spracovatelia, baliči, nákupcovia, predajne. Tým, že obchod prevádzkuje nezisková organizácia, nie je tu hrozba neprimeraných marží a podobne. Mimochodom, oba obchody – v Berlíne i v Prahe – nemajú núdzu o zákazníkov. Prevažujú medzi nimi najmä mladé rodiny, v ktorých si rýchlo zvykajú na zmeny v nákupnom stereotypu, a potom dôchodcovia, ktorým zas vyhovuje, že ak potrebujú povedzme štvrt liter mlieka, nemusia ho kúpiť liter.

VŠIMLI SME SI

V Slovenských národných novinách sa už niekoľko rokov venujeme aj téme výpredaja slovenskej pôdy do zahraničia. Vynorila sa nádej, že toto naše úsilie sa konečne prejaví aj v nejakom pozitívnom riešení.

Žeby predsa ozvena?

Pred voľbami sa pravidelne vynárajú návrhy na zmenu ústavy. S jedným takým prišiel prezident Andrej Kiska, ktorý navrhol, aby Ústava SR najnovšie zakotvila nemožnosť výkonu práce sudcov po dosiahnutí určitej hranice ich veku. Ide zrejme iba o nezna-

losť ústavy, lebo tá vo svojich ustanoveniach okrem iného zakazuje diskrimináciu aj na základe veku. Na Slovensku to však zrejme nemusí byť nijaký problém, pretože v oblasti zamestnania táto diskriminácia vystupuje dokonca verejne aj v náborovej inzercii a ešte dlho bude, kým sa niekto konečne nezobudí. Najnovšie predseda vlády Robert Fico chce ústavne chrániť slovenskú pôdu, aby sa nedostala do rúk zahraničných majiteľov. Ako povedal v prejave počas slávnostnej schôdze ku Dňu Ústavy SR, treba začať s ústavnoprávnou ochranou pôdy pred skupovaním poľnohospodárskej pôdy cudzincami. Upozornil, že ani slovenský poľnohospodár si prakticky nemôže dovoliť kúpiť pôdu v Nemecku.

„Netreba to mlčky tolerovať. Pôda je strategický element Slovenska a máme právo nájsť ochranu pred jej prechodom do rúk cudzích vlastníkov,“ zdôraznil Fico.

No, my to v našich novinách tvrdíme už niekoľko rokov, žiaľ, bez akejkoľvek odzvy. Asi sme tieto témy nepublikovali v správnom predvolebnom čase. Bude zaujímavé sledovať, kto tejto volavke „sadne na lep“, podľa toho sa skôr, ako by bolo vhodné, demaskuje ako potenciálny koalíčný povolebný partner SMER-u. Vládnuca strana totiž na zmenu ústavy potrebuje aj hlasy opozície. KDH v tejto chvíli ako jediné vyhlásilo, že je to vážna téma, ku ktorej treba pristupovať „opatrne“.

(ib) – Foto: autor

Konferencia SNS v Poprade ponúkla Slovensku viacero riešení Sústredili sa na rozvoj vidieka

Podľa rôznych štúdií možno Slovensko ešte stále považovať skôr za vidiecku krajinu. Vidiek je automaticky spájaný takmer len s poľnohospodárstvom – hoci oblasti patriacich k vidieku je oveľa viac. Faktom však zostáva, že u nás sa na vidiek v jeho celistvosti dlhodobo zabúda.

Slovenský vidiek vzhľadom na svoj charakter poskytuje veľmi dobrý potenciál na svoj vlastný hospodársky rast. Má predpoklady na rozvoj v špecializovaných odvetviach podnikania, zameraných napríklad na cestovný ruch, agroturistiku, poľnohospodárstvo, potravinárstvo a výživu, lesné a vodné hospodárstvo. Štát však nerieši alebo rieši iba nesystémovo súčasné aktuálne problémy slovenského vidieka a ľudí v ňom žijúcich. Problémom je určite zlá organizovanosť decentralizovanej vlády a neschopnosť opustiť mnohé zásahy do slobodného trhu.

Slovenská národná strana, ktorá konferenciu o potrebách vidieka zorganizovala a úspešne uskutočnila, považuje komplexný rozvoj vidieka za jednu zo svojich programových priorit. Zakotvila to aj vo svojich tézach, v ktorých okrem iného navrhuje vytvoriť systém efektívnejšieho využívania prírodného a nerastného bohatstva a zároveň zachovať prírodné a krajnotvorné dedičstvo ako základnú hodnotu. Osobitnú pozornosť chce SNS venovať vodným zdrojom a možnostiam využitia geotermálnych prame-

ňov či obnoviť kúpeľné centrá. V oblasti poľnohospodárstva SNS

ČO INÍ NEPIŠU

Na paši v Osturni.

v týchto tézach navrhuje prijať zákon o potravinovej sebestač-

nosti a bezpečnosti ako nástroj ako napomôcť trvalé dominantné postavenie domácich producentov na slovenskom trhu, zaviesť definíciu domácej potraviny či zmeniť prístup v prípade platieb EÚ.

V súčasnosti v atmosfére takmer bezohľadného drancovania je priam potrebná vyššia ochrana prírodných zdrojov, lesov, ornej pôdy a vôd, ako aj spravodlivé a nediskriminujúce rozdeľovanie financií v pôdohospodárstve. Mimochodom, to žiada SNS aj v dokumente Popradské memorandum – žiadosti slovenských vlastencov Bruselu, ktoré prijala ešte v júni 2013.

Téma rozvoja vidieka je určite príliš široká a zložitá. K efektívnemu riešeniu je potrebný celospoločenský konsenzus a spolupráca. Práve pre potrebu spoločenskej dohody SNS na konferenciu pozvala aj zástupcov odborných kruhov, odborných samosprávnych organizácií i expertov z iných politických strán. Cieľom bolo hľadať možné prieniky tak, aby konečným výsledkom bol úspešný rozvoj vidieka.

Ján ČERNÝ
Foto: Emil SEMANCO

Schengen neudržateľne padá

Eva ZELENAYOVÁ

Neuplynul ani týždeň, čo predseda Európskej komisie J. C. Juncker vyhlásil, že kým bude jestvovať jeho komisia, Schengen nezruší. A už to nie je pravda. Situácia na hraniciach i vnútri Schengenu sa začína meniť. Najskôr Nemecko, potom aj Maďarsko, Holandsko, Slovensko... pristúpili k dočasnej kontrole na svojich hraniciach. Len v nedeľu 13. septembra prekročilo hranice do Maďarska takmer šesťtisíc utečencov. V tomto roku sa cez Stredozemné more dostalo do Európy vyše trisťpäťdesiat tisíc imigrantov. Nemecko ešte v auguste pozývalo utečencov a v septembri už ide kontrolovať hranice! Z hodiny na hodinu Únia prijíma opatrenia na zastavenie prílevu imigrantov. Čo sa stalo?

Nič, čo by sa nedalo predpo-

kladať. Pri strete dvoch civilizácií musí prísť ku kolízii. To nevidí len ten, kto vidieť nechce. Alebo ten, kto európsku civilizáciu už považuje za mŕtvu. A treba povedať, že sa na tom pracuje dosť dlho. Európska civilizácia a kultúra sa do svojej vrcholnej podoby konštituovala na základe gréckej múdrosti, rímskeho práva a kresťanskej morálky. Intelektuáli odmietajú ako najvyššiu autoritu Boha dlhodobo hľadajú jeho náhradu. Osvietenci ho nahradili rozumom, komunisti ateizmom a konzumenti bohatstva peniazmi. Asanácia hodnotových pilierov európskej civilizácie brutálne pokračuje od druhej polovice minulého storočia. Absurdné zavádzanie multikulturalizmu systematicky ničí kultúrne a duchovné dedičstvo Európy.

„V pluralite hodnôt absentujú jednoznačné hodnotové kritériá, čo sa v praxi prejavuje dezintegráciou všetkých hodnotových štruktúr európskej kultúry a civilizácie,“ tvrdí Pavel Fendek, autor knihy Súmrak

KOMENTÁR

európskej civilizácie. Od takéhoto tvrdenia nie je ďaleko ku konštatovaniu, že budovanie multikultúrnej spoločnosti je zamerané na genocídu Európanov a zničenie ich národov. Fendek pripomína výrok Georgea Orwella: „Niektoré idey sú také idiotské, že im môže uveriť len intelektuál.“

Slovenská vláda podstatne zmenila rétoriku od júnového pochodu proti islamizácii Európy. Zrejme si uvedomila, že

slovenská spoločnosť ešte celkom nestratila pud sebazáchovy a postavila sa na obranu svojich ľudských práv. Do čela tejto iniciatívy sa postavil aj Marian Kotleba dôsledne, priamo, bez politickej korektnosti, pripomínajúci historickú kontinuitu Slovákov. Až tak vydesil vládu svojím možným úspechom vo voľbách, že prevzala jeho imigrančný slovník. No veľký priestor jeho aktivitám neprepožičiava. Skôr naopak, robí čo môže, aby zmarila stúpajúce preferencie jeho strany. Oplatilo sa.

Ale kým doma Smeru preferencie stúpajú, v zahraničí sa stal jeho predseda Robert Fico nežiaducou osobou. Podľa štatistik Eurostatu za prvý kvartál tohto roku slovenský premiér patrí medzi päťku najväčších kazisvetov. Nálepku získal tým, že odmieta moslimských utečencov. V tomto smere sa médiá na Slovensku vôbec nezmenili. Tak ako v minulosti aj v súčasnosti pritakávajú cudzím autoritám. A v rozpore so zdravým rozumom a s doterajšími poznatkami z krajín obsadených moslimskou komunitou vyhľadávajú „osobnosti“ presvedčujúce Slovákov,

že sa ničoho nemusia báť, že sa nič sa nestane.

Vláda na rozdiel od prezidenta, niektorých poslancov parlamentu a láskavých mimovládok prejavila viac porozumenia pre realitu. Premiér sa netají obavami z masívneho prílevu imigrantov. Môžeme sa síce utešovať, že Slovensko nie je atraktívnu krajinou pre utečencov, ale dokedy? Kým nevybývajú bohaté európske krajiny?

Štáty V4 odmietli politiku kvót a žiadajú bruselskú administratívu, aby dôsledne vyžadovala dodržiavanie migračnej politiky, vrátane ochrany schengenských hraníc. Bezpečnostný analytik Juraj Zábojník bez obalu v televízii hovoril o bezpečnostných rizikách súčasného sťahovania národov. Ale mimovládny sektor si nedá pokoj. Nadácia otvorenej spoločnosti financovala občerstvenie návštevníkov na Hviezdoslavovom námestí v čase, keď sa tam konal zhromaždenie voči protestnému zhromaždeniu proti islamizácii Európy. Iste by sa bolo viac zišlo utečencom. Hoci ktovie, keď v Maďarsku na stanici odhadzovali fľaše s vodou aj balíčky s potravinami...

Kolesá propagandy sa krúčia

Maroš M. BANČEJ

Podľa staroindických véd patrilo umenie propagandy medzi dôležité znalosti, ktoré pozemským ľuďom darovali bohovia. Už starí Egypťania vedeli o dôležitosti ovládania verejnej mienky, stredovekí potentáti sa spoliehali na svojich najatých pisárov, kazateľov a rečníkov, no a minulé storočie prinieslo neslávne známeho ministra propagandy tretej ríše Josepha Goebbelsa. Ten ostatne dodnes platí ako etalón propagandy aj so svojim výrokom, že tisíckrát zopakovaná lož sa stáva pravdou.

Dnešní päťdesiatnici ešte majú v živej pamäti médiá v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch. Vtedajší propagandisti sa mimoriadne činili, vyzdvihovali úspechy socializmu a očierňovali „prehnitý Západ“ a podarilo sa im za štyridsať rokov časť ľudí zma-

nipulovať, ale oveľa väčšiu skupinu naučili čítať medzi riadkami oficiálnych médií. Dnešným „propagandistom“ sa to zrejme podarí aj v skrátanom období. Konkrétnym príkladom je horúca téma – takzvaná utečenecká kríza. Ešte

POZNÁMKA

na jar boli obsahom správ informácie o počte zachytených utečencov, sprevádzané fotografiami lodí a lodiek na prasknutie naložených mladými mužmi. Číslo sa však stále zvyšovali. Taliansko, Grécko a vzápätí Maďarsko hlásili čoraz väčšie počty migrantov a najmä na sociálnych sieťach, ale aj v bežnej komunikácii sa začali ľudia pýtať, čo tu vlastne chcú, prečo prišli a za čím. Oproti prednovembrovej totalite si zásluhou

internetu môže ktokoľvek nájsť informácie napríklad o výške príspevku pre čakateľa na azyl dajme tomu v Nemecku. Tých základných tristošesťdesiat eur je mnohokrát väčšia suma, akú dostávajú naši dôchodcovia. Nevraviac o tom, že na rozdiel od mladencov zo Sýrie, z Afganistanu či z Líbye nemajú stravu, ubytovanie a ošetrovanie zadarmo. Mediálna mašinéria sa pomaly, ale predsa len pohla. Pomaly preto, že dnes skutočných nezávislých novinárov nahrádzajú absolventi rôznych zázračných masmediálnych fakúlt, ktorých už na škole pripravujú na to, že koho chleba ješ, toho pieseň spievaj. Často sa používa termín korporátne médiá. Väčšina bežných ľudí si pod týmto názvom nevie, čo si má predstaviť. No aj obyčajný človek si začína uvedomovať, že

po niekoľkých mesiacoch prudko ubudlo fotografií „mladých juncov“ a printové či elektronické médiá prešli na matky s deťmi. To nič, že oficiálne štatistiky v serióznych dokumentoch hovoria o osemdesiat až osemdesiatpäťpercentnom podiele mladých mužov medzi utečencami, hlavná vec, že časť konzumentov informácií zneistie. Raz je to utopený chlapček s nešťastným otcom, z ktorého keď sa vykľuje platený prevádzač, médiá bystro cúvnu. Inokedy sú to matky s deťmi, ktoré sú dve v stopäťdesiatčlennej horde mužov, a aj to sú použité ako živé štíty pri prekonávaní hraníc. Herr Goebbels by zrejme pochvalne zahmkal...

Naša slovná zásoba sa pri najmenšom obohatila o slovo „slničkar“. Ide o jedinca, ktorý je zapálený multikulturalista, nemá vzťah k vlastnému etniku a najmä – pre časť z nich je to aj zdroj obživy. Tento termín, podobne ako slovo „janičiar“, upadne v priebehu najbližších dvadsiatich rokov do zabudnutia. V prvom prípade preto, že sa ľudia budú riadiť zdravým rozumom, v tom horšom prípade preto, že použiť ho bude trestné.

AKO BOLO, ČO BOLO

Letecké dni na Sliachi majú tradíciu. Dnes si sotva niekto spomenie na holopupkáča, ktorý sa v prvej polovici štyridsiatych rokov minulého storočia poškrípal s mechanikmi, aby ho pustili do lietadla. Keď sa cez nich prebil, stroj mu pri štarte ušiel zo smeru a začal smiešne poskakovať. Vzápätí vzlietol do výšky a vo vývrteke padal k zemi. Keď ujo z Devty pristál, zahromžil si na lietadlo a ušiel z letiska. Aby sa diváci ešte viac rehotali, pilot si natrel gate na zadku nahnedo. Autor veselej akrobacie rotník Ján Chupek patril v slovenskom letectve medzi majstrov. Nikdy tu nechýbala sólová akrobacia stotníka Vladimíra Kačku a vystúpenie akrobatickej trojky stotníka Júliusa Trnku.

Pred terajším piatym ročníkom Medzinárodných leteckých dní na Sliachi sa hovorilo, že je to najväčší sviatok letectva na Slovensku. Užilo si ho okolo stoštyridsaťtisíc návštevníkov, ktorí si pozreli statické i dynamické ukážky účastníkov zo štrnástich krajín sveta. Hlavnú cenu – Cenu za najlepšiu letovú

ukážku – si odniesli Švajčiari. Ako najlepšiu vojenskú letovú ukážku ocenili poľský Mig 29. Cenu Slovenskej leteckej agentúry si odniesol pilot Letky MV SR za predvedenie nového

Spomienky na Trnku a Biele Albatrosy

Peter VALO

vrtuľníka Bell 429. Cenu letového riaditeľa MLD SIAF 2015 získal Mustang P-51D. Na oblohe zažiarili akrobatické skupiny – talianska Frece Tricolori, poľský akrobatický tím ORLIK a svetoznáma francúzska Patrouille de France. Nás v pravom zmysle reprezentovali, a veľmi dobre, len Očovskí bačovia na vetroňoch a parašutista, ktorý zoskočil so slovenskou zástavou.

V rachote motorov som si spomenul na Trnkových nasledovníkov, skvelú akrobatickú skupinu Biele Albatrosy, vďaka ktorej hovoril o Slovensku

celý letecký svet. Lietavali na cvičných prúdových lietadlách L 39 Albatros. Konštrukčne boli zhruba na rovnakej úrovni ako sériové stroje, na akých predvádzali svoje umenie Taliani

Sakáč, Ľuboš Novák, Jaro Baláž, Stano Rodziňák, Peter Fianta a sólista Jozef Kello lietanie milovali. Aj preto patrili Biele Albatrosy napriek všetkým hendikepom medzi najlep-

leteckej školy Ivan Hůlek, ktorý získal na Royal International Air Tattoo vo Fairforde trofej Superking udeľovanú za najlepšie demonštrovanie prúdového lietadla.

Popredné svetové akrobatické skupiny zabezpečuje vojenské letectvo. Tak to bolo aj u nás, akurát stroje boli na hrane životnosti. Úpadok Bielých Albatrosov sa začal za ministra Pavla Kanisa. Aero Vodochody bolo ochotné dodať nové vylepšené lietadlá. Kontrakt sa neuskutočnil. Uvažovalo sa o tom, že podľa vzoru NATO armáda nakúpi na výcvik vrtuľové lietadlá. Chvojkovci piloti sa inšpirovali Čilanmi, ktorí zažiarili na vrtuľových cvičných Extrách. Nestalo sa ani to. Medzitým zrušili Vysokú vojenskú leteckú školu v Košiciach. V roku 2004 Biele Albatrosy skončili za ministrovania obchodníka so saunami Juraja Lišku.

Na Trnkovu akrobatickú trojku sa zabudlo. Na majstrovstvo pilotov Bielých Albatrosov ostali, žiaľ, už iba spomienky. Ešteže na niekdajšiu slávu skupinovej akrobacie nadväzujú aspoň Očovskí bačovia.

SEBAOBRAANA

V súvislosti s aktuálnym dia-
ním okolo imigračnej vlny obča-
nia SR často vôbec netušia, že
v rámci EÚ platí tzv. dublinský
systém, ktorý dovoľuje vracať
migrantov do štátov, v ktorých
vstúpili na pôdu EÚ. Keby sa sys-
tém dôsledne dodržiaval, imig-
ranti by sa okolo Slovenska nedo-
stávali z Maďarska do Rakúska,
ale späť do Grécka, ak vstúpili na
pôdu EÚ práve tam. Čo to vlastne
je dublinský dohovor a dohody I.
a II.?

Dublinské dohody – neplatný zdrap?

Dohoda stanovuje kritériá, na
základe ktorých sa určí krajina zod-
povedná za preskúmanie žiadosti
o azyl a zabráni tak podávaniu viac-
násobných účelových žiadostí o ude-
lenie azylu vo viacerých členských
štátoch Európskej únie. Dohoda
podpísaná v Dublin 15. júna 1990 je
označovaná ako Dublin I a člen-
ské štáty Európskej únie ju aplikujú
od roku 1997. V marci 2003 nado-
budlo platnosť Nariadenie Rady
č. 343/2003 tzv. Dublin II, ktoré
nahradza Dublinskú dohodu. Naria-
denie stanovuje kritériá a mecha-
nizmy pre určenie štátu príslušného
na posudzovanie žiadosti o azyl,
podanej v niektorom z členských
štátov Európskej únie štátnym obča-
nom tretích krajín. Kritériá vychá-
dzajú z princípu, že zodpovedná
za preskúmanie žiadosti o azyl je
krajina, ktorá zohrala najdôležitejšiu
úlohu pri umožnení vstupu žiada-
tela na územie štátov EÚ napríklad
tým, že žiadateľovi udelila vízum,
umožnila mu nelegálne prekročiť
vonkajšie hranice Európskej únie, či
tolerovala jeho nelegálny pobyt na
svojom území. Kritériá sú doplnené
humanitárnymi ohľadmi, najmä reš-
pektovaním jednoty rodiny. Dublin I
a Dublin II sú ako celok nazývané
dublinský systém.

Kľúčový, no skrytý problém,
ktorý riešia štáty EÚ, je otázka vra-
cania žiadateľov o udelenie azylu
späť do Grécka v prípade, že mecha-
nizmy dublinského nariadenia ho
označia za zodpovedný členský štát.
Práve Grécko čelí kritike za nedo-
držiavanie dublinského systému.
Migranti, ktorí sa dostanú do EÚ cez
Grécko, mali by byť na jeho území
aj vrátení. To však nefunguje. Vlny
utečencov sa valia ďalej a spôsobujú
chaos v štátoch celej Európy, nielen
v rámci EÚ. Svoje k tomu môžu
povedať Macedónsko, Srbsko, Bul-
harsko, Rumunsko, Maďarsko a ďal-
šie štáty.

Podľa nášho ministerstva vnútra
Slovenská republika podporuje prin-
cíp solidarity medzi členskými štátmi
EÚ, nepovažuje však uplatnenie
výnimčného prístupu k jednému
členskému štátu v prípade Gréckej
republiky pri realizácii odovzdania
žadateľov o udelenie azylu za sys-
témové riešenie. Považuje ho za roz-
por s princípom rovnosti členských
štátov, keďže Grécko je platným
členom Európskej únie. Európska
komisia, ktorej jednou zo základných
úloh je presadzovanie dodržiavania
európskej legislatívy, zatiaľ neodpo-
ručila členským štátom Európskej
únie pozastaviť vracanie migrantov
do Grécka v zmysle dublinského
nariadenia. Naopak štáty ako
Holandsko, Dánsko, Švajčiarsko,
Írsko, Fínsko, Rakúsko, Nemecko,
Maďarsko, Cyprus či Nórsko nevi-
dia dôvod, prečo nevracať štátnych
príslušníkov tretích krajín do Grécka
v zmysle dublinského nariadenia.
Prečo to však nefunguje a vlny mig-
rantov nielen z Grécka sa do EÚ
valia ďalej? Lebo EÚ je nefunkč-
ným byrokratickým aparátom,
ktorý sa členským štátom vyhráža
represiami...

(rkh)

Na výstave Socha a objekt zaujal Hlaholikou Bulhar Andrej VRABČEV Most medzi Slovenskom a Bulharskom

Zhováral sa Emil SEMANCO – Foto: Andrej TREBATICKÝ

Na tohtoročnej jubilejnej dvadsiatej medzinárodnej výstave Socha a objekt v Bratislave sa predstavilo vyše deväť-
desiat autorov komornými dielami vo viacerých galériách. Vybraným umelcom s veľkorozmernými exteriérovými
dielami patrilo priestor záhrady Grassalkovičovho paláca. Pozornosť návštevníkov na priťahovala aj monumentálna
plastika Hlaholika ABC v tvare obrovskej gule s priemerom takmer 2,5 metra, do ktorej akoby bol vnorený kríž. Jej
autora akademického sochára Andreja VRABČEVA z Bulharska sme požiadali o rozhovor.

• **Názov diela Hlaholika ABC je pomerne zreteľný návod na dešifrovanie posolstva tejto abstraktnej formy, ale aká je filozofia tohto artefaktu, čo ste ním chceli vyjadriť?**

Každé dielo má dve existencie. Zatiaľ čo tá prvá je podriadená nejakej myšlienke alebo funkcii, druhá je mimo nej v podobe čistej formy. Čisto ideovo bolo pre mňa dôležité podčiarknuť, že misia svätých Cyrila a Metoda bola najmä kresťanská a skôr než etnické zameranie jej cieľom bolo oboznámiť kresťanov so Slovom. Toto je fakt, ktorý v súčasnej historiografii nie je veľmi populárny, na rozdiel od etnonacionalistických traktátov. Kresťanskú podstatu dobre vidieť v teoretickej vedeckej práci profesora V. Jončeva, zaoberajúcej sa vytvorením hlaholiky na základe geometrického modelu, ktorá vyjadruje, že Ježiš Kristus je Pánom od Alfý až po Omegu – od začiatku až po koniec (sveta). Práve na základe tohto symbolu a tohto modelu a formy hlaholiky je vytvorená moja práca. Výlučne sochársku problematiku transformácie grafického znaku na formu som riešil prirodzenou cestou prechodu od kruhu ku guli. Samotná guľa vyslobodila monumentálnu prácu z textu a kontextu a predstavila sa samostatnou existenciou ako abstraktná socha.

• **Nie je to prvý raz, čo sa môžeme s vašou tvorbou stretnúť na Slovensku.**

Už som sa tu zúčastnil na medzinárodnej sochárskej súťaži reflektujúcej spoločenskú zmenu, ktorá sa zvykne označovať ako nežná revolúcia 1989. No a počas spomínaného XX. ročníka prehliadky Socha a objekt som mal aj komornejšiu výstavu mojich plastik v Bulharskom kultúrnom inštitúte v Bratislave.

• **Vaše plastiky v bratislavskom BKI, ale najmä Hlaholika v záhrade Prezidentského paláca zaujali návštevníkov, odbornú verejnosť i médiá. V rozhovoroch ste**

viackrát zdôraznili, že monument ABC je akýmsi kultúrnym mostom medzi Slovenskom a Bulharskom či naopak, keďže jej širší kontext, ktorý vy však nechcete primárne zdôrazňovať, má korene až kdesi pri stredovekých starobulharských znakoch a kresbách a zrejme súvisí aj s vyhnaním Konštantinových a Metodových žiakov z Veľkej Moravy, pričom mnohí našli nové pôsobisko práve na území Prvého bulharského štátu (681 – 1018). **Vás osobne však spája s hlavným mestom Slovenska aj iný most či puto...**

Áno, našiel som si tu životnú družku a manželku. Oženil som sa so Slovenkou – Bratislavčankou Zuzanou Piptovou, najmladšou z troch dcér zo známej umeleckej rodiny Jána a Ludmily Piptovcov, ktorí v súbore Musa ludens od roku 1980 programovo oživovali hudbu historických období a uvádzali aj tú z čias Veľkej Moravy a igricov.

• **A aké sú vaše najbližšie umelecké plány?**

V rámci záväzkov, ktoré som prijal, moja monumentálna socha je od septembra 2015 vystavená vo Viedni v priestoroch Bulharského kultúrneho inštitútu, kde pobudne až do marca 2016, a zároveň tu mám dohodnutú ďalšiu výstavu na jar 2016. Popri tom mám v pláne oddať sa uskutočneniu niekoľkých autorských projektov, ktoré dosiaľ vyčkávali, kým sa budem cítiť pripravený na ich realizáciu. Aktuálne sa uchádzam o niekoľko medzinárodných súťaží, čo mi pomáha zachovať si jasnú predstavu o úlohe tvorcu a zakomponovať autorské nápady do reálneho kontextu. Týmto spôsobom si ich overujem a materializujem ich podobu z idey a pocitu v niečo uskutočniteľné. Napokon, vnímam to ako jediný možný spôsob, ako sa o svoje myšlienky podeliť s inými ľuďmi.

ANDREJ VRABČEV (* 1977) je mladý sochár s už charakteristickým a výrazným rukopisom a štýlom, ktorý pre svoju autorskú filozofiu a tvorivé posolstvo nachádza výraz v štylizovaných, abstraktných formách. Vyštudoval Vysokú školu výtvarných umení v Sofii, je členom Zväzu bulharských výtvarných umelcov a oddelenia sochárstva ARBS – The Royal British Society sculptors.

Sám o sebe hovorí: „Som sochár a zaoberám sa priestorom a realitou ako s problémom nášho vedomia. Štýl je stereotyp a mení autora na stroj na opakovanie rovnakých schém, čím však upadá. Chcem byť autentický bez toho, aby som bol folklórny. Myslim si, že výtvarnému umeniu dosť ublížilo priveľa naratívosti – rozprávačstva, konceptov a vedľajších nápadov, ktoré ho tak zmenili v kritiku a žurnalistiku.“

Dielo Hlaholika ABC bulharského umelca A. Vrabčeva v Grassalkovičovej záhrade.

O ČOM JE REČ

Nie, reč nebude tentoraz o jedenástom septembri 2001, ktorý sa do novodobých dejín sveta zapísal pre teroristický útok na svetové obchodné centrum WTC v New Yorku, známe ako „Dvojičky“.

My sa vrátíme k tomuto dátumu vďaka histórii starej viac ako tristo rokov. Prenesieme sa do jedenásteho septembra roku Pána 1683, keď poľský kráľ Ján III. Sobieski na čele spoločnej protitureckej aliancie porazil na hlavu turecko-tatársku vojská pri Viedni!

„Jediné potešenie duše a srdca, najľúbeznejšia a najmilovanejšia Maryšienka! Boh a Pán náš, na veky požehnaný, dal nášmu národu víťazstvo a slávu, o akej minulé veky nepočuli. Všetky delá, celé tábory, neodhadnuteľné bohatstvo padlo do našich rúk. Nepriateľ, ktorý vystlal mŕtvymi priekopy, polia, aj tábory, prchá v zmätku. Ťavy, osly, dobytok, ovce, ktoré držal stranou, začínajú naše vojská zberať až dnes. Vedľa nich v stádach ženú pred sebou Turkov...“ Píše kráľ Ján Sobieski v dlhom liste svojej milovanej manželke trinásteho septembra po potupnej porážke tureckého vezira Kara Mustafu, ktorý uteká

na jedinom koni zanechajúc svojich vojakov, janičiarov aj renegátov, čo sa k nemu pripojili, napospas víťazom. Bolo to naozaj slávne víťazstvo, čo zachránilo Európu pred turecko-tatárskym vpádom, po ktorom vojská v mene islamu zanechávali po sebe spálenú zem, zborené mestá, kláš-

Symbolický jedenásty september

Peter ŠTRELINGER

tory a najmä kresťanské chrámy... Kde sa objavili Turci, tam doslova tráva nerástla, ostalo po nich iba hrozné memento mŕtvych. Neveriaci psi, tak nazývali kresťanov. Nebolo tomu inak ani vo Viedni, o čom nachádzame svedectvo aj v citovanom liste poľského kráľa Maryšienke: „... Zabíjali, koho len mohli. Leží tu množstvo zavraždených žien, ale aj mnoho ranených... Včera som videl jedno ranené dieťa, chlapčeka najmilovanejšieho, ktorému lotor škaredo rozrezal hlavu a pus. Divná vec, že vezír vzal v ktoromsi cisárskom zámku živého pštroša, veľmi pekného, a tak dal zoľtať aj jeho, aby nám nepadol do rúk!“ Tie hrôzy nám čosi pripomínajú z týchto dní a mesiacov: zabíjanie kres-

ťanov v Islamskom štáte, rúcanie tisícročných chrámov, ničenie všetkého, čo protirečí islamu. Dejiny sa opakujú v neúprosných vertikálach času! Poľský kráľ Ján III. Sobieski sa stal symbolom hrdinstva, záchrancom kresťanstva, spasiteľom Európy, ohrozennej vojskami hrdlozev tureckého

Na dôležité súvislosti s výročím bitky pri Viedni ma upozorňuje vo svojom emaile bývalý vojenský kňaz a môj priateľ Ignáč:

„Po tejto veľkej bitke pri Viedni pápež Inocent XI. z vďačnosti za toto víťazstvo kresťanských vojsk zaviedol spomienku na Meno Panny Márie (12. september)! Pretože vo vyzvaní tohto svätého mena videl aj zastavenie expanzie a prenikanie Osmanskej ríše do centrálnej Európy. Čo však robíme dnes my potomkovia tých kresťanských vojakov, keď bez boja otvárame svoje mestá a dediny potomkom bojovníkov a ich súvercov z iných častí islamského sveta? Pred tými 332 rokmi sa to nepodarilo vojensky, tak to teraz duchovní potomkovia Mohameda skúšajú citovým a azylovým spôsobom tak, aby nás navonok i vnútorne postupne rozložili a potom humanitárne pripravili o život, keď sme ich tak pekne v kresťanskom a slovanskom duchu privítali chlebom a soľou! No nie?!“

Na bitku pri Viedni by nemali zabúdať ani potomkovia poľského kráľa Jána Sobieskeho, ktorí dnes na čele Európskej únie (mám na mysli napríklad bývalého poľského premiéra D. Tuska) rozhodujú o existencii Európy!

Málokto je doma prorokom – ani svojrázny prezident Českej republiky „Neobrúskový“ Zeman si pohneval liberálov

Miloš Zeman, prezident Českej republiky, je svojrázna a tak trochu výnimočná postava medzi predstaviteľmi bruselsky integrovaných „krajín“ Európskej únie. Nerád si dáva „ubrousek pred ústa“ a občas vykoná aj takú vec, ktorá je sice v rozpore s momentálnymi záujmami bruselských eurobyrokratov, ale je podľa jeho názoru v súlade so záujmami Česka ako suverénneho štátu či aspoň ako euroúnieovej krajiny.

Július HANDŽÁRIK – Foto: internet

Český prezident Miloš ZEMAN kolenačkovú politiku neuznáva.

Takým suverénnym aktom Miloša Zemana bola napríklad aj jeho nedávna účasť na oslavách skončenia druhej svetovej vojny v Pekingu. Za tento ľudsky i politicky celkom pochopiteľný štátnický čin (veď brutalita japonských agresorov v okupovanej východnej Ázii bola ešte oveľa neludskejšia ako brutalita fašistických okupantov v Európe!) však pán prezident zožal na domácej českej pôde sériu hanebných útokov od ľudí, ktorí sami seba označujú poväčšine za liberalistov či aspoň za pravocých liberálov, teda za bezhranične zmierlivých voľnomyšlienkarov. Pri pozornejšom sledovaní týchto útokov sa však ukázalo, že ich autormi boli poväčšine tí istí veľkohubi českí „liberáli“, ktorí Miloša Zemana nedávno rovnakým spôsobom napádali za jeho zopár kritických slov o Ferdinandovi Peroutkovi. A pritom im nešlo ani tak o (celkom zbytočné) obhajovanie osoby Peroutku, ale výlučne len o príležitosť na napádanie Zemana.

■ PEROUTKOVA VIZITKA

Najprv si povedzme pár slov o Ferdinandovi Peroutkovi (1895 – 1978). Bol to český novinár a politický publicista liberálnej orientácie, autor esejí a úvah o českej národnej povahe (Jací jsme) a ďalších analytických a historických diel (Boje o dnešek, Ano a ne, Budování státu) a za prvej ČSR bol spoluzakladateľom a dlhoročným redaktorom populárnej liberálne orientovanej revue Přítomnost. V rokoch 1939 – 1945 bol vážnym koncentračným táborem v Dachau a v Buchenwalde. Vystupoval ako kritik totalitných tendencií v českom politickom živote a po roku 1948 emigroval do USA, kde bol vedúcim čs. vysielania Slobodnej Európy. Za prvej ČSR zaujímal kritické postoje aj k centralistickým protislovenským krokom pražskej politiky a napríklad o novom župnom zriadení, zavedenom pražským vládnym nariadením od 1. 1. 1923 napísal: „Původním zámys-

lem župního zákona bylo rozpustit Slovensko v pojmu žup jako kostu cukru ve sklenici vody. Takové administrativní vyhlazení pojmu Slovenska nechťeli však přijmout ani ti Slovinci, kteří zavrhovali autonomii, tím méně pak ovšem strana lidová.“ Aj keď bol považovaný za dvorného publicistu prvorepublikovej pražskej vlády, v dramatických mníchovských a pomnichovských týždňoch roku 1938 prejavil pochoopenie pre úsilie slovenských politikov o získanie autonómie Slovenska a o usporiadanie spoločného štátu na princípe rovný s rovným podľa pôvodnej Clevelandskej, resp. Pittsburskej dohody. V Přítomnosti č. 41/1938 napísal, že Slovinci vyhlásením autonómie Slovenska vlastne zachránili celistvosť republiky: „Musíme byť totiž vďační, že Slovinci, pokud' su vedeni Ludovou stranou (rozuměj HSLS – pozn. J. H.), vůbec sa odhodlávají vytrvať pri republice a začlenit' sa do jej rámcu, aj keď uvoľneného. To je vec, ktorú si musíme nesmierne cenit'.“

■ V HODINE DVANÁSTEJ...

Pravda, po šiestom októbri 1938 prišli ešte oveľa dramatickejšie udalosti, vrátane hanebnej českej vojensko-polícijnej okupá-

cie autonómneho Slovenska v noci z deviateho na desiateho marca 1939, a potom už len 14. a 15. marec 1939 s vyhlásením samostatného Slovenského štátu a Nemeckom ochraňovaného kolaborantského štátu Protektorát Čechy a Morava (PČaM). Prezident druhej Československej republiky Dr. Emil Hácha hneď 15. marca 1939 zasadol do kresla štátneho prezidenta PČaM (taký bol oficiálny názov jeho funkcie aj v nemeckom jazyku – Staatspräsident!) a v rozhlasovom posolstve k českému národu vyhlásil: „Pozoruje, co se blíží, odhodlal jsem se za souhlasu vlády (rozuměj pražské vlády druhej ČSR – pozn. J. H.) v hodině dvanácté vyžádat si slyšení u říšského kancléře Adolfa Hitlera. Byl jsem přijat s vybranými pozornostmi a se všemi počtami, prokazovanými hlavami států. Po delším rozhovoru s říšským kancléřem a po zjištění situace rozhodl jsem se prohlásit, že odevzdávám osud českého národa a státu s plnou důvěrou do rukou Vůdce německého národa. Za tento projev důvěry dostalo se mi slibu, že našemu národu bude zabezpečena svěbytnost a svéprávný vývoj národního života...“

V zmysle tohto sľubu vodcu nemeckého národa potom ihneď

zasadli do kresiel vlády Protektorátu Čechy a Morava v kompletnej zostave takmer všetci českí ministri poslednej vlády druhej Československej republiky na čele s ministerským predsedom Rudolfom Beranom a spolu so štátnym prezidentom Dr. Emilom Háchom vládli v PČaM až do neslávneho konca Hitlerovej ríše.

■ CHORÁL Z PŘÍTOMNOSTI

Za týchto okolností nečudo, že aj známy český liberál Ferdinand Peroutka priložil ruku k dielu a vo svojej liberálnej revue Přítomnost v čísle 17 z 26. apríla 1939 na strane 249 takto ospieval päťdesiate narodeniny vodcu Nemeckej ríše a ochrancu Protektorátu Čechy a Morava: „Německá říše oslavovala padesáté narozeniny Vůdce Adolfa Hitlera způsobem, který odpovídá všem oněm pronikavým úspěchům, jež tento muž za pouhých šest let své vlády svému národu přinesl. Jak dnes věci stojí, nemají Němci nikoho, koho by ve své Walhalle, ve své galerii národních hrdinů postavili výše. (...) Odčinil v rekordním čase většinu následků německé porážky před dvaceti lety; ze státu, o jehož minění se versailští vítězové po mnoho let jen nedostali úpímně zajímali, učinil stát, do jehož hlavního města putují ministerští předsedové všech ostatních evropských států, ... známé tři spěšné návštěvy britského ministerského předsedy u hlavy německého státu jsou sensací světových dějin; dosud nikdy nepoznala historie Anglii a Německo v takovém poměru; odčiniv většinu následků poslední německé porážky (v prvej svetovej vojne – pozn. J. H.) pripojil na druhé straně Vůdce německé říše k ní území, jež k ní nepatřila po celý novověk; (...) všechno, co se Němcům před deseti lety zdálo snem, učinil dnešní jejich Vůdce skutkem; nasytil velkými kusy německou národní hrdost, utlačenu po světové válce (...) německý Vůdce stanul na onom význačném rozcestí, kdy snad z vůdce národa stává se vůdce národů;

A tak ďalej, a tak ďalej. Také a mnohé ďalšie ešte obdivnejšie boli slová českého pravocového liberála o vodcovi nemeckého národa a takmer celej Európy. Sú to tie najvýstižnejšie priamo v českom originály. Niet sa teda čudovať, prečo práve z autora týchto slov urobili neskôr jeho americkí chleboďarcovia vedúceho čs. vysielania „Slobodnej“ Európy.

V duchu tradičných slovensko-ruských vzťahov siahajúcich do Štúrových čias V Moskve vznikla Spoločnosť Ludovíta Štúra

Vzťahy medzi Slováckmi a Rusmi majú dlhú tradíciu. Ich vyvrcholením v 19. storočí bol spis Ludovíta Štúra Slovanstvo a svet budúcnosti. A práve v jubilejnom Roku Ludovíta Štúra prichádza z Moskvy správa o vzniku Spoločnosti Ludovíta Štúra. Tradícia slovensko-ruskej spolupráce sa odvíja už od čias Veľkej Moravy. Sem priniesli Konštantín (Cyril) a Metod abecedu pre staroslovenskú reč, ktorej cirkevná podoba slúži východným kresťanom dodnes.

Text a foto: Irena BERKOVIČOVÁ

Štúr svojim dielom v nemčine – Das Slawenthum und die Welt der Zukunft, Botschaft eines Slowaken vom Jahre 1855 an alle slawischen Völker (Slovanstvo a svet budúcnosti, výzva jedného Slováka z roku 1855 všetkým slovanským národom), ktoré dokončil najpravdepodobnejšie rok pred svojou smrťou, sa obracia k všetkým slovanským národom. Táto výzva a zároveň vízia, aj keď utopická, je určitý program. Možnože bol neuskutočniteľný, ale vychádzal z dobovej, možno až priveľmi emotívnej analýzy pomerov v určitom zlomovom momente slovenských dejín. Rusi túto knihu vydali ako prví v roku 1867 vďaka Štúrovým „poradcom“ Rajejskému a Lamanskému, ktorý Štúrovo dielo preložil do ruštiny.

Združenie, ktoré nedávno,

Alla MAŠKOVÁ (uprostred) a riaditeľ SI v Moskve Ján Šmihula na rokovani Štúrovej spoločnosti.

v roku dvojstého výročia Štúrovho narodenia, vzniklo na zasadaní ruských slovakistov v Moskve s názvom

Spoločnosť Ludovíta Štúra, nemá v dejinách Ruska obdobu. O jeho vzniku Maticu slovenskú informoval

Ján Šmihula, riaditeľ Slovenského inštitútu v Moskve, na ktorého pôde združenie vzniklo. Citujem z listu: „Cieľom Spoločnosti je jednak výskum a popularizácia slovenskej kultúry a literatúry, ako aj tvorby jej jednotlivých predstaviteľov a v neposlednom rade tiež upevňovanie slovensko-ruských vzťahov v oblasti kultúry a literatúry. Osobitnú pozornosť budeme venovať životu a dielu vynikajúceho syna slovenského národa Ludovíta Štúra, popularizácii jeho tvorivého odkazu, výskumu jeho poézie aj vedeckých prác. Spoločnosť bude vydávať almanach Devín.“

List predsedovi Matice, v ktorom je pozvanie na spoluprácu a výzva na podporu zo strany Matice slovenskej, podpísala aj profesorka Alla Germanovna Mašková, predsedníčka Spoločnosti Ludovíta Štúra. „Pre nás maticiarov je lichoťivé, že Spoločnosť Ludovíta Štúra sa uchádza o našu spoluprácu,“ povedal pre SNN predseda Matice Marián Tkáč, ktorý verí, že vzájomná spolupráca bude plodná. „Riaditeľovi Slovenského inštitútu v Moskve som prisľúbil, že v najbližšom čase ho budeme informovať o maticných aktivitách a záujmoch v oblasti spolupráce, ktorej nič nestojí v ceste.“

AKTUÁLNE

Lídri členských štátov Európskej únie na samite v Bruseli odmietli povinné kvóty. Ako po brífingu v Bruseli vyhlásil premiér Robert Fico, nikto nemôže povedať Slovenskej a Českej republike, „tol'koto a tol'koto migrantov musíte teraz zobrať a v takejto kvalite“. Slovenský premiér sa s českým predsedom vlády Bohuslavom Sobotkom po rokovaniach v Bruseli zhodli, že to boli mimoriadne ťažké a tvrdé rozhovory. „Myslím si, že sme išli až na hranu toho, čo bolo možné, bez toho, aby sa rokovania prerušili,“ povedal novinárom B. Sobotka.

Víťazstvo Štvorky

Premiéri sa takisto zhodli, že odmietnutie povinných kvót je spoločným víťazstvom krajín Vyšehradskej štvorky. Sobotka pred novinármi ocenil súdržnosť V4 a fakt, že do poslednej chvíle krajiny postupovali jednotne. Fico takisto zdôraznil, že mal silný mandát od Národnej rady SR, aby odmietol dokument, ktorý by zavádzal povinné kvóty.

„Na dobrovoľnom základe budeme viesť dialóg s Európskou komisiou a povieme, aký bude príspevok Slovenska. Bude to naše slobodné rozhodnutie a nebude to diktát, ktorý naozaj nemal podporu ani verejnosti, ani v Národnej rade,“ povedal R. Fico. Sobotka pripomenul, že krajiny, ktoré migrácii čelia najviac, teda Taliansko a Grécko, budú musieť sprisúvať procedúry prijímania migrantov. Fico tiež upozornil, že obrovskej vlne migrantov čelí aj Maďarsko a je podľa neho absurdné, aby boli ešte nútení prijímať migrantov z Talianska a Grécka. Maďarsko si spolu s Bulharskom, ktoré tiež čelí migrácii, vyrokovali výnimku, aby nemuseli prijímať štyridsaťtisíc migrantov, ktoré chce Únia do dvoch rokov presídliť.

Členské krajiny Európskej únie v najbližších dvoch rokoch prijímú dobrovoľne štyridsaťtisíc azyľantov z Talianska a Grécka, informoval po sedemhodinovom rokovaní lídrov dvadsaťosmičky šéf Európskej rady Donald Tusk. Presný postup vyriešia ministri vnútra krajín EÚ. Slovensko a ďalšie krajiny boli na nočnom rokovaní ostro proti pôvodnému návrhu Európskej komisie o povinnom prerozdelení utečencov podľa vopred určených kvót a nakoniec sa im tento postoj podarilo presadiť. Nemecká kancelárka Angela Merkelová na svojej tlačovej konferencii pripomenula, že riešenie sa bude týkať celkovo šesťdesiatštyri tisíc osôb. Okrem štyridsaťtisíc osôb, ktoré sa zdržujú v Taliansku a Grécku, prijímú krajiny Únie aj dvadsaťtisíc osôb s nárokom na medzinárodnú ochranu, ktoré sa však teraz nachádzajú mimo európskeho územia.

„Migrantov, ktorí nemajú právo na pobyt v EÚ, musia vrátiť,“ zdôraznil D. Tusk. Odpoveď Únie na migračnú krízu je totiž širšia. Únia okrem rozdeľovania migrantov rieši tiež spoluprácu s tretími krajinami či aktívne zásahy proti pašerákovi ľuď. Šéfovia vlád sa v Bruseli venovali aj ekonomickým problémom Grécka, tiež bezpečnosti či digitálnej agende.

Peter JÁNOŠÍK

NA OKRAJ

Dobrá správa z oblasti ekonomiky Slovenska za august znie – spotrebiteľské ceny medziročne klesli. Ak chceme presné číslo, potom možno uviesť, že podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky (ŠÚSR) v priemere za osem mesiacov tohto roka v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2014 sa spotrebiteľské ceny v úhrne znížili tiež o 0,2 percenta.

Spotrebiteľia sa pravdaže tešia

Podľa odborníkov z oblasti štatistiky index spotrebiteľských cien za domácnosti zamestnancov sa v auguste medziročne znížil o 0,2 percenta, za domácnosti dôchodcov sa nezmenil. „V priemere za osem mesiacov roka 2015 v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2014 sa index spotrebiteľských cien znížil za domácnosti zamestnancov o 0,3 percenta a za domácnosti dôchodcov o 0,1 percenta,“ oznámil ŠÚSR.

Najvýraznejšie klesli ceny vo sfére dopravy. Tam možno hovoriť až o viac ako šesťpercentnom poklese. Takmer o jedno percento klesli ceny za bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá.

Nijakým spôsobom sa nezmenili ceny poštových a telekomunikačných služieb, potravín a nealkoholických nápojov. Na druhej strane – sú aj oblasti, kde si našinci museli viac priplatiť. Napríklad určite nás teraz stojí viac nákup nábytku, bytových zariadení či bežná údržba domu. Tu si priplátíme o viac ako dve percentá v porovnaní s vlaňajškom. Podraželi aj služby hotelov, kaviarní a reštaurácií o takmer dve percentá. Viac nás stojí aj zdravie – nárast je do jedného percenta, ako aj rekreácia a kultúra.

Pre zaujímavosť – od roku 2000 ceny tovarov vzrástli o takmer 64 percent, ale priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca bola ku koncu uplynulého roka vyššia o 126 percent. Kým v roku 2014 dosiahla priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca 858 eur, v roku 2000 predstavovala v prepočte 379,4 eura. Je však nevyhnutné dodať, že úroveň priemernej mzdy vlni nedosiahlo až 57 percent Slovákov zamestnaných na plný pracovný úväzok.

Pozitívne sa vyvíjajú aj ukazovatele nezamestnanosti. Aj keď je stále vysoká, rady nezamestnaných na úradoch práce sa skrátli. Kým na začiatku tohto tisícročia dosahovala miera nezamestnanosti 18,6 percenta, v prvom kvartáli tohto roka predstavovala podľa Výberového zisťovania pracovných síl 12,4 percenta.

Štatistika je však iba hra čísel. Každý z nás najlepšie vie, ako sa vyvíja jeho osobná či rodinná ekonomika. Mimochodom, tí, ktorí zvažujú zaobstarať si nové bývanie, majú najvyšší čas. Realitné prostredie avizuje pomerne dynamický nárast cien bytov aj napriek tomu, že ich je vlastne v súčasnosti nadbytok.

(ib)

Do chudobných okresov Slovenska prídu štátne dotácie na bývanie Nájomné byty už nebudú iba sen

Obce v okresoch s vysokou mierou nezamestnanosti budú môcť získať od štátu o desať percent vyššiu dotáciu na obstaranie nájomných bytov pre sociálne slabších. Zmena je súčasťou pozmeňujúceho návrhu k novele zákona o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní, ktorý schválil parlamentný hospodársky výbor. V najbližších týždňoch by malo právnu úpravu prerokovať plénum Národnej rady Slovenskej republiky.

Ivan BROŽÍK – Foto: autor

Navrhované možné zvýšenie dotácie súvisí s podporou rozvoja v najmenej rozvinutých okresoch, v ktorých dlhodobo vykazujú vysokú mieru nezamestnanosti. Opatrenie je jedným z viacerých krokov vlády, ktoré prijala v auguste v rámci návrhu zákona o podpore najmenej rozvinutých okresov.

Teraz podľa aktuálne platnej právnej úpravy môžu samosprávy dostať nenávratný príspevok od ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja na tridsať až sedemdesiatpäť percent obstarávacích nákladov pri kúpe alebo výstavbe nájomných bytov a na zvyšok sumy si môžu vziať úver od Štátneho fondu rozvoja bývania (ŠFRB) s úrokovou sadzbou jedno percento. Vlni takto získali vyše deväťdesiatjeden milión eur, ktorými sa podporilo obstaranie dvetisíc sedem nájomných bytov. Celkovo od roku 2000 išli dotácie na kúpu alebo výstavbu vyše tridsaťsedemtisíc takýchto bytov.

ČO SA ZMENÍ

Podľa predloženej novely by sa mal v oblastiach s vysokou mierou nezamestnanosti zmeniť pomer dotácie a zvýhodneného úveru o desať percent v prospech nenávratného príspevku. Výška dotácie na obstaranie nájomných bytov v okresoch ako Rožňava, Revúca či Rimavská Sobota by sa tak mala pohybovať od štyridsaťpäť až do osemdesiatpäť percent nákladov v závislosti od typu nehnuteľnosti.

Konečný efekt sa môže prejavíť vo výške nájomného pre sociálne

Na nájomné byty čakajú tisíce záujemcov po celom Slovensku.

slabšie skupiny obyvateľstva, ktorá by tak mohla klesnúť. Obce a mestá v najmenej rozvinutých okresoch budú mať zároveň nárok na získanie úveru zo ŠFRB s nulovou úrokovou sadzbou. Následne sa teda bude musieť upraviť aj vykonávacia vyhláška k zákonu o štátnom fonde.

NAČO SI DAŤ POZOR

Dôležité je však poznať aj správnu cestu, ako sa k takýmto dotáciám dostať. Postup pri podaní žiadosti o poskytnutie dotácie na obstaranie nájomných bytov a na obstaranie technickej vybavenosti možno rozdeliť na niekoľko základných krokov – postup pred podaním žiadosti o poskytnutie dotácie, postup pri podávaní žiadosti a postup počas samotnej stavby.

Najzložitejšie je absolvovať správne prípravnú etapu. Je najnáročnejšia a najdôležitejšia. Podľa zákona dotáciu možno poskytnúť, ak je schválený program rozvoja bývania obce alebo program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, ktorý obsahuje aj časť o rozvoji bývania.

Tieto dokumenty musia byť schválené obecným zastupiteľstvom. Obsah samostatného programu rozvoja bývania, resp. jeho časť v rámci programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, upravuje Metodický pokyn Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR. Žiadateľ ako obstarávateľ nájomných bytov na základe tohto dokumentu môže projektantovi presne definovať požiadavky, teda počet potrebných bytov,

ich veľkostnú štruktúru a prípadné rozdelenie plánovanej výstavby do niekoľkých etáp (ak pôjde o zámer rozsiahlejšej výstavby). Pri určení veľkostnej štruktúry treba zohľadniť akútny nedostatok menších bytov. Žiadateľ musí projektantovi presne určiť priemernú podlahovú plochu obstarávaných nájomných bytov, keďže od tejto priemernej podlahovej plochy závisí výška poskytnutej dotácie, ktorá môže byť tridsať, tridsaťpäť alebo štyridsať percent, či po novom aj viac z oprávnených nákladov stavby pri bytoch bežného štandardu, a sedemdesiat alebo osemdesiat percent oprávnených nákladov stavby pri bytoch nižšieho štandardu. To zas upravuje štátna norma s názvom Budova na bývanie. Podlahová plocha nesmie byť väčšia ako osemdesiat štvorcových metrov. A pozor, do podlahovej plochy bytu sa započítava aj podlahová plocha balkónov, lodžii a terás.

MODELOVÝ PRÍKLAD

Častými prípadmi obstarávania nájomných bytov je zmena cieľa nebytovej budovy na bytovú budovu, napríklad nevyužitej materskej školy a podobne. Najčastejšie ide o prestavbu pôvodnej budovy a o jej „zvážšenie“ formou nadstavby alebo prístavby. V týchto prípadoch treba upozorniť projektanta, že priemerná podlahová plocha bytov sa vypočíta spoločne zo všetkých bytov bez ohľadu na to, či budú získané prestavbou, nadstavbou, alebo prístavbou. Po vypracovaní projektovnej dokumentácie treba zabezpečiť vydanie právoplatného stavebného povolenia pre stavbu nájomných bytov a v prípade, ak pre túto stavbu neexistuje nevyhnutná technická vybavenosť, treba tiež zabezpečiť projektovú dokumentáciu aj pre stavbu technickej vybavenosti a následne i právoplatné stavebné povolenie. Bez technickej vybavenosti podmieňujúcej užívanie bytového domu totiž nie je možné dokončenú stavbu bytového domu skolaudovať.

Šanca pre mládež – platená prax vo firmách je už konečne realitou Pomoc zamestnávateľom i nezamestnaným

Zamestnávateľia už môžu predkladať úradom práce žiadosti o poskytnutie finančných príspevkov na zapracovanie a prax mladých ľudí. Informovalo o tom Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR). Pracovné miesto musí zamestnávateľ obsadiť najneskôr do tridsiatich kalendárnych dní od nadobudnutia účinnosti dohody o poskytnutí finančných prostriedkov.

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Ide o národný projekt Praxou k zamestnaniu. Vďaka nemu by mali mať mladí ľudia vo veku do dvadsaťdeväť rokov väčšiu šancu získať prax v danom odbore a lepšie sa tak uplatniť na trhu práce. Projekt sa uskutočňuje prostredníctvom úradov práce v rámci Slovenskej republiky bez Bratislavského samosprávneho kraja. Celkovo naň vyčlenili 48,9 milióna eura. „Cieľovou skupinou sú uchádzači o zamestnanie vo veku do dvadsaťpäť rokov, vedení v evidencii minimálne tri mesiace, ktorí nie sú zamestnaní, nepokračujú v procese vzdelávania, ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave, a uchádzači vo veku do dvadsaťdeväť rokov vedení v evidencii úradov práce minimálne šesť mesiacov,“ píše sa v informácii ÚPSVR.

PODMIENKY ŽIADOSTI

O príspevok môže požiadať napríklad zamestnávateľ, ktorý je mikro, malým alebo stredným podnikom, ale aj neziskové organizácie, ktoré poskytujú všeobecné prospešné služby či občianske združenia a nadácie vykonávajúce hospodársku činnosť s cieľom dosahovať zisk. Finančné príspevky na zapracovanie a prax poskytuje zamestnávateľovi úrad, v ktorého územnom obvode má miesto pod-

Absolventská prax u budúcich zamestnávateľov sa vracia do škôl.

nikania alebo vytvorí pracovné miesto. „Finančné prostriedky sa poskytnú zamestnávateľovi, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijme do pracovného pomeru uchádzača z oprávnenej cieľovej skupiny na polovičný pracovný úväzok na čas minimálne deväť mesiacov, respektíve na neurčitý čas, pričom finančné prostriedky sa poskytujú zamestnávateľovi mesačne počas týchto najviac deviatich mesiacov,“ uvádza ÚPSVR.

Cieľom praxe je získanie odborných zručností a praktických skúseností u zamestnávateľa, ktoré zodpovedajú dosiahnutému stupňu vzdelania absolventa školy v príslušnej skupine učebných odborov alebo študijných odborov. Za absolventa školy sa podľa zákona považuje každý občan mladší ako dvadsaťšesť rokov, ktorý ukončil príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako dvomi rokmi

a od jej ukončenia nemal pravidelne platené zamestnanie. Počas vykonávania absolventskej praxe absolvent školy ostáva v evidencii uchádzačov o zamestnanie príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

NÁROKY ABSOLVENTOV

Počas vykonávania absolventskej praxe príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny uhradí absolventovi školy mesačný paušálny príspevok vo výške šesťdesiatpäť percent sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe podľa zákona o životnom minime na úhradu jeho nevyhnutných osobných výdavkov spojených s vykonávaním absolventskej praxe. Paušálny príspevok na vykonávanie absolventskej praxe absolventovi školy uhradí príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny do pätnástich pracovných dní po uplynutí kalendárneho mesiaca, za ktorý sa paušálny príspevok poskytuje. Absolvent školy je však povinný napríklad uhradiť úradu práce, sociálnych vecí a rodiny náhradu škody, ktorú spôsobil zamestnávateľovi úmyselným konaním, a uzatvoriť poisťnú zmluvu o úrazovom poistení počas vykonávania absolventskej praxe.

Pri posudzovaní žiadosti sa zohľadnia a zvýhodnia také žiadosti, ktoré deklarujú vytvorenie pracovného miesta na dlhšie ako stanovené obdobie, a preferovať sa budú žiadosti deklarujúce miesta na čas neurčitý – znie jedno z odporúčaní pre žiadateľov o tento druh príspevku. To znamená, že v praxi by nemalo ísť o účelovo vytvorené absolventské pozície len na získanie dotácie, ale naozaj o stabilizačnú pracovnú ponuku pre nezamestnaného uchádzača.

Mimovládne organizácie ako piata kolóna globálnej politiky

Európa si dáva búrať civilizačné základy

Text a foto: Eva ZELENAYOVÁ

„Slovenská spoločnosť je extrémne rasistická – u nás je rasizmus posilňovaný aj rôznymi inými prvkami, ako je pomerne veľká miera tradičnosti a uzavretosti. My nie sme otvorená spoločnosť ani vo vzťahu k inakosti a diverzite.“ Tieto slová na adresu slovenskej spoločnosti vyslovil pred piatimi rokmi Laco Oravec, programový riaditeľ Nadácie Milana Šimečku, ktorú podporujú aj najvyššie štátne inštitúcie.

Na Slovensku jestvuje množstvo mimovládnych organizácií, ktoré poznáme podľa toho, aké majú zámyery. Väčšinou útočia na základy národného štátu, presadzujú idey smerujúce k rozkladu hodnôt, na ktorých boli budované. Povedzme Nadácia otvorenej spoločnosti sa otvorene priznáva k odporu voči doktrínam. Podľa slovníka cudzích slov ide o náuku, sústavu zásad, východísk, poučiek. Doktríny nevznikli z nejakého rozmaru, sú výsledkom poznania celých generácií človečenstva. Preto sa stali doktrínami, že ich ľudstvo uznalo za správne, prospešné. Otvorená spoločnosť má k nim odpor. To by nebol problém, ak by tvorili názorovú skupinu ľudí. Problém nastáva, ak svoje predstavy vnucujú iným. Slováci majú priamu skúsenosť s diktátorskými režimami z minulosti. Je preto nepochopiteľné, že sa do služieb s rovnakými cieľmi zapája tzv. elita národa. Vyhlasuje sa za slušných, čím sa vymedzuje a nepriamo označuje ostatných za neslušných zadubencov. No je to tak?

■ SÚMRÁK KONTINENTU

Prvou zaujímavou štúdiou spoločnosti po páde komunistického režimu v Európe je knižka Pavla Fendeka *Súmrak európskej civilizácie*. Zaujala ma aj tým, že jeho teoretické spracovanie témy obdobia po prevrate v roku 1989 môžeme potvrdiť vlastnou skúsenosťou. Už som sa zmienila v niektorých komentároch o „školeniach“ slovenských parlamentaristov zo strany EÚ, ktorej predstavitelia prišli na Slovensko hlásať nevyhnutnosť plánovania poľnohospodárskej výroby. Hovorili o kvótach, o nevyhnutnosti

Hlas ľudu proti islamizácii Európy jej predstavitelia ignorujú.

delby poľnohospodárskej produkcie v krajinách EÚ, bez ohľadu na národnú potravinovú bezpečnosť. V súvislosti s Fendekovou analýzou stavu Európskej únie nadobúda jej politika zreteľnejšie kontúry aj vo svojej ideologickej sfére. Fendek rovnako ako množstvo ľudí východného bloku zostal prekvapený zistením, že prakticky všetky aktivity a legislatíva EÚ v spoločensko-hodnotovej oblasti sú v protiklade s tým, čo formálne hlása. Prítom uráža dôstojnosť Európanov vyznávajúcich autentické hodnoty európskej kultúry a civilizácie. V tejto súvislosti je namieste pripomenúť slová bl. Jána Pavla II., ktorý vkladal veľkú nádej do Slovákov práve pri budovaní kresťanskej Európy. Fendek ako človek, ktorý prežil značnú časť svojho života v hodnotovo iracionálnom socializme, postrehol rovnakú iracionalitu v hodnotovo spoločenskej sfére EÚ. Podrobil kritickému skúmaniu ideológie, ktoré najviac formo-

vali dejiny Európy a sveta, a dospel k záveru, že sa po druhej svetovej vojne, najmä po „kultúrnej revolúcii v roku 1968“, začal víťazný postup novej koncepcie socializmu, nového marxistického variantu totalitného spoločensko-ekonomického systému. Európu ovládli neomarxisti, presadzujúci ideológiu odporujúcu skutočnej slobode, demokracii a rovnosti občanov pred zákonom.

■ NAŠ PRÍSPEVOK

K búraniam autentickú európsku kultúru na Slovensku veľkou mierou prispela bývalá premiérka Iveta Radičová. Istý čas pôsobila ako predsedníčka Správnej rady Nadácie otvorenej spoločnosti. Jej priznanie, že kazateľ a kňaz Marián Balázs je jej spovedník, muselo sympaticky zapôsobiť na religióznu časť slovenského obyvateľstva. Neskôr sa stal šéfom poradcov premiérky a v tom čase už aj jej partnerom, s ktorým sa ostentatívne

predvádzala na festivale Pohoda. Balázs bol uznávaným kazateľom, pričom potrebnú autoritativnosť mu poskytovala príslušnosť k cirkvi. Jeho verejné prejavy boli politické a najmä nenávisť voči Mečiarovi a jeho politickej strane. Sotva sa niekedy verejnosť dozvie, či to bola jeho osobná iniciatíva, vnútorné presvedčenie, alebo sa stal nástrojom v rukách globalistov.

Vrcholová predstavitelia EÚ sa už ani netaja tým, že vedome deštruuju európsku civilizáciu. J. C. Juncker, predseda Európskej komisie, sa v súvislosti s migračnou krízou prejavil ako diktátor obrovských rozmerov. Rovnako predseda Európskeho parlamentu Martin Schulz, ktorý štátom odmietajúcim kvóty na prerozdelenie utečencov pohrozil použitím sily. Konanie oboch politikov sa dá charakterizovať ako dosiahnutie vrcholu európskej multikultúrnej politiky. Najskôr prišiel diktát v oblasti ľudských práv a v súčasnosti s utečeneckou epopejou. Jeden zapadá do druhého.

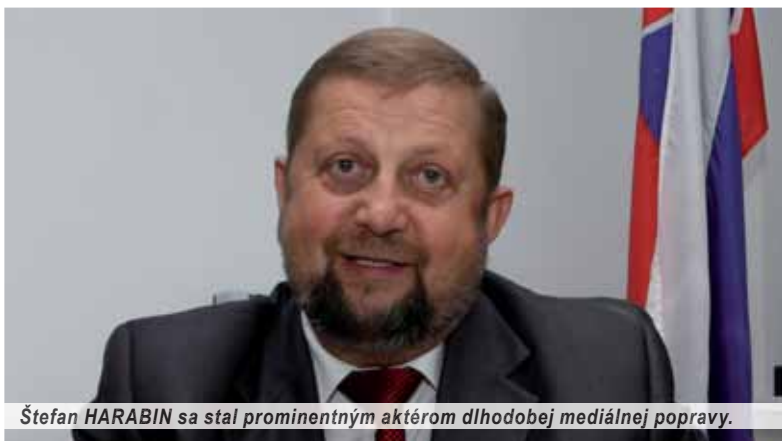
Na Slovensku sa už dlhšie bojuje proti nastolovaniu ideológie rodovej rovnosti ako predpokladu na vytvorenie multikultúrnej spoločnosti. Občania sa bránia. Štát však plní prikázané odporúčania administratívy EÚ. Na úrovni vlády boli vypracované viaceré koncepcie, stratégie aj koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019. V nej sa zdôrazňuje pojem radikalizácia, ktorý podľa koncepcie úzko súvisí s extrémizmom. Ak predstaviteľ rešpektovanej nadácie označí slovenskú spoločnosť za rasistickú, potom je zjavné, že ide o spoločnosť extrémistov. A prečo? Lebo sú Slováci tradicionalisti a nie sú otvorení inakosti? O čo sa teda usilujú tieto mimovládne organizácie? Vtlačíť Slovákom pečať extrémistov, aby sa mohlo voči nim mocensky zasiahnuť, keď budú brániť európsku kultúru, civilizáciu?

Zakladateľ Nadácie otvorenej spoločnosti George Soros v jednej zo svojich kníh uverejnil sumu, ktorú investoval do kúpy ruských vedcov. Ktovie, či sa niekedy ľudstvo dozvie, za akú cenu sa dali kúpiť európski politici, aby štáty Únie zmenili na totalitný Absurdistan.

podieľať, lebo k zmene zloženia došlo podľa nich nezákonným spôsobom. Štefan Harabin trvá na tom, že bol odvolaný na politickú objednávku. Predsedníčka súdu Daniela Švecová, ktorá návrh na jeho odvolanie podala, to vylučuje.

■ ČERVENÉ PLÁTNO

Aj povrchnému pozorovateľovi našej politickej scény je už dlho jasné, že Štefan Harabin leží komusi vysokopostavenému v žalúdku a aj na hlavu štátu očividne pôsobí ako červené plátno na býka... Práve po zmene v prezidentskom úrade sa začal sústredený tlak na „odharabinovanie súdnictva“. Minulý rok sa Š. Harabinovi nepodarilo opätovne získať post predsedu Najvyššieho súdu SR. Jeho nasledovníčkou sa stala Daniela Švecová. Pre viaceré – najmä médiami diskutované rozsudky, najmä po spochybnení postavenia a nezávislosti Inšpekcie MV, predsedníčka NS SR Daniela Švecová zmenila od začiatku septembra dovtedajší senát v zložení Štefan Harabin, Gabriela Šimonová a Viliam Dohňanský. Štefan Harabin vzápätí neuspel ani vo voľbách na člena Súdnej rady a do rady prišiel sudca a viceprezident združenia Sudcovia za otvorenú justíciu Dušan Čimo. Politikov si človek nemusí obľúbiť. A už vôbec by ich nemal nenávidieť. Dvojnásobne to platí pre žurnalistov. Žiaľ, na Slovensku sú priateľstvá medzi spravodajcami a politikmi naozaj „do neba“ kričiacie, práve tak ako ich „hony na čarodejnice“ z iných politických táborov. Štefan Harabin sa stal dlhoročným a prominentným aktérom jednej takejto mediálnej hry. Predpokladajme, že o to nestál.

Štefan HARABIN sa stal prominentným aktérom dlhodobej mediálnej popravy.

Médiá publikujú iba to, čo sa hodí do mocensko-majetkových záujmov ich majiteľov. Málokedy je to však pravda, hoci aj subjektívna. Redakcia SNN má k dispozícii názor sudcu, ktorý nechce byť menovaný: „Na Harabina odborne hoci kto z kolegov

je to skúsený sudca. Teraz zostáva „radovým“ sudcom trestnoprávného kolégia. Je zaradený v senáte svojho kritika Juraja Klimenta. Tento senát avizoval, že Harabin bude síce vedený v senáte 5T, ale na rozhodovacej činnosti senátu sa nebude

ZDRAVOTNÍCTVO

Vo všetkých krajoch Slovenska pokračuje poplatkový chaos aj po prijatí novely zákona, ktorý mal v týchto platbách urobiť poriadok. Pre SNN to potvrdili zástupcovia Bratislavského samosprávneho kraja, ktorí sa rozhodli, že budú v tejto veci konať. Situácia v BSK je totiž najkritičnejšia v stanovovaní poplatkov za služby a poskytnutie zdravotnej starostlivosti v ambulanciách. Niektorí praktickí lekári si tu dokonca účtujú aj za to, že vám poradia, čo máte robiť, keď ste chorí.

Chaos v poplatkoch u lekára pokračuje

Zaplatíte za to štyri eurá. V ortopedickej ambulancii si vypýtajú euro, ak chcete recept vypísať prednostne. Niektoré ambulancie dokonca priamo stanovili, akú výšku darov prijímajú. Uvádžame niekoľko príkladov:

- prednostné vypísanie receptu: 1 euro, rada lekára: 4 eurá, infekčný príplatok: 5 eur,
- sponzorovanie chodu ambulancie: 7 eur, rezervovanie termínu na deň: 10 eur,
- nespolupracujúce dieťa: 10 eur, manipulačný poplatok: 10 eur,
- poplatok za priebežný manažment pacienta: 10 eur, vystavenie návrhu na kúpeľnú liečbu prednostne: 21 eur,
- ročný elektronický manažment pacienta: 25 eur, ročný dar gynekologickej ambulancii: 50 eur,
- ročný poplatok pre tehotné ženy: 200 eur...

Zákon o poplatkoch v zdravotníctve potrebuje novelizáciu. Zhodli sa na tom zástupcovia väčšiny lekárskeho združenia a pacientov na pracovnom stretnutí s predstaviteľmi Bratislavského samosprávneho kraja. Na dnešný stav totiž doplácajú tak pacienti, ako aj lekári.

Nejasností okolo zákona č. 577/2004 o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za službuviacie s poskytovaním zdravotnej starostlivosti (tzv. poplatkový zákon) – to bol dôvod, prečo Bratislavská župa zorganizovala prvé pracovné rokovanie s kľúčovými lekáskymi stavovskými organizáciami, ale aj so zástupcami pacientov. „Všetci sme sa zhodli na tom, že takáto zlá novelizácia zákona, nebola ešte nikdy urobená. Nie je spokojný pacient ani lekár, ani organizácie, ktoré ich zastupujú. Zhodli sme sa aj na tom, že by mali byť novelizované ako celok aj novely, ktoré upravujú jednotlivé zdravotnícke zákony ešte z roku 2004 či 2005, pretože už dnes nekopírujú to, čo poskytovatelia zdravotnej starostlivosti, poisťovne ale aj pacienti potrebujú,“ uviedol po pracovnom stretnutí lekár kraja a riaditeľ Úradu BSK Valerián Potičný.

Takzvaný poplatkový zákon vstúpil do platnosti 1. apríla tohto roku. Poskytovateľom zdravotnej starostlivosti určil povinnosť poslať samosprávnym krajom zoznam služieb, za ktoré od pacientov vyberajú poplatky. Zároveň im zakázal podmieňovať poskytnutie zdravotnej starostlivosti úhradou. Napriek tomu počet poplatkov a ich výška od vstupu do platnosti vzrástli, lebo poskytovatelia si našli spôsob, ako toto ustanovenie obísť.

Irena BERKOVIČOVÁ

Odysea sudcu Harabina, plná politických záujmov, dospela ku koncu

Pri zrážkach mocí padajú hlavy

Ivan BROŽÍK – Foto: Ladislav LESAY

Trestnoprávne kolégium Najvyššieho súdu SR odvolalo Štefana Harabina z funkcie svojho predsedu. Členovia kolégia o tom rozhodli v tajnom hlasovaní v pomere hlasov 9:5. Štefan Harabin sa na hlasovaní nemohol zúčastniť. Za návrh hlasovalo deväť zo štrnástich členov kolégia. Informáciu potvrdil médiám vedúci kancelárie predsedníčky súdu Ivan Solej. Kolégium najnovšie povedie zástupca predsedu kolégia sudca Libor Duľa. Ďalšie otázky o prípadnom novom vedení kolégia sú zatiaľ podľa Ivana Soleja predčasné.

JUDr. Štefan Harabin vstúpil do politiky pod farbami Hnutia za demokratické Slovensko. Neskôr bol ako politik akceptovaný aj v súčasnosti vládnuce hnutím Smerom-SD. Lenže politik Harabin bol aj sudca Harabin. Politik Harabin prekážal akejkoľvek opozícii a sudca Harabin začal prekážať aj samotnému Smeru. Po hlasovaní z funkcie predsedu trestnoprávného kolégia sám vyhlásil, že si z toho nič nerobí, a ďalej povedal: „Bol som vicepremiér, minister spravodlivosti, predseda súdnej rady, predseda najvyššieho súdu. Predseda kolégia je robota len navyše,“ vysvetlil svoj pohľad na odvolanie.

■ MEDIÁLNY OBRAZ

Štefan Harabin je vďačným respondentom médií. Vždy si povie svoj názor a sú to názory, ktoré sa nemusia každému páčiť. Väčšinou kritické. Médiá mu v úsilí o senzáciu, trvajúcu čo najdlhšie, vypálili na čelo znak spoločenského nepriateľa číslo jeden. Pretože sa obávali jeho vplyvu. Vo svojej vlastnej hlúposti. JUDr. Š. Harabin na túto tému povedal: „Aký vplyv? To médiá a politici mi vytvorili takú gloriolu. Ja som

nikdy vplyv nevyužíval na nič, ja rozhodujem podľa zákona.“ Vraj bude mať teraz viac času na trestné spisy. Podľa neho však niektorí sudcovia hlasovali za jeho odvolanie, lebo boli zastrašovaní.

nemá. Hlavná zásada trestného práva – in dubio pro reo (v pochybnostiach v prospech obvineného) je pre niektorých stále veľkou neznámou.“ Štefan Harabin je v politike určite kontroverzná osoba, ale v odbornej praxi

ZO ŽIVOTA MATICE

Keď si v rámci Dňa obce v roku 2014 občania Budimíra pripomínali aj 725. výročie prvej písomnej zmienky, na podujatí sme sa vtedy zúčastnili s Ondrejom Andrejčákom ako hostia z košickej matičnej organizácie. Ondrej, ktorého k tejto dolnošarišskej obci ležiacej pri Toryse viaže aj rodinné puto, mi vtedy ukázal jej významné miesta i pamätihodnosti a zoznámil ma s viacerými miestnymi občanmi.

Tomu sa povie pohotovosť

Nápady, o ktorých sme vtedy nezáväzne debatovali, zaujali aj spoluautorku jedinečnej monografie o obci Ing. Zuzanu Jedinákovú, ktorá tiež prislúbila pomoc. Medzi iným som vtedy pripomenul aj udalosti, ktoré sa stali pred vyše 165 rokmi a boli spojené s pobytom dobrovoľníkov slovenského národného vojska a osobnosťami Slovenského povstania 1848 – 1849 na východnom Slovensku. Ich presuny, ktoré vo svojom fenomenálnom, vyše desaťzväzkovom diele podrobne zmapoval prof. Daniel Rapant, sú zviazané aj s obcou Budimír. V tejto súvislosti je pre obec významný práve dátum 2. marec 1849. Píše o tom trebárs Jozef M. Hurban vo svojich Rozpomienkach, keď takto opisuje odchod dobrovoľníkov z Košíc: „Cez Hornád mostom – pri ktorom nás ľud v zástupoch očakával a pozdravoval, dobrovoľníkom ruky podával a požehnával ich – prešli sme spišsko-abaujskou stolicou do utešeného údolia medzibrodia Hornádu a Torysy.“ Ich cieľom bol toho dňa, prejdúc aj obcou Budimír, „šumný Prešov“, kde našli dobrovoľníci Slovenského národného vojska lepšie zázemie ako v Košiciach. Jozef M. Hurban spolu s Ľudovítom V. Štúrom neskôr pokračovali ďalej a sformovali delegáciu, ktorú prijal mladý cisár v Olomouci 20. marca 1849...

V Košiciach napríklad už vyše šesť desaťročí chýba odstránená socha gen. Milana R. Štefánika, desaťročia sa len hovorí o postavení sochy Ľudovítovi V. Štúrovi, veľké komplikácie sú v súčasnosti s realizáciou sochy kniežata Rastica – Rastislava. Úsilie košických matičiarov o zmenu tohto stavu akoby vychádzalo navivo. Iná je však situácia v neďalekom Budimíre. Iniciatívy sa tu chytila teraz mladá pani Ing. Zuzana Kšenžighová-Jedináková, kronikárka obce Budimír. Je to najmä jej zásluha, že je v Budimíre neďaleko starého evanjelického kostola hneď pri starej ceste umiestnená informačná tabuľa, ktorá od tohto leta pripomína udalosti meruósmych rokov. Text je aj v angličtine, aby jeho obsahu porozumeli aj zahraniční návštevníci obce. Dokonca počas hokejových majstrovstiev sveta (jedna skupina sa hrala aj v Košiciach) tu našli ubytovanie aj fanúšikovia zo Švajčiarska. Info-tabuľu vyrobili z materiálu odolného poveternostným vplyvom a stojan, na ktorom je upevnená, je dielom samotného starostu, ktorý tabuľu vlastnoručne osadil koncom augusta tohto roku.

Deň obce Budimír 2015, ktorý Budimírčania prichystali na 29. augusta 2015, bol tak obohatený o ďalší rozmer – informačnú tabuľu venovanú dvom slovenským veľikánom a dobrovoľníkom Slovenského národného vojska, inštalovanú pri príležitosti Roku Ľudovíta Štúra. Inštalovaná tabuľa bude pripomínať okoloidúcim významné obdobie dejín Slovenska a Slovákov.

Anton METEŇKO

Prečo sa zbojník Jánošík objímal na placi s armádnym dôstojníkom Čriepky a črepiny Ondreja Palacka

Pavol M. KUBIŠ – Foto: rodinný archív

Ondrej PALACKO, rodák Kobeliarova (1928), nie je síce natoľko známy ako ďalší Kobeliarovec Pavol Jozef Šafárik, ale aj jeho životný príbeh by poslužil na niekoľko kníh. Zámerne nehovoríme o filmoch, lebo tých má niekoľko. Tento aktívny účastník protifašistického odboja, partizán, tanečník a spevák v súbore Lúčnica, neskôr dôstojník Československej ľudovej armády, bol totiž poradcom, odborným spolupracovníkom pri celom rade slovenských filmov, kde sa nakrúcali aj bojové scény.

V objatí s Jánošíkom a Ilčíkom (F. Kuchta, V. Brázdovič).

Ondrej Palacko, Július Pántik a Otar Koberidze pri nakrúcaní bojových scén filmu Prerušená pieseň.

Vojna na jednej strane prináša smrť a utrpenie. Na strane druhej je to najmä pre mladých mužov vzrušenie, dobrodružstvo, ale aj šanca prejavíť sa, postaviť sa za niečo, čo je správne, vzdorovať zlu. Možno práve také emócie a myšlienky lomovali Ondrejom Palackom, keď sa ako šestnásťročný rozhodol pridať k partizánom. Sám o tom povedal: „Keď sa u nás v horárni na Muráni začali vo februári 1944 tajne stretá-

vať partizáni, od prvých chvíľ som si povedal, že musím odísť s nimi. Otec ma spočiatku odhovárал, sestry a mamka, pochopiteľne, nesmeli o ničom vedieť. Nakoniec otec prívliol, a tak som v jeden septembrový deň polotajne odišiel z domu.“

■ ZAJATEC V NEMECKU

To už bolo Slovenské národné povstanie v plnom prúde. Mladenec absolvoval urýchlený výcvik

Dvaja kapitáni – Ondrej Palacko a kapitán Dabač (Ladislav Chudík).

a ako člen oddielu nadporučika Danilenka-Chovanca v partizánskej brigáde Stalin-Jegorov sa pri Brezne zapojil do bojových akcií. Zúčastnil sa na bojoch v okolí Štubnianskych Teplíc, Čepčina, Turčianskej Belej, Liptovskej Belej, Liptovských Revúc aj Starých Hôr, kde Nemci zajali vodcov povstania – generálov Viesta a Goliana. Zajali aj jeho, a tiež skončil v Nemecku v zajateckom lágri, odkiaľ sa po veľkých útrapách dostal domov až 5. júna 1945. Plný túžby po živote.

■ ŽIVOT PO VOJNE

Po vojne Ondrej Palacko pokračoval vo vojenskej kariére. V roku 1951 ho vo Vojenskom umeleckom súbore povýšili na poručíka. V martinskej zbrojovke už pôsobil v hodnosti nadporučíka... „Život, ten mierový mi pripadal taký krásny, že som si ho túžil vyspievať. Aj to sa mi podarilo. Ako člen speváckeho súboru Lúčnica a neskôr Vojenského umeleckého súboru som spieval o mieri, o mladosti,“ napísal v spomienkach.

V rokoch 1963 až 1969 pracoval na Krajskej vojenskej správe (KVS) v Bratislave. V roku 1970 sa

stal tajomníkom Rady obrany hlavného mesta SSR. Zároveň absolvoval štúdium na Vojenskej politickej akadémii. Na svoju protifašistickú odbojovú minulosť O. Palacko bezprostredne nadviazal ako člen predsedníctva Mestského výboru Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (SZPB). Súčasťou jeho aktivít sa stalo organizačné zabezpečovanie celomestských akcií pri významných výročiach. Zúčastňoval sa tiež na mnohých besedách o protifašistickom odboji.

■ PYROTECHNIK A PORADCA

Ondrej Palacko bol odborným poradcom pri nakrúcaní viacerých filmov s vojnovou a odbojovou tematikou. Medzi najznámejšie filmy, pri vzniku ktorých spolupracoval s filmármi, patrí Kapitán Dabač (1959), Prerušená pieseň (1960) alebo Pieseň o sivom holubovi (1961). Podieľal sa však i na nakrúcaní Bielikovho Jánošíka I. II. (1962), ale jeho meno by sme našli aj v tituloch známej snímky Smrť sa volá Engelchen, pri filmoch Bilá tma, Stopy na Sitne, Predjarie a Jakubko.

Ondrej Palacko zomrel 13. decembra v roku 1998.

Dvojsté výročie Štúrovho narodenia v Bánovciach nad Bebravou

Historické paralely a súčasnosť

V Bánovciach nad Bebravou sa v nedeľu 13. septembra zišlo slávnostné zhromaždenie na oslavy Štúrovho jubilea pri soche, ktorú odhalili takmer pred osemdesiatimi rokmi – 29. augusta 1936. Monumentálne súsošie Ľudovíta Štúra, prvú Štúrovu sochu na Slovensku, vytvoril majster Jozef Pospíšil, podobne ako aj ďalšie Štúrove pamätníky v Prahe, na Devine a v Uhrovci. Sochy financoval Štúrov jubilejný výbor z Bánovciach nad Bebravou.

Zhromaždenie matičiarov v Bánovciach nad Bebravou pozdravil premiér Robert Fico.

Oslavy Štúrovho jubilea na zaplnenom hlavnom námestí boli spojené s oceňovaním aktívnych bánovských matičiarov. V slávnostnom príhovore predsedu Matice slovenskej M. Tkáč pripomenul Štúrov odkaz Slovensku, Bánovciam a svetu a jeho poslancecké aktivity v uhorskom sneme dal za vzor poslancom slovenského parlamentu.

■ SLOVANSTVO A SVET

Do pozornosti prítomných dal Štúrovo po nemecky napísané dielo Slovanstvo a svet budúcnosti, posolstvo jedného Slováka z roku 1855 všetkým slovanským národom, ktoré prvý raz vyšlo v ruskom preklade v roku 1867. Jasný odkaz platí aj pre prítomnosť: „Slovania spolupracujte!“ Bánovčanom pripomenul, že Štúrovo súsošie vzniklo vďaka nadkonfesijnej spolupráci katolíkov a evanjelikov. In-

ciátorom bol Ústredný Štúrov jubilejný výbor v Bánovciach a Spolok slovenských akademikov Štúrovho rodného kraja za predsedníctva Mons. Jozefa Tisa v roku Štúrovej storočnice a na pamiatku jeho zvolenia za poslance uhorského snemu. Odhalil ho správca Matice slovenskej Jozef Škultéty spolu s miestnym dekanom Jozefom Tisom. Matičiarov pozdravil trenčiansky župan Jaroslav Baška, ktorý vyjadril hrdosť nad tým, že v Trenčianskom kraji sa narodili také osobnosti ako Štúr, Dubček, Štefánik i Ľudmila Podjavorinská.

■ ZASLŮŽILÍ MATIČIARI

Ocenenie prevzali významní domáci matičiari: Elena Pridavková, Karol Kubričan, Emilia Orieková a Irena Pustayová. Milan Laurinec, obnovovateľ Matice v roku 1968, bol vyznamenaný in memoriam. Aktom

uznania matičných aktivít v Trenčianskom kraji a v Bánovciach bol fakt, že matičné ocenenia odovzdával spolu s matičnými predstaviteľmi aj predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslav Baška a primátor Bánoviec Marián Chovanec. Na záver matičnej časti podujatia všetkým prítomným podakoval predseda 120-členného bánovského Miestneho odboru Matice slovenskej Miloš Zatko.

V druhej časti slávnosti pozdravil prítomných predsedu vlády Robert Fico. Vyzdvihol Štúrov demokraticizmus a nadkonfesijnosť. Štúr počúval názory ľudu, a tie boli základom jeho politiky. Dokázal zjednocovať špičkové osobnosti katolíkov a evanjelikov. Miesto Ľudovíta Štúra je nielen v slovenských dejinách, ale aj v prítomnosti Slovenska. Premiér oznámil, že aj na znak toho rozhodla slovenská vláda, že bude v dnešnej prístahovaleckej kríze vetovať akékoľvek rozhodnutie Bruselu o povinných prístahovaleckých kvótach. Všetkých ubezpečil, že jeho vláde ide o zaručenie bezpečnosti nášho štátu.

Slávnosť bánovskobebravských matičiarov sprevádzali hudobné a spevácke vystúpenia miestnych umelcov, vrátane študentov Základnej umeleckej školy Dezidera Kardoša.

(Irb)

Ruskí učitelia podporovali Slovákov finančne, materiálne i duchovne Francisciho listy podporovateľom z Východu

Marián TKÁČ – Foto: internet

Slovenská verejnosť dnes málo vie, ba skoro ani nechytuje o finančnej pomoci Rusov slovenskému národu v časech najtvrdšej maďarizácie na sklonku 19. storočia. A teda nevie ani o tom, že peniaze prichádzali na Slovensko zložitými cestami cez ruské veľvyslanectvo vo Viedni, ale aj cez pražskú banku Slávia.

Veľkú zásluhu na tom majú na ruskej strane najmä Michail Fedorovič Rajevskij (1811 – 1884), ruský pravoslávny kňaz, cirkevný hodnostár na ruskom veľvyslanectve vo Viedni. Tento úspešný a citlivý propagátor pravoslavia v zahraničí ako kňaz pôsobil pri pravoslávnych chrámoch v Štokholme, a predovšetkým vo Viedni dovedna štyridsať rokov. Jeho vzťah k Slovensku vyjadruje fakt, že bol zakladajúcim členom Matice slovenskej pod číslom 133. Slovákom výdatne pomáhal aj Vladimír Ivanovič Lamanskij (1833 – 1914), slaviofil, žiak známeho ruského slavistu I. I. Sreznevského, profesor slovanských dejín a literatúr na univerzite v Petrohrade. Ako vplyvný člen Petrohradského slovanského dobročinného výboru výdatne podporoval Slovákov. V rokoch 1862 a 1863 cestoval po slovanskom svete a veľa času strávil na Slovensku. Vyhľadával roztratených slovanských mužov, o ktorých sa dočítal či dopyčoval. V Hlbokom navštívil Hurbana, na Vyšehrade Viktorina, v Lehote Sama Chalupku, v Radvani Sládkoviča, vo Svätom Kríži Moyseša, Radlinského v Kútoch. Bol aj na zakladajúcom valnom zhromaždení Matice v Martine, kde našiel mnohých svojich známych pohromade. V tom čase ho dokonca vyšetřovali policajné orgány v Ružomberku. Na etnografickej výstavke v Moskve v roku 1867 hostil Slovákov a všade im kliesnil cestu, aby stali sa známymi a váženými. V roku 1881 pri príležitosti svadby syna Fedora, stavebného inžiniera, ktorý pôsobil v Rusku ako učiteľ nemčiny, navštívil ho v Petrohrade Janko Francisci. Ten Lamanskému adresoval jedenásť listov. Ďalších šesť Rajevskému.

LISTY V RUŠTINE

Francisci písal obom po rusky a zväčša išlo o – peniaze. Hľadal podporu pre svojich synov, ale aj pre národ, resp. podporu na vydávanie novin a časopisov. Rozhodnutie o finančnej podpore Pešťbudinským vedomostiam, ktoré vydával od marca 1861 v Budíne, prijali 20. mája 1868 na tajnej schôdzi od predstaviteľov ruských slovanských podporných spolkov. Táto pomoc mala v rokoch 1880 – 1883, samozrejme už do Martina, kam sa Vedomosti presťahovali v roku 1871 a zmenili sa na Národné noviny, formu dotácie deficitu redakcie za predchádzajúci rok – ročne tritisíc až štyritisíc rubľov.

Potom však – po smrti kňaza Rajevského v roku 1884 – pomoc ustala, a tak 16. decembra 1885 poslať Francisci do Petrohradu Ambru Pietra a ten nesie list Lamanskému: „Cielom cesty doručiteľa listu je sprostredkovať (získať) podporu pre naše noviny. Pred niekoľkými rokmi sme trvalo dostávali prostredníctvom zomrelého Michaila Fedoroviča (Rajevského) a on nás uistil, že táto podpora bude nasledovať každý mesiac. Ale my sme v roku 1884 nedostali už nič a na moju otázku mi odpovedal Adolf Ivanovič a Miroslav Adolfovič (zrejme pracovníci ruskej ambasády), že táto otázka nebola doteraz riešená, a keďže nastali isté zmeny, preto je potrebné, aby som prišiel k Vám. Mne je to však nemožné, preto sa rozhodol odísť Pietor. Je človek úplne hodoverný, z našich mladých dejateľov najlepší, o Vás a o Vašej problematike z rozprávania a novinových článkov široko oboznámený. Preto veľmi snažne Vás prosím pomáhať jemu radou i skutkom v dosiahnutí podľa možnosti najlepšieho výsledku. Vám je dobre známy náš stav a naše žalostné

položenie, preto nie je potrebné ho obšírne opisovať. Iba pripomínam, že ak my nedostaneme v priebehu niekoľkých rokov trvalej podpory, u nás bude nevyhnutná katastrofa, ktorá už teraz ohrozuje všetky prejavy našej národnej činnosti a národného života v každom ohľade.“

ÚPENLIVÉ PROSBY

Priam žobronenie bolo obsahom väčšiny Francisciho listov. Dvadsiateho januára 1869 informuje Michaila Rajevského o protiváhe Vedomostí – Krajnovi, ktorý podporuje maďarská vláda. Uvádza, že na začiatku minulého roka začal „nejaký neskúsený mladík, ctižiadostivý nevedomec, človek bez príjmov, pritom slovenskému národu oddaný, ctižiadostivý katolíkom Ján Bobula vydávať Slovenské noviny, ktoré sa usilujú získať čitateľov na úkor Vedomostí.“

Francisci píše: „Nástojčivo prosím Vaše Preosvietenstvo o pomoc Slovenského podporného spolku v záujme zamedzeniu pádu znakov Slovanstva medzi Slovámi, skazená a udusená ich slovanského ducha“. A zároveň prosí, aby sa táto jeho prosba v záujme ostražitosti v novinách nespomínala.

Obšírny list podobného charakteru napísal 18. júla 1877 Vladimírovi

Vladimír I. LAMANSKIJ.

Ján FRANCISCI-RIMAVSKÝ ako veliteľ dobrovoľníckeho vojska na Klemensovom portréte.

Lamanskému, a to (zrejme kvôli utajeniu) z Viedne: „Vy najlepšie zo všetkých Rusov viete, v akých podmienkach žijeme my Slováci. ... Konfiškujú nám učebnice bez súdu len policajným príkazom – a proti tomu niet odvolania. ... U nás teraz niet samostatného človeka, ktorý by mal schopnosť a odvahu pracovať v prospech slovanských vecí. ... Máme dva národné ústavy: akciová tlačiareň v Turčianskom Svätom Martine, ktorej som riaditeľom – a naše noviny: Národné noviny, Národný hlasník – redaktor Mikuláš Ferienčík, Orol – redaktor Andrej Truchlý, a humoristicko-satirický Černokňazník – redaktor Andrej Čerňanský... Doteraz je redaktorom Národných novin Ambróz Pietor, spolupracovníci Mikuláš Ferienčík a Samuel Zachej, všetko zaslužilé osobnosti, no veľmi biedne honorované... Biedu máme i v tom, že niet u nás peňazí.“

Svoju žiadosť dôvodí tým, že Slováci, ktorí majú vážnu úlohu v Slovanstve, „vzhladom na ich geografické a topografické polozenie, vzhladom na ich trojmiliónový stav, vzhladom na ich odovzdanosť slovanskej veci, aj ako

kolíska Kollára, Šafárika, Štúra a iných, padnú o 10 – 20 rokov nazad“, keďže hrozí zánik Národných novin. „U nás politické noviny vydávané nie v Pešťbudíne... sú povinné zložiť do rúk súdov 5 250 zlatých kaucie, ... čo nie sme schopní. ... V tomto zúfalom stave rozhodol som sa poslať Vám s dôverou a otvorenosťou tieto správy a pokorne Vás poprosiť, aby ste... sprostredkovali pre vyššie uvedené potreby naše peňažnú podporu v sume, akú Vy blahosklonne určíte. ... Všetky peňažné podpory, ktoré Slovenská spoločnosť nám daruje, prosím poslať prostredníctvom otca M. F. Rajevského.“ A prosí utajiť tento list, „lebo lepšie nám nedostať nič, ako znášať následky poznania Maďarov o podporovaní nás Rusmi“.

ORODOVANIE ZA SYNOV

V iných listoch prosí a oroduje za svojich synov. Dvadsiateho októbra 1874 napísal list Michailovi Fedorovičovi Rajevskému: „Vysokostený Otec protorej. Podateľ tohto listu je môj syn Miloslav, ktorý ukončil gymnázium v Revúcej a jednoročnú vojenskú službu, teraz sa

usiluje o štúdium medicíny vo Viedni. Je mládenec dobrý, mravný i spoločenský, vzdelaný v slovenskom, nemeckom i maďarskom jazyku, v hre na klavír a pod. Osmelujem sa odporučiť ho Vašej priazni a pokorne prosím, aby ste blahosklonne pôsobili v okruhu svojich známych podľa svojho spôsobu získať pre neho nejaké práce, a ak je možné sprostredkovať mu finančnú podporu. On ju v skutočnosti veľmi potrebuje, môj nastávajúci dôchodok je veľmi skromný, iného majetku okrem dôchodku nemám a musím vydržovať druhého syna Fedora, študujúceho techniku v Mníchove. Ak by bola možnosť sprostredkovať finančnú podporu i pre tohto druhého môjho syna, Michail Fedorovič, urobili by ste dvojnásobnú láskavosť, o čo úpenlivo prosím. Na záver mám česť pozdraviť Vás, najpokornejší sluha Ivan Francisci.“

O štyri roky, 11. septembra 1878, poslať z Viedne list Lamanskému: „... doručiteľ tohto listu je ten istý môj syn Fedor, strany ktorého som Vás prosil, žeby ste boli taký láskavý pomôcť mu nejaký spôsob obživy u Vás, buďto na technickom poli, alebo ako učiteľa na gymnáziu, alebo na reálnej škole udržať, keď doma žiadneho výhľadu nemá k zaopatreniu... Medzitým prišiel z Tambova profesor Ernest Poloni, profesor filológie v Tambove, rodom Slováč a bývalý profesor na rozprávnom slovenskom gymnáziu v Kláštore, a ten oznámil, že direktor gymnázia v Tambove Tichý žiada si mať 2 – 3 Slovákov za učiteľov nemeckého jazyka, že kto sa k tomu odhodlá, môže mať nádej, že v krátkom čase urobí patričnú skúšku, keď sa totiž naučí ruský jazyk...“

Žiada teda o štipendium pre syna Fedora a ešte oznamuje, že „Michailu Fedoroviču poslaných 3000 prišlo na svoje miesto“ (išlo o podporu pre Národné noviny). Dodáva: „Prosím Vás, nezabúdajte na svojich oddaných a potrebných ani nabadúce... U nás život nemožný bez pomoci Vašej, zahynúť nám by škoda bola...“

Nalieha na poslanie peňazí, Slováci potrebujú od Rusov stále pomoc, vydajú Slovenské spevy od Kadavého..., inak „Maďari pokradnú a sebe osvoja, čo len budú vládnuť a chcieť, aj na to treba peniaze“. Informuje, že „nové spolky ustrojujú nechceme dovtedy, kým nevykonáme rehabilitáciu Matice slovenskej“. „Prosím pre Boha živého, nedajte zahynúť tomu kmeňu... Vám je ročných asi 8000 zlatých maličkosť a Slovákom je to život“, tak napíše 15. apríla 1880.

Ale okrem peňazí pre noviny a podpory pre synov nezabúdali Francisci ani na iných. V septembri 1878 oznamuje Rajevskému, že „našiel“ dvoch dobrých mladíkov, menovite Jaroslava Vlčka a Jaroslava Holuba, ktorí sa rozhodli pre Ruský inštitút v Lipsku. Prosí za Jána Šípku, ktorý skončil gymnázium v Pěrove, aby ho vybrali medzi štipendistov ruského filologického seminára do Lipska. Uchádza sa aj o podporu pre Jozefa Klemensa, ten vynašiel „žiaroruch“, ktorý by mohol spôsobiť obrát v odvetviach, kde sa používa para, (a) Čechom ho nechce zveriť, „lebo tí by ho len na svoj špeciálny duchovný a finančný prospech vyskoristili“, ponúka ho teda Rusom. Na vyhotovenie stroja potrebuje dvetisíc zlatých. Dvakrát odporučal katolíckeho kňaza Štefana Mišika, ktorý čaká na cestu do Ruska, chce prijať pravoslavia, urguje stanovisko Lamanského „lebo my sme teraz v najťažšom stave“. Oznamuje tiež, že na Považí je na predaj panstvo Košeca za jeden milión zlatých. „Veľmi dobrá vec by bola, keby to ruský človek kúpil.“

Z listov Francisciho, ale aj ďalších Slovákov, ktorí sa uchádzali o ruskú pomoc (Vajanský, Pavol Mudroň, Andrej Halaša), vidieť, že slovenský národ naozaj viedol na prelome storočí boj za svoje jestvovanie na život a na smrť proti nepriateľovi, „ktorý ani práva, ani stydu, milosrdenstva a ľudskosti už naskrze nepozná a neuzná“. A že práve v tom čase bola pomoc z ruskej strany veľmi potrebná. Pomohla zachrániť náš národ pred úplným pomadačením. Patrí za to ruskému národu aj naša vďaka.

BESEDNICA

V stredu 16. septembra, v deň, keď sa u nás skončili parlamentné prázdniny, cestoval som z Chorvátska cez Maďarsko na Slovensko. Práve v ten deň sa prúd migrantov presmeroval zo Srbska do Chorvátska. V aute som po ceste počúval chorvátske rozhlasové vysielanie, podľa ktorého nová trasa migrantov cez Chorvátsko je veľmi nebezpečná, keďže v pohraničnom regióne pri Srbsku sú stále tisíce podzemných mín. Chorváti vyslali do miest, kadiaľ prechádzajú migranti zo Srbska, odborníkov na odstraňovanie mín. Situácia teda bola a je doslova výbušná.

Po prázdninách

Keď som v Maďarsku naladil v aute slovenský rozhlas, zaznel priamy prenos z prvého rokovania NR SR po prázdninách. K téme utečeneckej krízy a migrácie práve hovoril šéf slovenskej diplomacie Miroslav Lajčák: „Slovensko je za komplexné a udržateľné riešenie dosiahnuté všetkými členskými krajinami EÚ. Nejde riešiť tento problém administratívne. Vidíme neúmerne zaťaženie niektorých členských krajín. Vidíme tiež nenávisťné prejavy, ale aj pomoc ľudí na uliciach. Nevideli sme však snahu o hlbokú diskusiu na úrovni Európskej únie. Deti trpia rovnako v Srbsku ako Jordánsku,“ povedal minister a označil za potrebné definovanie zoznamu bezpečných krajín, v ktorých by utečenci mali žiadať o azyl. Rovnako dôležitá je podľa neho spolupráca tajných služieb a lepšia ochrana hraníc jednotlivých štátov EÚ. „Európska únia nemusí riešiť všetky bolesti sveta. Tu majú svoje slovo aj iné medzinárodné organizácie, ako napríklad Liga arabských štátov,“ vyhlásil M. Lajčák a dodal, že to, čo slovenská vláda vidí, je porušovanie schengenských pravidiel. „Nechceme prísť o tento výdobytok Európskej únie,“ uzavrel minister.

Predseda KDH a podpredseda parlamentu Ján Figel povedal: „Táto kríza bude ťažká a dlhá. Bude ťažšia než ekonomická kríza. Má dosah aj na humanitné aspekty. Rovnako má aj dosah na Európsku úniu, ktorá takto nebola už dlho skúšaná, ak vôbec. Slovensko má právo vybrať si, komu túto pomoc ponúkne prioritne. Trváme na fungovaní schengenského systému. Krízu treba riešiť od koreňov, teda od územia konfliktov v Sýrii a Iraku. Militantný islamizmus je globálnou hrozbou, ktorej by sa mala venovať OSN.“

Už som sa blížil k našim hraniciam v Rajke, keď z éteru zazneli slová premiéra. Robert Fico je presvedčený, že prevádzanie najčastejšie organizuje Islamský štát, pričom má z toho veľké finančné zisky. „Toto nie je paranoja. Netvrdíme, že čo emigrant to terorista, ale spomedzi státisícov môže byť potenciálne nebezpečných niekoľko tisíc ľudí... Tento vývoj je mimoriadne vážny a bude mať dosah na fungovanie Európskej únie. EÚ sa ocitla pod náporom emigrantov, pričom len málo z nich spĺňa predpoklady na udelenie azylu.“ Premiér trvá na svojich predošlých vyhláseniach o tom, že deväťdesiat percent z prisťahovalcov sú ekonomickí migranti. „Nie všetci hľadajú útočisko pred vojnou, Ak by niekto utekal pred vojnou, bol by spokojný aj v Srbsku. Slovenská republika však musí preukázať solidaritu s tými, ktorí nemajú, čo jest.“ R. Fico sa opýtal: „Naši ľudia žijú z tristo eur mesačne, ako im máme vysvetľovať, že v niektorých štátoch dostávajú imigranti viac ako šesťsto eur mesačne?“

(rkh)

DOKUMENT

Občianske združenie Slovenské hnutie obrody napísalo otvorený list slovenským biskupom, týkajúci sa ich postoja k imigrantskému problému Európy. V liste uviedli, že na mocenské záujmy USA na Blízkom východe, Strednom východe a v Afrike doplácame v súčasnosti problémom s utečencami. Vlastenci z tohto združenia vyzývajú cirkev, aby sa verejne vyjadrila k tomuto aktuálnemu daniu. Z listu vyberáme:

Slovensko trpelo v tieni polmesiaca

„Pred viac než 1 100 rokmi sa cirkev stala nerozlučiteľnou súčasťou duchovných tradícií slovenského národa. Počas jeho pohnutej histórie cirkevní predstavitelia intenzívne bojovali za práva národa – jazyk, reč, kultúru, autonómiu, dokonca štátnosť. V modernej dobe vďaka mnohí veriaci i neveriaci cirkvi za veľký podiel na boji proti zvráteným marxistickým ideológiám, rozlepťavujúcim tradičnú rodinu a právo na život nenarodených detí.

V posledných mesiacoch však znepokojene konštatujeme, že v otázke cudzorodého mohamedánstva nám chýba zreteľné, jednoznačné a nekompromisné vyjadrenie pastierov slovenských kresťanov – biskupov – k islamizácii Európy ako objektívnej hrozbe slovenským duchovným a kultúrnym tradíciám. Prípadom, že Slovensko veľmi trpelo v tieni tureckého polmesiaca, z ktorého nás neoslobodil akýsi nejasný dialóg, ale odhodlaný a rozhodný krok poľského kráľa Jána III. Sobieskeho v roku 1683 v bitke pri Viedni. V európskom kontexte to bola vôľa a činy pápeža sv. Pia V., ktorý prispel k záchrane Európy v bitke pri Lepante v roku 1571. V súčasnosti môže podobný krok rozhodnúť o prežití kresťanskej viery na našom území. Niektoré signály vysielané kresťanskými charitatívnymi pracovníkmi však svedčia o naivnom postoji bezmyšlienkovitého vítania imigrantov na našom území. Vyznávame náboženskú toleranciu odlišných vierovyznaní, zároveň však v rámci slovenských štátnych hraníc vyznávame zachovanie slovenských tradícií a to práve na úkor liberálneho ideálu multi-kultúrnej spoločnosti, založenej na náboženskom a kultúrnom relativizme.

S úctou vás nástupcov apoštolov preto prosíme o jednoznačné vyjadrenie v duchu evanjelia: Vaša reč nech je áno, áno, nie, nie, všetko ostatné je od zlého. (Mt 5, 37). Práve takýto krok ukončí nejasnosť, tápanie v tme mnohých slovenských veriacich i cirkiev rešpektujúcich neveriacich národovcov.

Podobný počin už vykonal váš brat v pastierskej službe, moravský arcibiskup Jan Graubner, ktorý sa v medializovanom rozhovore z 19. júna 2015 o súčasnej imigrácii jednoznačne vyjadril: *Bezbréhé prijímání lidí jiné kultury musí znamenat konec dosavadní kultury. Příliv migrantů je třeba zastavit.*

Mnohí Slováci, národovci, kresťania vám budú povďační, keď využijete svoju autoritu a jednoznačným verejným vyhlásením poukážete na príčiny migrácie, najmä na pravdepodobný cieľ organizovaného pašeráctva cudzincov na územie nášho štátu. Tým cieľom je zánik slovenského národa.“

Slovenské Hnutie Obrody

Rozhovor s historikom Ivanom LALUHAM, svedkom Dubčekovej éry

Prečo nás Rusi vlastne okupovali

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: TASR, Ladislav BIELIK a autor

Profesor Ivan LALUHA sa trvalo zaoberá rokom 1968 a to aj na pôde Slovenskej akadémie, jej Ústavu politických vied. Bol aktívny v zahraničnopolitickej oblasti na parlamentnej pôde po roku 1989 s vyvrcholením v roku 1992 pri vyhlásení slovenskej zvrchovanosti, základu dnešného štátu. Je nielen svedok, ale aj historik. Spája v sebe nielen bezprostrednosť zážitku, ale aj odstup a nadhľad vedca. V spoločných publikáciách Ústavu politických vied okolo seba združil mnoho podobných osobností. Vzhľadom na prudké prelomové problémy, ba krízu súčasnej Európy, SNN zaujímal, či ešte vôbec má zmysel vracat' sa do minulosti, či má rok 1968, keď pokus o reformu zastavila polmilionová armáda, význam pre dnešok?

Blízky spolupracovník a Dubčekov priateľ prof. Ivan LALUHA.

Je to dodnes neprekonaná výzva na to, aby sa presadili, uplatnili civilizačné hodnoty, ako je spravodlivosť, humanizmus, svet bez vojen a násilia. Dnes vidno zreteľnejšie, že medzi rokom 1968 a rokom 1989 nie je berlínsky múr, že medzi oboma rokmi nie je diskontinuita. Je medzi nimi, aj keď s prestávkou, vývojová civilizačná súvislosť. Aj rok 1968 a aj rok 1989 sú veľké hnutia proti totalite – protitotalitné hnutia, pohyb spoločnosti proti uzurpácii moci, pohyb spoločnosti za rozšírenie demokracie. Pohyb proti totálnej moci. Z toho sa dá čerpať aj pri dnešnej obrane proti totálnej moci kapitálu, peňazi...
 • Aká bola vtedajšia spoločnosť na Slovensku?

• Aká bola vtedajšia spoločnosť na Slovensku?
 Celá spoločnosť už bola iná, národ bol iný, veď vyrástli nové generácie. Bola to už nie prebudzajúca sa, ale prebudená spoločnosť, a chcela žiť v podmienkach, kde by sa mohol uplatniť talent a schopnosť každého. Ľudia sa už nezaoberali chimérami šťastného zajtrajška, chceli vidieť výsledky svojej práce. Po tom ľudia prahli. Tá nedočkavosť občana, ten jeho nedočkavý pohyb, to nebolo z biedy, ale z toho, že sme niečo dosiahli a chceli sme ísť ďalej, chceli sme moderné formy riadenia a viac skutočnej demokracie. A v tom bolo Česko-Slovensko

Hlásateľka Dana HERMANOVÁ a prof. Ivan LALUHA v predsedníctve konferencie.

• Boli ste mladý, aké spomienky máte na rok 1968, na zdvih slovenskej spoločnosti?

Primerane veku, bol som mladý, všetci reformátori boli zväčša mladí, hľadali sme východisko z krízy, ktorá u nás nazrela v niečom novom, v každom prípade išlo o nový, iný, lepší model spoločnosti, ako bol ten sovietsky, ktorý sem bol presadený nie práve najšťastnejším spôsobom. Zároveň sme sa však chceli vyhnúť niektorým nedostatkom, ktoré mal spoločenský model na Západe. Veď na Západe sa v tom istom roku 1968 búrili najmä študenti aj voči západnému „modelu“. Aj keď sa to dnes veľmi nenosi, povedal by som, že išlo v podstate o hľadanie tretej cesty. Boli sme však naivnejší, než ako si to dnes pripúšťame.

iný, v tom bola tá nedočkavosť. Pohyb v roku 1968 bol pohyb zhora, od tých ľudí, ktorých na Slovensku Dubček zhromažďoval už od roku 1963, a potom s tými, ktorí sa k nemu neskoršie pridávali na Morave a v Čechách. Bolo jasné, uvedomovali si to, že zmeniť treba systém. Alexander Dubček už v máji 1967 zdôrazňoval, že politiku triedneho boja a triednej nevraživosti, na ktorej stál dovtedy systém, treba nielen prestať uplatňovať, ale ju treba odstrániť.

• Bol tu aj mohutný národný pohyb, obnova Matice slovenskej, obnova gréckokatolíckej cirkvi, požiadavky národohospodárov, napríklad na výstavbu vodného diela na Dunaji, bol tu návrat k dejinám, veď na prvé oslavy Štefánika po mnohých desaťročiach na Bradle prišlo

okolo stopäťdesiat tisíc Slovákov, mnohí po prvý raz so slovenskými zástavami a so slovenským znakom – nevidané národné prebudenie..., ako ste to vnímali vtedy a ako dnes?

Prežíval som to vtedy, bol som na Bradle a dnes sa na to pozieram s nostalgiou a neraz s nepochopením. V roku 1968 sa hovorilo o znovuzkriesení Matice slovenskej. Matica totiž nemala členskú základňu, a pritom už v júni 1968 mala dvestoosemdesiat členských organizácií. Vysokoškolskí študenti s národnými zástavami z Bratislavy do Komárna, na dedinách ich vítali ľudia, bratili sa, vznikala prirodzená národná solidarita, nie šovinistická. Skandovalo

sa: „Matičiarci jeden šik, Dubček je náš Jánošík.“ Ale podstata bola v tom, že po rokoch obviňovania z buržoázneho nacionalizmu a klérofašizmu sa tu zrazu zjavila národná hrdosť, národne sebavedomá mládež, zhodili sme zo seba biľag nacionalizmu, to bolo podstatné... Išlo o rehabilitáciu slovenskej politiky, už sa robila politika aj na Slovensku. Preto sa hľadalo východisko vo federácii. Už vtedajšie diskusie o tesnej či voľnej federácii v mnohom prejednikovali to, čo nás čakalo po roku 1989. Chceli sme voľnú federáciu. Teda model, ktorý napokon vedúce elity zamietli aj po roku 1989! A potom už nebolo iné východisko a chvalabohu sa prešlo na samostatnosť. Ale tie diskusie v roku 1968 o tom, čo má byť prvé – či federácia alebo demokracia, po roku 1989, ako sa ukázalo, sa museli nakoniec vyriešiť samostatnosťou. Rok 1968 v tomto bol predzvestou nielen sporu, ale aj riešenia. Podstata je v tom, že v roku 1968 nesmierne vzrástlo na Slovensku národné povedomie. Rok 1968 vyniesol do popredia nielen národné sebavedomie, ale aj nevyhnutnosť národnej ekonomiky. Napríklad Hvezdoň Kočtúch, známy vedec národohospodár, vyvrátil to, čo by sme mohli natvrdo nazvať lžou oficiálnej čechoslovakistickej politiky. Bola to neodmysliteľná súčasť zdvihu slovenského sebavedomia, sebavedomia slovenskej inteligencie... Rok 1968 bol rokom prebudenej slovenskej spoločnosti, zanechal v obyvateľstve stopu, Dubček bol a zostal symbolom.

• Čím sa dá charakterizovať rok 1968?

Rok 1968 to bola nádej! Bol som pri „odkľatí“ Milana Rastislava Štefánika na Bradle. Bolo to pre nás všetkých niečo úžasné, nezabudnuteľné. A nádejné. Ale nádej vzbudzoval náš vývoj aj v ostatnom svete. Vtedy demokratická a osobitne ľavicovo orientovaná spoločnosť na Západe sa nielen so záujmom, ale i s nádejou pozerala na vývoj u nás najmä pokiaľ išlo o hodnoty, ktoré tamojší západný systém zašantročil. A odrazu malá krajina, neznámy politik, za ktorým ide celý národ, priniesli nádej. O to väčšie bolo sklamanie po invázii armád v auguste 1968. Lenže ozývajú sa hlasy, že kým v roku 1968 naše hnutie prinášalo nádej aj pre druhú, západnú časť Európy, po roku 1989 najmä Česi, ale aj Slováci sklamali, lebo nepriniesli nič nové, len reštauráciu kapitalizmu, vlastne sme len reprodukovali kapitalizmus, ktorý tu už bol bez akýchkoľvek zlepšení, bez inovácií... Oprávnené spomíname a odsudzujeme 21. august ako barbarský čin okupácie, keď nás obsadila vyše polmilionová armáda, tanky a lietadlá armád piatich štátov Varšavskej zmluvy na čele so ZSSR. Najmä vo vzťahu k mládeži zabúdame pripomínať, prečo nás okupovali, že to bolo pre úsilie mať

viac demokracie, mať väčšiu samostatnosť.

• V čom je základný rozdiel medzi rokom 1968 a rokom 1989?

V roku 1968 nám išlo o obrodu. Konceptiou domácich elit bola obnova smerom k humanizmu a demokracii. Začal sa otvárať priestor pre trh, zrušila sa cenzúra, uvoľnili sa podmienky pre cirkvi, umožňovalo sa cestovanie na Západ, vyše tridsaťpäťtisíc ľudí nespravodlivo odsúdených bolo rehabilitovaných, smerovalo sa k podpore malého a stredného podnikania, spelo sa k prvkom obnovy občianskej spoločnosti. Mnohé, o čo sme sa v roku 1968 usilovali, však vtedy ešte nedozrelo. Zasiahli do toho vonkajšie sily, vnútorný masívny pohyb bol zastavený zvukom.

V roku 1989 vonkajšie sily, vonkajšie pomery vytvorili priestor na zmeny vo vnútri Česko-Slovenska, ale zároveň zorientovali domáce elity tak, že nehľadali nijaké nové východiská, ale išli len po majetkovej koncepcii a vlastne privatizácia bola podstatou obnovy starého systému aj s tými nedostatkami, ktoré tu máme.

• Je rok 1968 uzavretý?

V širších súvislostiach je to neprekonaná a stále sa opakujúca výzva, volanie po civilizačných a kresťanských hodnotách. Sociálne nerovnosti sa prehľbujú a dovedú k tomu, že bude stále väčší tlak na sociálne spravodlivú, humánnu spoločnosť. K tomu sa pripája aj protest prírody, staronové výzvy čakajú na riešenie...

Na niektoré víkendové výlety nemožno nikdy zabudnúť Úcte sa neprikazuje, akú má mať podobu

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Na výletných pasažierskych lodiach na Dunaji sa už zabudlo na starú lodnícku tradíciu. Spustiť lodnú sirénu pri prekročení kilometra 2112. Na tlačných nákladných remorkéroch z Ukrajiny, Bulharska, Rumunska, zo štátov bývalej Juhoslávie, ale aj zo Slovenska si však tento kilometer ich posádky vždy pripomenú. Tam na tom úseku je Mauthausen.

Mám k nemu zvláštny vzťah. Prvý raz som mal povolenie použiť sirénu na Ružine. Presne vtedy, keď sme proti prúdu tlačili štyri nákladné člny naložené rudným granulátom. A presne vtedy, keď sme z kapitánskeho mostíka videli po pravej ruke kameňolom. „Tam je to,“ povedal kuchár Zdeno a všetci sme boli ticho. Iba zo strojovne sa ozývalo monotónne klopkanie ventilov na starom „dýzli“.

■ TAM TO JE...

Kameňolom vidno z hladiny Dunaja. Tábor, respektíve hlavné budovy celého „sídlička táborov“, však nie. Mauthausen totiž nebol iba jeden areál s väzňami. Bola to lokalita s mnohými pracovnými táborami. Konečná takmer pre každého, kto vo vojnových rokoch do nej vstúpil. Okrem nemeckých dôstojníkov. Tí sa zvykli popoludní opaľovať na krásnom slniečku a dali si k tomu hrať od cigánskych muzikantov, ktorých neskôr poslali do likvidačných pecí. Vo výrobnej produkcii, ako aj v zisku dosahoval Mauthausen-Gusen najlepšie výsledky zo všetkých veľkých otrockých pracovných centier, vrátane táborov Auschwitz-Birkenau, Flossenbürg, Gross-Rosen, Marburg a Natzweiler-Struthof. Zoznam podnikov, využívajúcich produkciu z tábora Mauthausen-Gusen, bol dlhý a zahŕňoval veľké národné korporácie, ako aj malé miestne firmy a komunity. Časť kameňolomu upravili na montážny závod pre automatické zbrane Mauser. V roku 1943 v Gusene postavili podzemnú továrňu podniku Steyr-Daimler-Puch. Podobnú továrňu na výrobu stíhačiek Messerschmitt otvorili v blízkosti St. Georgen. Spolu sa asi štyridsaťpäť väčších podnikov podieľalo na tom, že koncentračný tábor Mauthausen-Gusen dosiahol v samotnom roku 1944 zisk vyše jedenásť miliónov ríšskych mariek.

■ KRÁSNY DEŇ

Nádherný septembrový deň. Bývajú také podjeseň – krásne, slnečné, s blankytnou modrou oblohou. Tentoraz som zastavil na parkovisku s autom. Pod pamätníkom. Boli tam ešte dvaja mladí z Holandska. Ticho a krásne zamilovaní. Nijaké zákazy, nijaké príkazy, všetko je na návštevníkovi. Úcte sa neprikazuje, ako má vyzeráť. V ten deň mala vďaka mladému páriku podoba lásky. Asi jednu z najkrásnejších, aké môže na seba vziať areál, kde smrť je prítomná všade. A ešte arrogancia moci a výsmech bezbranných. Koľko rokov odvtedy už prešlo?

Trochu treba do kopca. Aj sa zadýcham. Najedený, spokojný... Ako asi šliapali tí v páskavých mundúroch, ktorých sem presúvali z iných táborov smrti?

■ FABRIKA NA SMRŤ

Prinajmenšom do roku 1942 bol tábor Mauthausen určený na väznenie a vraždenie skutočných aj domnelých politických a ideologických nepriateľov Nemecka. Verne slúžil nemeckej vojnovej mašinérii a vykonával aj a najmä likvidáciu namáhavou prácou. Keď boli väzni po dvanásťhodinovej práci v kameňolome úplne vyčerpaní alebo keď boli príliš chorí, alebo príliš slabí, aby mohli pracovať, presunuli ich do Revieru („Krankenrevier“, barak pre cho-

MAUTHAUSEN – dnes už len pamätne tabule pripomínajú miesto masového vraždenia.

rých) alebo na iné miesto na „dožitie“. Spočiatku nemal tábor vlastnú plynovú komoru. Ale od roku 1940 sa Mauthausen stal jedným z nemeckých koncentračných táborov, ktorý používal plynovú komoru pravidelne. Zo začiatku to bola „iba“ improvizovaná mobilná plynová komora – dodávka s výfukovou trubicou prepojenou dovnútra – ktorá pendlovala medzi Mauthausenom a Gusenom. V decembri 1941 dokončili trvalú plynovú komoru, ktorá mohla zabiť naraz asi až stodvadsať väzňov. Bola to taká malá „pracovňa“.

■ PIKNIKOVÁ LÚKA

Asi tak pôsobí priestor neďaleko vstupu na územie tábora. Polovička futbalového štadióna niekde na dedine. Lúka, nekosená lúka. To bol vraj prijímač. Do jedného rohu zdraví a silní, do druhého zranení, ale vyliečiteľní, tretí roh patril „neperspektívnym“. V štvrtom rohu strieľali tých z toho tretieho. Pred očami všetkých. Milosrdná zelená tráva všetko zakryla. Nebyť popisných tabuliek, naozaj by to aj lákalo zdriemnuť si.

Pozerám si rodinný archív s motákmi, ktoré vznikli niekde tu, štítok s väzenským číslom, ktorý mal na ruke človek, môj starý otec, našťastie sediaci v tom lepšom rohu.

■ KATEGÓRIA R.U.

Koncentračný tábor Mauthausen-Gusen sa stal táborom najhoršej, tretej kategórie spomedzi všetkých, ktoré Nemecká ríša zriadila počas vojny. Dokonca až do konca druhej svetovej vojny bol jediným nacistickým zariadením kategorizovaným ako „trojka“. Väzni, ktorí smerovali do Mauthausenu, mali vo svojich spisoch poznámku RU. Všetci do jedného. V reči väzňov to znamenalo „návrat nežiaduci“. Každý, kto prešiel bránou dnu, už bol odsúdený na smrť. Záležalo iba na spôsobe.

Múzeum, pamätník, či ako nazvať tento priestor, sa usiluje prezentovať celú túto otrasnú históriu s maximálnou pietou. Nikto vám nedrží prednášku, nikto nememoruje naučené a niekým iným napísané informácie o otrasných dejinách tohto miesta. Nikto nepýta od návštevníkov poplatok za fotoaparát, dokonca aj vstupné je vlastne iba dobrovoľný príspevok na údržbu pamätníka.

Prechádzaj sa, vstupuj do barakov, ľahni si trebárs na pričuňu a nazri do kremačnej pece. Rob si, čo chceš. Postoj pri pamätníku s homosexuálom, inde zas

s Rómom alebo so Židom, ak to chceš podľa národnosti, prosím, Francúzi, Holanďania, Nemci, áno, aj Nemci, Poliaci, Maďari, Rakúšanovia a ďalší a ďalší.

■ KAMEŇOLOM NA SMRŤ

Bol to trestný prápor. Do kameňolomu sa chodilo umrieť. Niekedy len pre zábavu nacistov, ktorí sa rehotali pri pohľade na väzňov, ako iných, ešte živých väzňov zhadzovali zo zrázu. Inokedy zas od vysilenia. Kameňolom bol „sanitárne pracovisko“. V ňom triedili chorých, slabých, zranených. Ak nestačilo „bežné“ vpichovanie smrtiacich injekcií s fenolom, s benzínom alebo len so vzduchom, pracovňa s plynom či strelba pri múre. Ak už nestačilo nič zo spomenutého, vždy boli poruke transportné vagóny s jedovatým plynom alebo plynová komora na neďalekom hrade Schloss Hartheim. Mauthausen takto „spracoval“ stodevätásťtisíc ľudí...

Obrovská plocha medzi neko-nečným radom barakov. Kedysi vraj v čase nástupu väzňov plná do posledného štvorcového metra. Dnes sme tu dvaja. Z jednej strany na druhú dvadsať minút rezkej chôdze. Kto boli tí, ktorí tu do betónu vydupali preliačiny? Až do roku 1940 tvorili najväčšie skupiny väzňov nemeckí, rakúski a česko-slovenskí socialisti, komunisti, anarchisti, homosexuáli a Rómovia. Ďalšími skupinami prenasledovaných výhradne pre náboženskú postoje boli Sektári (takto ich nazýval nacistický režim) – bádatelia Biblie a Svedkovia Jehovovi. Dôvodom ich uväznenia bolo úplné odmietnutie prísahy oddanosti Hitlerovi a ich absolútne odmietanie zapojenia sa do akejkoľvek vojenskej služby. Začiatkom roka 1940 presunuli do komplexu Mauthausen-Gusen veľký počet Poliakov. Prvé skupinky boli zložené z umelcov, vedcov, zo skautov, z učiteľov a univerzitných profesorov. Neskôr boli všetky nové prichody kategórie „nechcení“, ale vzdelanci a politickí väzni tvorili až do skončenia vojny najpočetnejšiu skupinu.

Počas druhej svetovej vojny sa do Mauthausenu a jeho pobočiek dostali veľké skupiny španielskych republikánov. Väčšinou bývalých republikánskych vojakov alebo aktivistov, ktorí utiekli z Francúzska po Francovom víťazstve a zajatých nemeckou armádou v roku 1940 pri francúzskej porážke alebo odovzdaných Nemcom predstaviteľmi vichystického režimu. Najväčšia z týchto skupín dorazila do Gusenu v janu-

ári 1941. Tábory začali po začiatku sovietsko-nemeckej vojny v roku 1941 prijímať veľké množstvo sovietskych zajatcov. Väčšinu z nich umiestnili do barakov oddelených od zvyšku tábora.

■ BUĎTE BDELÍ

Až príliš nápadne sa tento odkaz podobá na slová Júliusa Fučíka. Rakúšanovia v Mauthausene, dnes nádhernom mestečku na dunajskej cyklotrase, stále opakujú to isté: Ľudia, buďte bdelí! Tábor za mestečkom pripomína, že tragédií mohlo byť omnoho viac. Pár dní pred oslobodením americkou armádou nahliadol dozorcovia dvadsaťdva tisíc jeho „obyvateľov“ do neďalekých banských štôlní. Nemecký vojak, ktorý dostal rozkaz odpáliť zápalné zariadenie, to však odmietol a naopak – zničil ho. Vraj na pokyn svojej manželky. Jeho hrdinský čin pripomína nenápadnú tabuľku na jednom z barakov tábora.

V deň sedemdesiateho výročia víťazstva nad fašizmom sa miha médiami nenápadná správička. Hackeri napadli internetové stránky pamätníka v priestoroch bývalého nacistického koncentračného tábora v rakúskom Mauthausene a umiestnili na ne detskú pornografiu.

„Nedokážem pochopiť, kto je taký padnutý na hlavu a stojí za týmto činom,“ povedala rakúska ministerka vnútra Johanna Miklová-Leitnerová, ktorú ten pohľad úplne šokoval.

■ AKO PREŽIŤ

Málo známe sú spomienky slovenského filmového kritika a publicistu Pavla Branka.

„Problémom života a smrti bolo ako-tak sa najesť. Tie podmienky sa s rozkladom Tretej ríše z týždňa na týždeň zhoršovali. Keď sme už boli ‚zaradení‘, sprvu sme na deň ešte fasovali tretinu kilového komisárika (väzenský chlieb), k tomu občas trochu salámy a margarínu, na obed polievku, v ktorej plával aj nejaký ten zemiak či fazuľa, a večer dokonca trochu akejsi kaše... Ku koncu sa to scvrklo na tenký plátek komisárika, často plesnivý, a obedňajšiu polievku vystriedal neomastený odvar z cukrovarníckeho odpadu (teda z odrezkov, ktoré ostanú po vyvarení cukru). Bol taký odporne sladký, že niektorí sa napriek hladu nedokázali prinútiť, aby ho zjedli. Ja som to v duchu myšlienky, že každá kalória je dobrá, po nich nasilu dojedal, čo malo za následok, že som v noci musel neprestajne odbiehať na latrínu, takže o vyspaní nemohlo byť reči.

Prežil som v tých podmienkach napriek tomu, že som v apríli dostal zápal pohrudnice, takže ma odľižovali do Krankenlágra, kde boli potravinové dávky polovičné. Pamätám sa, ako mi ilegálna organizácia prihrála na prílepšenie krajec chleba so salámou. Bola to v tých podmienkach veľká vec, lenže mi bolo tak zle, že som ‚prilepšenie‘ nevládla hneď zjesť, a tak som si chlieb položil na trám rovno pri nose. Zrejme som na chvíľu zdriemol, lebo keď som sa prebral, chlieb bol preč. Slovom, hlad väčšinu lágristov degradoval na tvory, ktoré na iné ani nemysleli iba ako zohnať čosi pod zub navyše.“

O Mauthausene sa toho dá napísať málo. Nie preto, že by bolo málo informácií. Väčšinou však ide o vnemy, ktoré sa dajú iba precítiť. Spomínané ihrisko, kremačné pece, pracovne, akokoľvek hľadám slová, nedostávajú sa. Do Mauthausenu sa teda asi treba ísť pozrieť. Proti prúdu Dunaja to nie je až tak ďaleko – hodinka jazdy z Bratislavy. Zlomok proti tomu, čo treba zdolať v prúde času.

NA MARGO

Slovensko spomínalo v deň obetí holokaustu na tragický odkaz minulosti, ktorý nám v súčasnosti pripomína, na čo spoločnosť nesmie zabudnúť ani nikdy v budúcnosti. Deviaty septembrový deň už tradične patrí spomienkovým aktivitám ku Dňu obetí holokaustu a rasového násillia. Na pietnom akte kladenia vencov pri tejto príležitosti sa na bratislavskom Rybnom námestí zúčastnil aj premiér Robert Fico.

Ticho, ale dôrazne

„Pri holokauste niet pochybností, pravda je úplne jasná,“ zdôraznil Robert Fico. „Vláda, na čele ktorej stojím, bude robiť všetko pre to, aby to nebolo len o vencocho, ale aj o mechanizmoch, ktoré možno používať na šírenie pravdy o holokauste,“ deklaroval predseda vlády a avizoval januárové otvorenie múzea holokaustu v Seredi na mieste bývalého pracovného tábora z roku 1941.

Predseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v SR Igor Rintel zdôraznil, že potomkovia tých, ktorí prežili holokaust, dedia genetickú pamäť traumy. Osobnosti spoločenského, politického a kultúrneho života si v ten istý deň o 18. hodine pripomenuli v Mestskom divadle P. O. Hviezdoslava v Bratislave obeť holokaustu. Prečítali do tristopäťdesiat mien ľudí, ktorí boli odvečení do koncentračných táborov.

Medzi nimi bolo najviac žien z okresu Poprad, ktoré boli v apríli 1942 odvečené do koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau pri poľskom Osvienčime. V divadle sa zároveň na zadnej projekcii premietlo všetkých päťdesiat sedemtisíc mien, ktoré sa zachovali z transportných listov z prvej vlny transportov v roku 1942. Pietnu spomienku, ktorá sa koná už od roku 2009, tento rok organizoval magistrát hlavného mesta, mimoriadna organizácia Medzinárodné kresťanské veľvyslanectvo Jeruzalem (ICEJ) na Slovensku, Bratislavské kultúrne a informačné stredisko (BKIS) a Dokumentačné stredisko holokaustu. Podobné, ale v menšom rozsahu sa konali vo viacerých slovenských mestách či obciach.

Deviaty september je pamätný deň obetí holokaustu a rasového násillia. Práve tento deň v roku 1941 bolo na Slovensku prijatých dvestosedemdesiat paragrafov, ktoré tvorili Židovský kódex. Ten ustanovil osobitné právne postavenie pre občianov židovského vierovyznania, ktorí tak stratili svoje občianske práva. Do platnosti vstúpil 10. septembra 1941 a práve ním sa postupne začala deportácia Židov zo Slovenska do koncentračných táborov. Toto výročie sa však netýka iba židovského etnika, mimoriadne postihnúť holokaustom boli napríklad Rómovia. Alebo homosexuáli – napokon, o tom sa dá veľa dozvedieť práve v expozícii koncentračného tábora Mauthausen, o ktorej píšeme na tejto strane.

(ib)

Obetoval sa za národ, urobil čo len mohol, ale u časti ľudí našiel málo pochopenia... Knížný kontraband otca Antona Hlinku

Peter VALO – Foto: archív autora

V causerie Kto gumuje z dejín Antona Hlinku som v SNN 31/2015 reagoval na článok historika Neupauera, ktorý z dejín vynechal úlohu Antona Hlinku pri pašovaní náboženskej literatúry na Slovensko. V závere som sľúbil, že zverejním epizódy, ktoré mi pre pripravovanú knižku Dlhá cesta domov kedysi porozprával samotný otec Hlinka. Pri tejto príležitosti si dovoľm zacitovať správu Milana S. Ďuricu po úmrtí Antona Hlinku: „Dnes v noci si Pán Boh povolal nášho drahého prof. Antona Hlinku, saleziána, ktorý obetoval svoj plodný život za Kristovu cirkev a za slovenský národ, pre ktorý urobil všetko, čo len mohol, ale u časti ktorého našiel málo pochopenia.“ Verím, že časť príbehu o otcovi Hlinkovi presvedčí aj tých, čo nepochopili.

Idylická snímka na kedysi ostro strážených hraniciach pod hradom Devín.

V roku 1975 sa uzatvorili dohody v Helsinkách a potom v Kieli, kde štáty prijali záväzky v oblasti ľudských práv, ktoré sa však v socialistickom Česko-Slovensku nedodržiavali. Antona Hlinku, ktorý v tom čase pôsobil v Mníchove, pozývali na rozličné prednášky. Všade ho brali ako odborníka z oblasti literatúry a kultúry spoza železnej opony. Hlinka si uvedomil, že kým si neurobí meno, musí hovoriť o situácii v celom štáte, a nielen na Slovensku. Usilovne zhromažďoval informácie a starostlivo sa pripravoval na všetky prednášky. Po jednej z nich prišla za ním istá dáma: „Vy ste katolík, pravda?“ Keď prisvedčil, vyhlkla, že oni protestanti sú proti katolíkom a najmä proti jezuitom.

„To vám gratulujem,“ so svojim typickým úsmevom zareagoval Hlinka a dodal: „To ste ohromní kresťania, keď ste proti iným kresťanom.“

„Áno, ale vaše kresťanstvo je také, že vy sa nedržíte Písma.“ Dáma sa nedala a odcitovala nejaký výrok pápeža. Anton oponoval, že to Svätý Otec povedal inak. Vzápätí sa začala pohoršovať nad správaním jezuitov.

„Tak ste zle informovaná, lebo jezuiti sa tak nesprávajú,“ vyvrátil jej názor Hlinka. Odrazu sa medzi dvomi kresťanmi vyvalili rozpory kresťanského sveta, aké nepozná islam ani iné náboženstvá. Bol to súboj na krátke meče. Žena napajedená odišla, ale na druhý deň sa objavila znova.

„Ja som si to rozmyslela. Nechceli by ste vystupovať v našej réžii?“ Nečakaná ponuka ho prekvapila, navyše nevedel, ako si spoluprácu predstavujú. Ponúkli mu prednášku na univerzite vo Fribourgu.

„Na akú tému?“ opýtal sa.

„Mne je to jedno, akú tému si zvolíte.“

„V akej reči?“

„Vo francúzštine.“

„To je komplikovanejšie.“

„Prečo? Veď vy hovoríte po francúzsky,“ nedala sa dáma, a tak ponuku prijal. Prednášku si dal pre istotu preložiť svojej známej, princeznej Lobkowiczovej, ktorá pochádzala z Francúzska. Prednáška trvala celé dve hodiny. Dáma mu po nej podávala obálku s honorárom dvetisíc švajčiarskych frankov. Hlinka jej peniaze

vrátil so slovami: „Tieto peniaze vám darujem späť. Je to môj príspevok na pašovanie Biblií do Sovietskeho zväzu. Zaplaťte mi cestu, hotel a šlus!“

Dopočul sa totiž, že pašujú knihy za železnú oponu. Žena vypleštila oči. Nemohla uveriť tomu, čo sa práve stalo. Tak sa začala jeho spolupráca s ľuďmi z organizácie Open Doors, ktorí potom text jeho prednášky vydali tlačou.

■ PRIŠIEL O OBČIANSTVO

Anton Hlinka sa vrátil do Mníchova. Vo februári mu opäť zazvonil telefón. Pozývali ho na ďalšiu prednášku, tentoraz do Bernu. V Česko-Slovensku sa politická situácia po Helsinkách ešte viac pritvrdila, čo Hlinka zdokumentoval práve v bernskej prednáške. Hovoril na tému Politika apartheidu a kresťania v ČSSR s podtitulom: K situácii Cirkvi v ČSSR po Helsinkách.

Konferenčná sieň v hoteli bola preplnená. Medzi návštevníkmi nechýbali ani dvaja pracovníci česko-slovenskej ambasády. Výsledok nedal na seba dlho čakať. Antonovi Hlinkovi odňali štátne občianstvo ČSSR.

Jeho prednášku však vydali ako brožúru a preložili do deviatich rečí. Znovu mu dávali obálku s dvoma tisícami frankov. Opäť im ju vrátil. Pre Hlinku mala väčšiu cenu ako všetky peniaze skutočnosť, že opäť objavil to, čo odchodom do Slobodnej Európy stratil – spätnú väzbu.

Hostitelia ho pozvali na obed do luxusnej reštaurácie pri Thulskom jazere. Začali hovoriť celkom otvorene. Pochopili, že majú pred sebou človeka, ktorému nezáleží na peniazoch. Ide mu len o dobro kresťanov za „železnou oponou“. Protestanti vyložili karty na stôl napriek tomu, že mali pred sebou katolíka. Od švédskej rozhlasovej spoločnosti si prenajali vysielač čas pre náboženské programy. Chcel vedieť, do ktorých štátov vysiela. Odvetili: „Do východného Nemecka, Poľska, Maďarska a Rumunska.“

„Nehnevajte sa, ale načo vysielať do východného Nemecka, kde môžu chytať západné programy? Načo vysielať do Poľska, keď tam prenasledovanie kresťanov neexistuje? Tam sa deje len nanucovanie

ideológie do života. V Maďarsku môžu mať všetko, čo sa im zachce.“

„Kam máme vysielať?“

„Do pobaltských štátov, ZSSR, Bulharska a Česko-Slovenska.“

„Tam nemáme ľudí.“

„A načo som tu ja? Načo je moja päťročná rozhlasová prax?“

„Aký honorár si žiadate?“

„Urobím to zadarmo. Dajte mi čiernu na bielom, že budem zodpovedný za vysielač.“

Papier dostal. Nijako im nešlo do hlavy, že opäť odmietol peniaze. Začal pôsobiť aj v Rádiu Stefanus. Do tejto chvíle ho sponzori brali len ako človeka, ktorého schopnosti možno využiť. Teraz videli, že to myslí smrteľne vážne a začali hovoriť aj o pašovaní kníh.

„Prečo nejdete aj do Česko-Slovenska?“ opýtal sa ich otec Anton.

„Nemáme tam kontaktných ľudí.“

„Ja vám ich zaobstarám. V priebehu štyridsiatich dní budete mať adresu a kontakt.“

Dáma a jej spoločníci stále netušili, že hovoria s katolíckym kňazom. Hlinka sa do Mníchova vrátil nadšený. O týždeň slúžil svätú omšu na ne-

ako keby za nimi nebolo nič mimoriadne. Kontaktné adresy museli byť na hlavných cestných ťahoch, aby nebolo nápadné, že sa tam zastaví nejaké zahraničné vozidlo. Adresát musel mať dom a záhradu, v ktorej sa mohlo rýchlo stratiť dosť veľké auto. Kuriér, ktorý šiel s knihami, musel poznať spôsob života v cieľovej krajine a ovládať aspoň čiastočne reč. Musel vedieť, na koho sa obrátiť, keby náhodou adresát zásielky nebol doma. Musel si zapamätať číslo kontaktného telefónu a heslo.

Prvý „skladník“ Július Porubský spomínal: „Najprv mi zazvonil telefón. Ktośi povedal: ‚Všetko najlepšie k narodeninám.‘ To znamenalo, že zásielka príde do troch dní. V dohodovenej hodinu prišiel karavan s dvomi mladými ľuďmi. V garáži rozšraubovali vnútorné steny a podlahu. Pod nimi sa objavili knihy.“

Medzi nimi bolo aj populárne obrázkové evanjelium pre deti A prebýval medzi nami.

„Chcem ich vytlačiť dvadsaťtisíc,“ povedal Hlinka sponzorke. Rázne vyslovená objednávka vyvolala prudkú reakciu: „Ty si sa zbláznil?“ Ale po chvíľke dodala: „Dobre, ale musíš dať aj ty nejaké peniaze.“

V tom čase navštívil otca Hlinku Slovák zo Senca, pracujúci v zahraničí. Mojmir Polák mu vložil do ruky obálku. Trval na tom, že ju smie otvoriť až po jeho odchode. Bolo v nej dvanásťtisíc švajčiarskych frankov. Ihneď o tom informoval svoju protestantskú sponzorke. Povedala mu: „K tým dvanástim my pridáme stoosemnaťtisíc.“

Vydanie obrázkového evanjelia zopakovali v dvadsaťtisícovom náklade ešte raz. Protestantskí sponzori sa

dve slová: „Sonina rada.“ V Ríme sa pri ňom pristavila aj tridsaťpäťročná sestrička z Nitry. Po oficiálnom stretnutí ho poklepala po pleci. „Vy ste naozaj Anton Hlinka?“

„Áno.“

„Dovoľte, aby som vás pobozkala.“

„Keby k vám prišli ľudia s knihami, mali by ste odvahu prijať ich?“

„Mala,“ riekla a stalo sa. Otec Hlinka spomínal, že v Nitre vznikol jeden z najlepších skladov. Do pašovania boli zapojení biskup Korec, farár Sokol a ďalší spoľahliví ľudia.

Raz mala vycestovať na Slovensko ako rýchly kuriér študentka Anna. Bola to mimoriadne nadaná Nemka.

„Príď ku mne večer o pol deviatej,“ zatelefonoval jej Hlinka.

Až keď odišla, s hrôzou si uvedomil, že jej v zhone požičal vlastnú tašku s pečiatkou. Anna pobudla na Slovensku deň. Hranice prechádzala skoro ráno. Ak by ju boli prehládali dôkladne, „štempel“ v taške obsahoval všetky osobné údaje Antona Hlinku. Keď za ním po návrate prišla večer o siedmej, vydýchol si a povedal jej: „Ani nevieš, že si práve unikla base.“

Keď sa dozvedela, čo mala so sebou, zbledla a zrútila sa mu do náručia.

Odvaha, schopnosť riskovať vlastnú slobodu a šťastie boli neodmysliteľnou súčasťou účastníkov tejto veľkolepej vojny, ktorú museli vybojovať len silou slova a bezo zbraní.

■ S KARDINÁLOM

Po piatich či šiestich rokoch pašovania prišiel do Ríma šéf českej katolíckej cirkvi. Hlinka neváhal vycestovať za ním až z Mníchova. Kardinál Tomášek už o ňom vedel, že sa podieľa na pašovaní literatúry. Opýtal sa ho, prečo tie knihy nevozia aj do Česka. Anton Hlinka mu odvetil: „Otec kardinál, ak mi dáte adresu, o tri týždne príde zásielka. Musíte splniť štyri podmienky: Miesto skladu musí byť na hlavnej ceste. Ľudia musia byť nájditelní, niekto musí byť vždy doma. A musí hovoriť po anglicky alebo po nemecky.“

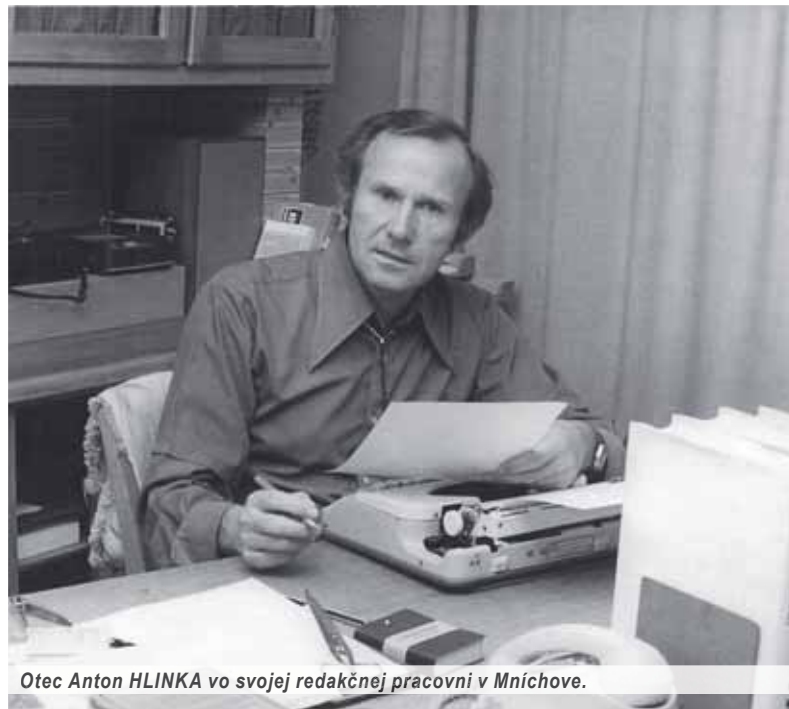
„Aká je vaša štvrtá podmienka?“ bol zvedavý Tomášek.

„Neslobodno mať strach,“ odvetil Hlinka, na čo český kardinál blahosklonne vyhlásil: „Zajtra vám to dám.“

Odpoveď prišla hneď na druhý deň. No namiesto očakávanej adresy povedal kardinál Tomášek: „Po porade s tajomníkom musím konštatovať, že to bude dosť komplikované.“

Tomášekovi a jeho ľuďom sa nepodarilo zohnať človeka, ktorý by bol ochotný prijať a rozširovať knihy. Do Česka sa preto knihy nepašovali. Na Slovensku za celých trinásť rokov ŠtB neodhalila ani jedno z tajných skladísk. V rozpätí rokov prepašovali na Slovensko tristošesťdesiat až tristošesťdesiatšesť tisíc náboženskej literatúry. Tlačili ju v Ríme, Mníchove, Kanade. V Ríme tlač trvala šesť mesiacov, v Mníchove tri týždne. Tých štyritisíc švajčiarskych frankov honorárov, ktoré Anton Hlinka na začiatku vrátil sponzorom, neskôr vyneslo slovenským kresťanom jeden milión dvestotisíc švajčiarskych frankov. Tolko stáli autá, knihy, preprava a ľudia.

Celá akcia mala názov Pomoc mučeníckej cirkvi. Náklad vždy rýchlo uskladnili v pivnici veľkého mládežníckeho centra v Mníchove. O tom, že sa redaktor Slobodnej Európy a Hlasu Ameriky podieľa na pašovaní kníh, vedel len málokto. Netušili to ani v dome, kde býval. Rozvíedka ČSFR ho sledovala aj tam. Bol členom Európskeho výboru Svetového kongresu Slovákov, ktorý bol pre pražský režim tŕňom v oku. Otec Anton sa mi zveril, že si zavše kládol otázku, prečo nič proti nemu nepodnikli. Prečo neskončil ako Matúš Černák, na ktorého spáchali práve v Mníchove atentát? Až po páde železnej opony mu ktosi dôverne povedal, že v tom čase išlo o zónu KGB, ktorá svojim satelitom zakázala podnikáť likvidačné iniciatívy.

Otec Anton HLINKA vo svojej redakčnej pracovni v Mníchove.

meckej fare. V kostole bolo veľa mladých ľudí. Po omši ho mladí pozvali na posedenie v dome nemeckého veľvyslanca v Thajsku, kde sa v rámci debaty opýtal: „Počujte, nechceli by ste mi pomôcť?“

„Ako?“ Boli zvedaví.

„Nechcel by niekto chodiť v mojej réžii do Bratislavy a učiť sa po slovensky? Ak budete opatrní, nebude to pre vás znamenať nijaké riziko.“

Mladí sa pozreli na seba a prijali. Chceli vedieť jedinú: „V čom spočíva tá opatrnosť?“

„Nikdy nebudete mať pri sebe nijaké písomné informácie. Všetko musíte mať v hlave. Budete si dávať pozor na to, s kým sa stretnete.“

O tri týždne Anton Hlinka zatelefonoval do Bernu: „Už mám potrebný kontakt. Za dva týždne budete mať adresu.“

■ PRVÁ ADRESA

Knihy sa pašovali v obytných automobiloch. Do jedného sa zmestilo dvetisíc až tritisíc kníh. Autá s dvojími stenami a so zdvojenou podlahou vyrábali v Paríži a neskôr v Holandsku. Stávali ich na rovnakom princípe, ako sa konštruujú lode. Knihy museli byť vo vákuovom balení. Pri ňom vydávali steny auta pri zaklopaní zvuk,

stále viac utvrdzovali v tom, že Hlinkovi nejde o kšeft. Išlo mu o vec. Začali byť neobmedzení v podporách.

■ NOVÉ KONTAKTY

Po Julovi Porubskom začali pribúdať ďalšie kontaktné adresy. Nadávať kontakty s našincami prichádzajúcimi zo zahraničia nebolo ľahké. Mnohí mali strach alebo ich vycestovanie podmieňovala ŠtB podpísaním spolupráce. Hlinka vysielať v rádiu Slobodná Európa pod pseudonymom. Keď začal uvažovať o tom, že začne pôsobiť aj v Hlase Ameriky, poradil mu Imrich Kružliak: „Najlepšie bude, keď sa bude ozývať z Ameriky pri zvisku Hlinka.“

Čas ukázal, že mal Kružliak dobrý nos. Keby otec Anton nezačal vysielať pod vlastným menom, nezískal by na Slovensku takú popularitu a najmä dôveryhodnosť. Stal sa osobnosťou, o ktorej sa hovorilo vo všetkých kruhoch. Táto skutočnosť sa potvrdila aj na stretnutí v Ríme, kam pricestovalo šesťdesiat Slovákov. Poznali ho všetci. Mnohých oslovila knižka Jána Horského Sonina rada, ktorú Hlinka vydal a šírila. Dvaja z účastníkov stretnutia sa mu predstavili ako lekári. Opýtal sa ich, aká bola ich cesta k viere. Odpoveďou boli

Rudolfa DILONGA si rodná zem objala až na prahu večnosti

V umení nemožno nemať domova

Pavel POLLÁK – Foto: archív

Život Rudolfa Dilonga, rodáka z Oravskej Trstenej (1. 8. 1905), je dlhá a pohnutá kapitola slovenských dejín a slovenských osudov. Dilong mal biedne, ťažké detstvo; od dvoch rokov bol polosirota, keď stratil matku, a v dvanástich mu umrela aj sestra Johanka. Bol synom chudobnej Oravy ako mnoho vynikajúcich Slovákov pred ním. Bernolákom počnúc, cez Hviezdoslava a Kukučína až po jeho životného vrstovníka Mila Urbana, s ktorým na gymnáziu sedel v jednej lavici...

Básnik Rudolf DILONG zostal svojim zásadám verný celý život.

A kamže odchádzali vtedy mnohí chudobní Oravci? Synovia evanjelických rodín často za fiškálov a lekárov, synovia katolíckych rodín najčastejšie za kňazov. Rodina Dilongovcov bola nábožná a otec poslal mladého Rudka k františkánom do Trnavy. Do noviciátu vstúpil 27. augusta 1920. Vysvätil ho v Nitre biskup Karol Kmetko v roku 1929. Nasledovali františkánske kláštory v Kremnici, Trnave, Prešove, Žiline, Malacákach, Hlohovci a v Skalici.

■ KATOLÍCKA MODERNA

V roku 1931 vstupuje do poézie zbierkou Budúci ľudia. Literárnu skupinu, do ktorej sa prihlásil, tvorili básnici Harant, Hlbina, Brezány, Fábry, Javor, Pockody, Geraldini, Hohoš, Sonderlich – Svoreň, Mora, Škodáček, Minárik, Pogorieľov, Ondrejov a neskoršie Strmeň, Šprinc, Veigel a Silan. Spočiatku to bol sociálno-surrealistický smer a potom katolícko-moderný, preto túto skupinu začali nazývať katolíckou modernou. Bola to prvá literárna skupina moderného Slovenska, ktorá sa rozišla s tradičným pred a poprevratovým rusofilským orientovaným martinským Slovenskom. Rusko tu už nežiarilo ako vzor a záchrana, ako u Vajanského a Škultétyho, už to bola iná orientácia, dnes by sme povedali jasnú orientáciu na Západ. A Rudolf Dilong bol jej vášnivým vyznávačom tak svojím životom, ako aj prácou, poéziou.

Po zbierke Budúci ľudia z roku 1931 nasledovala ďalší rok zbierka Slávme na holiach, v roku 1935 Helena nosí Ialiu, v roku 1936 Mladý svadobník, v roku 1938 Ja, svätý František, v roku 1939 Mesto s ružou a zbierka Honolulu, pieseň labute. Nech bol Dilong kdekolvek, všade, bol predovšetkým básnik. V spomínaných zbierkach dominuje Dilongova mladosť, zvoní materská reč.

V čase vojny patrili medzi skupinu básnikov nového Slovenska, ktorí nadväzovali na starú kresťanskú tradíciu otcov, dedičstvo bernolákovcov a cyrilo-metodské dedičstvo bolo pre nich „realizmom slovenského života“. Ale keď bolo treba, vedeli sa vyhranene postaviť proti slovenskému konzervatizmu aj v katolíckych kruhoch. Dilong v skupine katolíckej moderny vedel byť rovnako rebelantom ako Milo Urban, vedel si spoločne vymieňať názory aj s komunistami, sedieť a debatovať často v brati-

slavských viechach spolku s Tídom J. Gašparom, Lacom Novomeským, Andrejom Žarnovom i Poničanom, Vámošom, Hlbinom, Lukáčom i Smrekom. A to nielen v časoch pokoja, ale aj v časoch vojny. Sám o tom hovorí:

„Čo sa zmenilo v slovenskom živote, veď básnici ostali ako ľudia, ako predtým? Čo za kríza ich zahnila tam, kde nemá poézia spojať?“

Dilong, ako neskoršie Rúfus, sa riadil zásadou „v umení nemožno nemať domova“. Tomu zostal verný po celý dlhý, plodný život.

■ ZLOŽITÉ ČASY

Prišli zložené vojnové časy. Dilong pôsobil ako dôstojník duchovnej služby na východnom fronte. Keď po vypuknutí povstania zajali Nemci dôstojníkov armádneho zboru v Prešove, Dilongovi sa s niektorými dôstojníkmi podarilo ujsť. Dostal sa až do Bratislavy. Tu prežil až do konca vojny. Po príchode Červenej armády sa mu vynorili v pamäti obrazy z čias vojny na východnom fronte, kde na vlastné oči videl a prežil, aké stopy zanechala bolševická moc v ruských a ukrajinských mestách a dedinách.

Vo svete, čo prišiel s Červenou armádou, nechcel žiť, trpieť. Povedal si: „Preč z Európy, ďalej, ďalej od trosiek, od záhuby, od úpadku, súmraku a zúfalstva. Prečo od bezbožníkov, preč z pekla, preč od satana, preč od bezprávia a krivdy.“

Rozhodol sa emigrovať. Za Devínom preplával Moravu a dostal sa do Rakúska. Tu sa začali jeho prvé dni doživotnej emigrácie. Boli to rakúske zajatecké tábory, potom práca v bavorských dedinách na majeroch, všetko to prežíval so svojim priateľom Jankom Okálom. Nasledoval Rím; spolu s Mikulášom Šprincem a Karolom Strmeňom tam prišli v júli 1945, odtiaľ o dva roky neskoršie putoval do Argentíny. Tam žil a tvoril takmer dvadsať rokov a stal sa duchovným slovenským emigrantom vo františkánskom kláštore v Buenos Aires. Posledné roky života však prežil v americkej Pittsburghu v kláštore Svätej rodiny, kam prišiel v roku 1965.

■ PODUPANÉ SRDCE

Dilong sám svoju celoživotnú púť charakterizoval týmito slovami: „Emigrácia je strašná forma života. Je pre inteligenta a kresťana trestom za vlastné hriechy a viny,

alebo len nezaslúženou ochranou Božou? Hľadel som tým smerom, odkiaľ azda len vetrik mi mohol niečo našepkať o stratených slovenských vrchoch a horách. Pripadal som si ako presadený kvet. Už nemá vlastnej pôdy. Ale koho to na svete zaujíma, keď dnes i stromy možno rúbať, kvety šliapať i srdcia ľudské podupať.“

V Argentíne sa po príchode v roku 1947 zapojil do krajanského života v Slovenskom kultúrnom spolku v Buenos Aires. V roku 1959 vedno s Jozefom Cigerom Hronským stal pri zakladaní Zahraničnej Matice slovenskej. Tu s ním preživali vyhnanstvo Ján Daččík, K. K. Geraldini, Maruša Jusková, Gorazd Zvonický, literárni kritici Stanislav Mečiar a Ján E. Bor, výtvarníci Frico Motoška a Štefan Nemčok, filozof Štefan Polakovič, dramaturg Ferdinand Hoffman a ďalší.

V Argentíne a v Spojených štátoch amerických vydal veľké množstvo básnických kníh a zbierok. V emigrácii sú jeho prvé zbierky Vlast' volá (1948), Listy z emigrácie (1949) poznačené veľkou nostalgiou, ba smútkom za domovom. Zostavovateľ jeho bibliografie J. Rydlo uvádza stojedennosť titulov Dilongových prác. Spomeňme len tie najvýznamnejšie. V roku 1950 vydal zbierku Diaľky bez domova, v roku 1953 Balady, o rok neskoršie Za svetlom, v roku 1955 Na vrchu nádeje, v roku 1956 Stopy v ohni, v roku 1959 V záblesku vekov, v roku 1961 Dotyk s večnosťou, v roku 1965 Brehy slobody, v roku 1966 Na hrudách času. Potom nasledovali zbierky Minúty zeme, Rodisko, Kde holub doletí, Pod krížom, Hladný vetrik, Rozorávka má krídla a iné....

To bola tvorba slovenského básnika, ktorého po odchode zo Slovenska nazvali

„kolaborantom a nepriateľom ľudu“. Neskoršie to nálepkovanie postihlo aj Novomeského, Smreka, Lukáča a mnohých iných...

■ NOVOMESKÉHO RANA

Najväčšie osobné sklamanie zažil Dilong v roku 1969 v čase Dubčekovskej jari, keď si už nielen on myslal, že časy a ľudia sa zmenili, prišiel legálne na Slovensko. Prišiel pobozkať rodnú milovanú zem, v ktorej chcel zomrieť a zo starého priateľstva sa hlásil k Novomeskému. No ten ho odmietol so slovami: „Ty si pre nás nikto, my Ťa nepotrebujeme.“ Tak to podľa Dilongových boľavých slov zaznamenal Ján Okál pri jeho osemdesiatke, aby to uchoval v pamäti, aby sa na to nezabudlo. Pre Dilonga to bola rana, ktorú si odniesol do posledných rokov života v Pittsburghu až do hrobu.

Veľkú túžbu po domove vyjadril v básni Chalúпка rodná: Chalúпка rodná, drahá! v srdci Ťa ukrývam/ niet okrem teba blaha/ kde sa len podívam/ niet teploty, niet kvetov/ ni spievajúcich krás/ dost' mi už piesní kvetov/ dost' búrok tých čias/ dost' letu divokých húsov/ vyhnaných nevdou!// Chce sa mi dýchať kúsok chalúčky pod hoľou...

Počas života v emigrácii dostal za svoje básnické dielo veľa vyznamenaní. Od slovenského kultúrneho strediska v New Yorku Múzu Tatier, za literárnu tvorbu od Slovenského ústavu v Clevelande zlatú medailu Bene merenti, od

Ústredia slovenských katolíckych intelektuálov vo švajčiarskom Dulikene v roku 1979 Zlatú putovnú cyrilo-metodskú medailu so zlatou reťazou a od Svetového kongresu Slovákov Záslužný diplom.

Najlepší znalec Dilongovho literárneho diela, súbežník jeho argentínskeho života Ján Elen Bor (Dr. Ernest Žatko) v monografii Rudolf Dilong, básnik stratenej slovenskej slobody konštatuje: „Vzdialenosť od rodného prostredia iba prehĺbuje jeho lásku k národu, cudzota a chlad argentínskych pámp len pretepluje jeho vzťah k poézii.“

Dilong svoju poetickú tvorbu zavrhuje v posledných rokoch života meditáciami o zmysle ľudského života. Tak ako mnohí kresťanskí básnici aj on videl zmysel svojho života najmä v ceste k Bohu. V tom bol vzorom viacerým našim básnikom, ako Svetoslavovi Veigelovi, Viliamovi Turčányemu, Milanovi Rúfusovi a iným. Päť posledných Dilongových básní z roku 1986 nesie názov Pred polnocou labuť spieva.

Zostalo nám jeho bohaté básnické dielo a jeho osobná legenda, najväčším vyznamenaním je vďačnosť Slovenska, že si ho uchovalo v pamäti. Pri hodnotení Dilongovho básnického diela treba spomenúť jeho celoživotnú korešpondenciu s blízkym priateľom Imrichom Kružliakom. Je to rozsiahla korešpondencia, trvala pol storočia, putovala cez Slovensko, Taliansko, Argentínu a USA do Mníchova, kde Kružliak žil a nedávno oslávil svoje sté narodeniny.

■ PROROCKÁ VÍZIA

Posledné listy R. Dilonga pred smrťou sú plné smútku za rodnou krajinou. Niekoľko mesiacov pred smrťou, v máji 1985, v liste Imrichovi Kružliakovi píše s jasnovidným pohľadom o slovenskej budúcnosti: „Možno aj Tebe budú chýbať moje listy, ale ešte viac Tvoje mne. Cítim, že som na odchode, že prichádza konečná hranica života. A tu Ti ako posledný pozdrav chcem vysloviť svoju osobnú vďaku za priateľstvo, dôveru, za ľudskú lásku a spoločnú vieru v našu slovenskú budúcnosť. Rozdielnosti nás nikdy nerozhádali, naopak, zblížovali, ale veď mal som vás v Európe, v blízkosti domova, všetkých veľmi rád. Ja som len františkánsky mních a z vlastnej odvahy aj slovenský básnik, ale tí noví, mladí, čo doma nastupujú, to je naša nádej, slovenská budúcnosť. Možno budeš mať raz možnosť stretnúť sa s nimi, ja už na dlani cítim, že to dlho nepotrvá, že komunistická moc je pred rozpadom. Pozdrav ich od gavrilovičovho potomka, od oravského pútnika – svetobežca Dilonga, že som ich mal všetkých veľmi rád, že som ich obdivoval a že si ich mená odnášam aj do večnosti ako sprievod tých Slovákov, ktorí 885 rokov vyprevádzali sv. Metoda do hrobu. My všetci sme jedno pokolenie, aj keď nás delia dlhé roky...“

Snívam o Slovensku, o všetkých z mojich čias, i o tých neznámych z nových čias, a vidím to, čo možno ešte nesmú vidieť, že Slovensko kráča k svojmu politickému vrcholu. Naša slovenská štátnosť je taká neodvratná, jedno, kto ju obnoví, že pre mňa je to ako vyznamenanie politického evanjelia...“

Rudolfovi Dilongovi neumožnil krutý život ani splnenie posledného sna – byť pochovaný v rodnej zemi. Zomrel 7. apríla 1986 v Pittsburghu, pochovali ho na pozemku Kláštora Sedembolestnej Panny Márie vo Valparaise, v štáte Indiana, v USA. Blízky básnik a priateľ profesor Viliam Kona posypal jeho rakvu hlinou z národného cintorína v Martine so slovami: „Keď nemožno uložiť Dilonga do rodnej zeme, rodná zem si ho prišla objasť na prahu večnosti.“

GLOSA

Ministerstvo školstva posla do školských jedální nové recepty. Od septembra je novinkou napríklad zemiakovomrkvový krém, nápoj z červenej repy s višňami, rakytníková limonáda, ryba s bylínkovou kôrou, tofu v trojbale alebo bulgur so zeleninou. Do jedální pribudne celkovo šesťdesiatosem nových receptov. Zmení sa aj samotná príprava jedál. Fritovanie a vyprážanie nahradí pečenie s minimálnym podielom tuku. V kuchyniach by sa malo používať aj viac bylíniek, orechov či syra na úkor soli a dochucovadiel. Zmeny nastanú aj v energetických a nutričných hodnotách podávaných jedál.

V školách zdravšie jedlo

Predovšetkým chcú znížiť podiel tukov a cukrov a zvýšiť podiel vitamínov, minerálov a vlákniny. Deti by sa v školských jedálňach mali stravovať zdravšie a mali by mať pestrejšiu stravu. Podľa ministra školstva Juraja Draxlera je školské stravovanie veľmi dôležitou súčasťou školského života. V školských jedálňach sa v súčasnosti stravuje v priemere šesťdesiatšesť percent detí a žiakov materských, základných a stredných škôl. Toto percento je však oveľa nižšie v stredných školách, kde ide približne o tridsaťsedem percent študentov stredných škôl. „Aj preto by sme boli radi, keby sa nám podarilo prilákať študentov stredných škôl do školských jedální, a aby sme im poskytli naozaj kvalitné stravovanie,“ povedal šéf rezortu školstva.

Tento rok ministerstvo spúšťa aj program so zameraním na vzdelávanie odborníkov v školskom stravovaní. Očakáva, že sa doň zapoja približne dvetisícpäťsto zamestnancov školských jedální. Lektormi projektu budú renomovaní odborníci na výživu a tvorcovia receptúr pre školské stravovanie. Ministerstvo chce v roku 2016 poskytnúť školám aj nové technológie do kuchýň. „Máme snahu, aby sme v budúcom roku dodali školám kvalitné technológie, aby sme im pomohli kvalitne sa technologicky vybaviť. Bude to záväzok od toho, ako budeme mať nastavený rozpočet na budúci rok,“ dodal Juraj Draxler. Slovensko je na popredných miestach v rebríčkoch mnohých civilizačných chorôb, ktoré súvisia so zlou životosprávou. Deťom podľa neho preto treba vytvoriť dobré návyky na zdravú životospravu. Ministerstvo bude tiež vzdelávať odborníkov v školskom stravovaní, keďže v školských jedálňach pracujú prevažne staršie vyučené kuchárky. Chcu tak rozširovať ich vedomosti o využívaní nových technológií výroby jedál. V spolupráci so Zväzom kuchárov a cukrárov Slovenska spustil rezort projekt Personálna gramotnosť a finančná supervízia. Na projekte sa zúčastní približne dvetisícpäťsto zamestnancov školských jedální z každého kraja. Obce sa navyše v rámci výzvy v roku 2016 budú môcť uchádzať o spolufinancovanie technologických zariadení pre školské jedálne.

Irena BERKOVIČOVÁ

Bitka o dominantné postavenie na kontinente sa začala Súmrak európskej civilizácie podľa Fendeka

Eva ZELENAYOVÁ – REPROFOTO: obal publikácie

Z krajín západnej Európy prichádzajú iba strohé správy o vyjadreniach politikov na meniaci sa európsky civilizačný charakter. Holandsko povedalo dosť ústretovej politike multikulturalizmu a nemecká kancelárka Merkelová tiež vyhlásila, že multikulturalizmus sa neosvedčil. Napriek tomu sa prisťahovalcom nebránia a Nemci dokonca žiadajú ich prerozdelenie medzi všetky členské štáty Únie. Teda aj tie, ktoré zatiaľ nemali skúsenosti zo spolunažívania s cudzou kultúrou, lebo v minulosti nekolonizovali nijaké štáty afrického či ázijského kontinentu.

V čase chaotického sťahovania národov, miešania sa kultúr a civilizácií na európskom kontinente prichádza na trh knižka Pavla Fendeka *Súmrak európskej civilizácie* s podtitulom *Barbari sa zmocňujú Európy*. Vydal inštitút národnej politiky v roku 2015. Dá sa povedať, že prichádza na trh v hodine dvanástej. Verejnosti poskytuje prehľad v tom, čo sa vlastne na našom kontinente deje, a vyjasňuje pojmy, ktoré najmä politici a médiá cielene zahmlievajú a zneužívajú.

■ JASNO V POJMOCH

Predovšetkým vymedzuje dosiaľ nie bežné pojmy, s ktorými sa v súčasnosti občan EÚ stretáva. Medzi také patrí multikulturalizmus a kultúrny socializmus. No definuje aj rasizmus, diskrimináciu, toleranciu, xenofóbiu, nacionalizmus, vlastenectvo, šovinizmus, ľudské práva, slobodu a rovnosť. Že je nevyhnutné si pripomínať, čo tieto pojmy znamenajú a s čím sa v súčasnosti spájajú, vidíme v každodennom živote. Vypuklo sa pertraktujú v súvislosti s imigračnou vlnou. Na jednej strane akoby európska politika ustrnula na svojich hodnotových pilieroch a vyzýva svoje obyvateľstvo k ľudskosti voči prisťahovalcom, na strane druhej je tu evidentný strach obyvateľstva z ich masívneho prí-

levu a nenávisťných prejavov i nárokov, ktoré verejná politika obchádza.

Pavel Fendek napríklad definuje toleranciu z filozofického i technického hľadiska. V prvom prípade ide o bezvýhradnú ochotu jedinca prijímať a odovzdávať akékoľvek názory. Z technického hľadiska toleranciu definuje ako zákonom povolenú odchýlku od zákonom stanovenej normy v klad-

RECENZIA

nej aj zápornej hodnote. Ak tolerovať značí znášať prejavy či životný štýl blížneho, hoci sa nám to nepáči, to ešte neznamená, že tolerovať značí súhlasiť. „A už vôbec to neznamená povinne zvelebovať druhého len z dôvodu jeho inakosti,“ uvádza autor a tu si za inakosť môže čitateľ vsunúť akúkoľvek menšinu.

■ MANÉVRE S POJMAMI

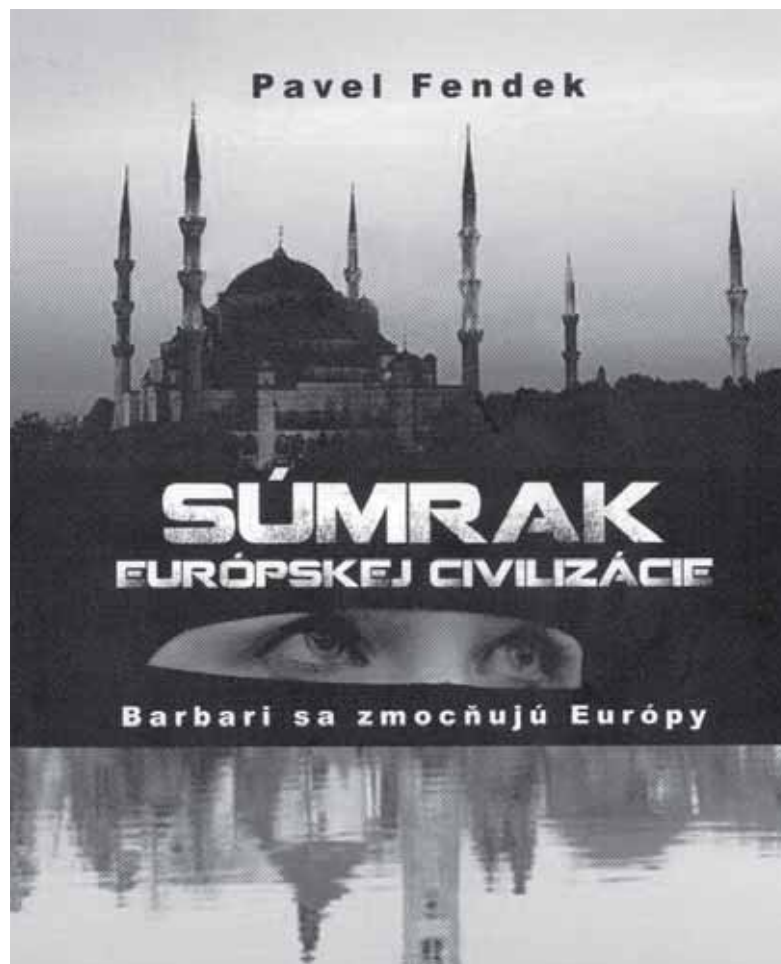
Zaujímavou kapitolou sú i nacionalizmus, vlastenectvo a šovinizmus. Autor napríklad tvrdí, že príčinou vojnových konfliktov v Európe podľa postmoderných neomarxistických multikultúrnych intelektuálov je nacionalizmus. „Mnohí z nich dávajú dokonca znak rovnosti medzi nacionalizmus a nacizmus, čím dehonestujú aj vlastenectvo.“ Je dobré si uvedomiť význam

základných pojmov aparátu, s ktorým dnešní európski politici manévrujú pred obyvateľstvom a nedať sa nimi zastrážiť.

Z knižky sa čitateľ dozvedá chronológiu zmien v chápaní ľudských práv na európskom kontinente. Cituje Vlastimila Podrackého, podľa ktorého „svojvôľa označovaná za slobodu vznikla v 60. rokoch 20. storočia na Západe tzv. revolúciou mladých, ktorí chceli rovnosť a voľnosť. Táto revolúcia zbúrala tradičný poriadok a tým zanikla praxou vyskúšaná hranica sloboda rovnosti, ako aj rovnováha medzi právom a povinnosťami“. A asanácia tradičného poriadku pokračuje zvyšovaním sexuálnych skupín až do legalizovania ideológie rodovej rovnosti.

■ STRET KULTÚR

Autor hlavný dôraz kladie na jednoznačné definovanie multikulturalizmu a jeho riešenie. Uvádza, že projekt „Multikultúrna Európa je ideologický produkt hnutia nazývaného Nová ľavica zo 60. rokov dvadsiateho storočia“. A ďalej píše, že „multikulturalizmus vychádza z neomarxistickej teórie, že všetky kultúry, civilizácie, ich morálno-etické a hodnotové systémy, ako aj príslušníci sú

si rovni nezávisle od dosiahnutej úrovne ich kultúrno-spoločenskej evolúcie a kontability. Vzajomne sa obohacujú, a tým vytvárajú rasovo-kultúrne a sociálno-kultúrne rozmanitú a tolerantnú multikultúrnu spoločnosť“. Pavel Fendek pripúšťa iba časť pravdy tejto teórie a tvrdí, že všetky kultúry sú si rovné a môžu sa obohacovať len dotedy,

kým nedôjde k ich priamemu stretnutiu. „Potom nastupuje dominancia niektoej z nich.“

Súmrak európskej civilizácie nie je oddychové čítanie. Ale je veľmi užitočné. Najmä teraz, keď pozorujeme, že v niektorých západných štátoch EÚ už dochádza k diktátu zo strany moslimského obyvateľstva.

Slovanstvo a svet budúcnosti „krstili“ v Ruskom centre vedy a kultúry Významná kultúrno-historická udalosť

Július HANDŽÁRIK

Vo štvrtok desiateho septembra sa v Bratislave odohrala významná kultúrno-historická udalosť. V dôstojnom a žilivom prostredí Ruského centra vedy a kultúry bola pomocou lipovej ratolesti dunajskou vodou z džbánku z modranskej keramiky pokrstená kniha Ľudovíta Štúra *Slovanstvo a svet budúcnosti*. Knihu vydalo bez finančnej podpory Ministerstva kultúry SR občianske združenie Slavica a s. r. o. Nitrava s manažérstvom Miloša Zverinu, v grafickej úprave Daniela Blažku a s linorytmi Evy Kozlovej.

Toto futuristické dielo Ľudovíta Štúra malo podobné dramatické osudy ako sám jeho autor. Od roku 1851 Štúra stíhali ťažké rany osudu jedna za druhou. V marci umrel jeho brat Karol, zanechajúc po sebe sedem sirôt, ktoré ostali na starosť Ľudovítovi, a v júli mu v Uhrovci umrel otec. V marci 1853 umrela jeho veľká láska Adela Ostrolúcka a v auguste toho roku aj jeho matka. On sám žil v týchto rokoch Bachovho absolutizmu v ťažkých podmien-

kach pod policajným dozorom v Modre, ale napriek tomu našiel v sebe dosť duchovných síl a ešte v roku 1853 vydal svoju básnickú zbierku *Spevy a piesne* i rozpravu *O národných piesňach a povestiach plemien slovan-ských*. V tom istom roku dokončil aj spis *Slovanstvo a svet budúcnosti*, ale nestihol sa už postarať o jeho vydanie – pred Vianocami 1855 ho v modranskom chotári postihla tragická nehoda a 12. januára 1856 zomrel. Dielo *Slovanstvo a svet budú-*

cnosti bolo napísané po nemecky drobným švabachovým písmom a azda práve preto po policajnom zhabaní Štúrovej pozosta-

UDALOSŤ

losti zostalo ležať nepovšimnuté v policajnom trezore. Odtiaľ sa za nie celkom objasnených okolností dostalo do Ruska, kde bolo vydané v preklade do cirkevnej slovančiny – bohoslužobného jazyka východných a južných Slovanov, ktorý sa

vyvinul z cyrilo-metodskej staroslovenčiny. Aktuálne slovenské vydanie, preložené do dnešnej spisovnej slovenčiny Helenou Tiškovou, je prekladom druhého vydania knihy, ktoré vyšlo v Sankt Peterburgu v roku 1909 zásluhou ruskej Spoločnosti horlivcov historickej osvety s poznámkami V. I. Lamanského a profesora T. D. Florinského.

Názory a závery Ľudovíta Štúra, vyjadrené v diele *Slovanstvo a svet budúcnosti*, odzrkadľujú situáciu v Európe v polovici 19. storočia a sú z pohľadu hodiecentrizmu a dnešnej momentálnej situácie neaktuálne, jeho analýzy a nadčasové poznatky však, žiaľbohu, nestraťili na aktuálnosti ani štipku. Štúr písal svoje dielo v rokoch, keď sa pripravovalo definitívne zjednotenie nemeckých štátov a keď nemecké Ústavodarné zhromaždenie vo Frankfurte nad Mohanom chcelo vytvoriť Veľké Nemecko. Slovanovou reakciou na tieto veľkonemecké plány

bola myšlienka zvolať zjazd všetkých slovaných národov Habsburskej monarchie, na ktorom by sa dohodla ich vzájomná sebaobrána spolupráca. Iniciátormi tejto myšlienky boli práve Ľ. Štúr a Chorvát I. Kukuljevič. Ako to s nemeckým a so slovan-ským zjednocovaním dopadlo, dnes už vieme – po prusko-francúzskej vojne bolo v roku 1871 vyhlásením Nemeckého cisárstva dokončené politické zjednotenie Nemecka (len na informáciu: po Vestfálskom mieri pozostávalo dnešné Nemecko z tristo samostatných kniežatstiev, tisícpäťsto nezávislých rytierskych štátov a z niekoľkých desiatok samostatných ríšskych miest!) a zjednocovanie Slovanov, akútne ohrozených násilnou germanizáciou a maďarizáciou...? Nuž, odpovedzte si sami!

Z tohto pohľadu je dielo Ľudovíta Štúra veľmi zaujímavým čítaním i dnes a mali by ho dobre poznať aspoň slovenskí historici a politológovia.

Matica slovenská

podľa ustanovení Zásad výberových konaní na vedúce funkcie pracovísk, útvarov a ústavov Matice slovenskej zo dňa 1. 2. 2014

v y h l a s u j e

výberové konanie na miesto vedúceho zamestnanca

Obsadzované miesto: riaditeľ Domu Matice slovenskej
Miesto výkonu práce: Dom Matice slovenskej,
Nábřeží Dr. A. Stodolu 1918, 031 01 Liptovský Mikuláš

Náplň práce: riadenie Domu Matice slovenskej (ďalej iba D MS) ako samostatného profesionálneho, výkonného, metodického a odborného pracoviska s právnou subjektivitou na vymedzenom území, ktoré plní kultúrne a spoločenské ciele voči členskej základni, ale aj širokej verejnosti. Predovšetkým zabezpečuje systematickú starostlivosť o rast členskej základne, vytváranie podmienok na zakladanie a rozvíjanie činnosti MO, ZO, VO a OMM, propagáciu Matice slovenskej prostredníctvom tlačovín a výrobkov, napomáha dodržiavanie platných zákonov v oblasti upevňovania slovenskej štátnosti, používanie štátnej symboliky a jazyka, ochranu a rozvíjanie slovenskej kultúry i duchovného života národa. Zabezpečuje dodržiavanie finančného rozpočtu MS a využívanie grantového systému s cieľom finančného zabezpečenia činnosti D MS. Spolupracuje s orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, kultúrnymi inštitúciami, so školami, s neštátnymi i mimovládnyimi organizáciami a ďalšími organizáciami v územnej pôsobnosti. Pripravuje ročné hodnotiace správy, rozbor činnosti a rozpočtu D MS, spolu s Členským ústredím MS koordinuje celkovú činnosť D MS, predovšetkým pri realizácii projektov na regionálnej úrovni. Nesie zodpovednosť za plnenie spoločenského poslania D MS v zmysle zriaďovacej listiny D MS, zabezpečuje úlohy určené príslušnými zákonmi

a základnými dokumentmi MS, zodpovedá za hospodárenie D MS a starostlivosť o zverený majetok. Komplexne riadi a vyhodnocuje práce podriadených pracovníkov.

- Požiadavky na uchádzača:
- vysokoškolské vzdelanie I. stupňa
- odborná prax v kultúre vítaná
- profesionálne vystupovanie, prezentačné, riadiace a organizačné schopnosti
- samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť
- potrebná gramotnosť PC na používateľskej úrovni
- znalosť cudzieho jazyka vítaná
- vodičský preukaz sk. B
- členstvo v Matici slovenskej
- Termín nástupu: dohodou

Informácie pre uchádzača: Písomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, koncepciou riadenia a činnosti D MS v Liptovskom Mikuláši, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace a písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov treba na ciele výberového konania zaslať najneskôr do 16. 10. 2015 na adresu Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne odovzdať v podateľni na uvedenej adrese pod značkou: „Výberové konanie Dom MS Liptovský Mikuláš“.

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová, tel: 043/381 2820
V Martine 7. 9. 2015

Ing. Marián Tkáč, PhD., v. r.,
predseda MS

Východoslovenské múzeum Košice sa predstavilo v Belehrade Dürer a iní v Paláci kňažnej Ľubice

Z Belehradu pre SNN Martin JARINKOVIČ – Foto: Múzeum mesta Belehrad

V priestoroch Múzea mesta Belehrad, v Paláci kňažnej Ľubice, sa začiatkom septembra uskutočnila vernisáž výstavy Albrecht Dürer a jeho súčasníci. Triumfálny sprievod cisára Maximiliána I., ktorú autorsky a koncepcne pripravil Mgr. Ivan Havlice, vedúci umelecko-historického odboru Východoslovenského múzea v Košiciach.

Výstava pozostáva zo sto tridsiatich ôsmich grafických listov tvoriacich dva celky. Prvý zahŕňa dvadsať diel jedného z najbrilantnejších renesančných umelcov – Albrechta Dürera, doplnených o sedemdesiatštyri grafik vynikajúcich nemeckých a talianskych majstrov – Dürerových súčasníkov. Druhý celok – Triumfálny sprievod cisára Maximiliána I., pozostáva zo 44 grafických listov, ktoré predstavujú časť z monumentálneho grafického súboru pod rovnomeným názvom.

■ NA OBJEDNÁVKU CISÁRA

Grafický komplet vznikol na priamu objednávku samotného cisára Maximiliána I. Habsburského. Na tvorbe súboru sa okrem Albrechta Dürera podieľali Albrecht Altdorfer, Hans Springinklee a Hans Burgkmair, Hans Schafelein a ďalší veľkí doboví majstri. Výstavu grafik dopĺňa maximiliánska výzbroj, obojručný meč, drevcové zbrane – halapartne, piky a strelný mažiar z fondu militáriu Východoslovenského múzea, ktoré vhodne ilustračne dokresľujú výjav ukoristených zbraní z Triumfálneho sprievodu cisára Maximiliána I.

Vystavovaná zbierka grafických listov z fondu grafiky Východoslovenského múzea pochádza z testamentárneho odkazu Imricha Henszlmanna, filantropa, vedca a milovníka umenia, ktorý bol spoluzakladateľom Hornouhorskeho muzeálneho spolku, predchodcu dnešného Východoslovenského múzea v Košiciach. Podľa autora výstavy Ivana Havlice o pôvode a nadobudnutí Henszlmannovej zbierky nemáme priame doklady. Dá sa však dedukovať, že Henszlmann budoval zbierku pravdepodobne počas svojich ciest do zahra-

Vernisáž výstavy pred Palácom kňažnej Ľubice v Belehrade.

nia a pobytov vo Francúzsku, v Rakúsku, Taliansku, Anglicku a Nemecku. O pôvode zbierky a jej nadobudnutí môže podľa neho svedčiť aj rozsiahla Henszlmannova korešpondencia s knihkupcami a majiteľmi antikvariátov v Budapešti, vo Viedni a pod.

■ VEĽKÝ ZÁUJEM

Výstavu v Belehrade sprevádzala veľký záujem domáceho publika, o čom svedčí množstvo návštevníkov (podľa neoverených

odhadov okolo tisíc) prítomných už na otvorení 4. septembra 2015. Význam výstavy vyzdvihol vo svojom príhovore, ako aj v ďalších mediálnych vystúpeniach primátor mesta Belehrad Siniša Mali, ktorý uviedol, že ide o kultúrnu udalosť roka. Riaditeľ Východoslovenského múzea Robert Pollák vo svojom príhovore zasa vyjadril uspokojenie nad úspešnou vzájomnou spoluprácou Východoslovenského múzea v Košiciach s Múzeom mesta Belehrad, ako aj vieru v ďalší rozvoj kontaktov a kooperáciu aj na väčších európskych cezhraničných projektoch. V deň vernisáže totiž riaditelia oboch

inštitúcií – Robert Pollák a Tatjana Koričanová, podpísali memorandum o spolupráci, ktoré okrem iného hovorí o rozširovaní kooperácie a o jej orientácii aj na európske projekty.

Už teraz môžeme predpokladať, že výstava bude mať dobrú návštevnosť a veľký ohlas najmä vďaka dobrej mediálnej propagácii, ku ktorej prispela svojou osobnou zaangażovanosťou kurátorka výstavy Danijela Vanušičová. Po hostovaní v Belehrade sa výstava presunie do výstavných priestorov Galérie Matice srbskej v Novom Sade, kde ju návštevníci budú môcť vidieť od 13. novembra a do konca tohto roka.

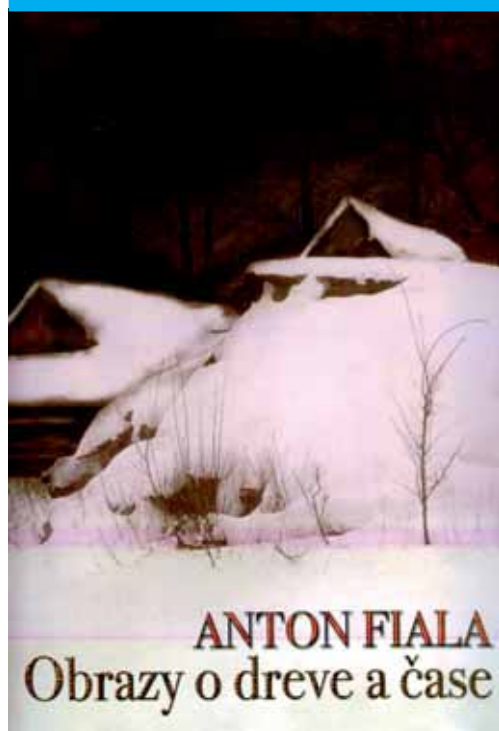

Riaditeľ Východoslovenského múzea R. Pollák (vpravo) v rozhovore s belehradskými partnermi.

Fialovo maľovanie fotoaparátom

Anton FIALA, Obrazy o dreve a čase, Vydavateľstvo: FO ART Bratislava, 2015

KNIHA TÝŽDŇA

V Pálffyho paláci na Zámockých schodoch v našom hlavnom meste už otvárali všelijaké výstavy našich aj zahraničných umelcov. Tá, ktorú tu verejnosti sprístupnili uprostred minulého týždňa, sa vo viacerých smeroch radí k jedinečným už aj preto, že je k nej pripojená obrazová publikácia v znamenitej zostave a skvelom aranžovaní.

Tú prvú reprezentuje zostava skvelých fotografií Antona Fialu (1955), ktorý už vyše pol storočia „brázdí“ Oravu, Kysuce, Liptov aj Spiš, aby nám zachoval ich pôvodnú krásu a objavil nové, neraz nevidané i nevidené pôvaby. Prešiel, preliezol, preputoval takmer všetko, čo sa na zemeguli dá; vynachádzavo a pôsobivo to zúročil vo vyše sto dvadsiatich samostatných výstavách tiež na všetkých kontinentoch – aj v Antarktíde i na Severnom póle. Druhým v zostave, ktorý snímkom času prepožičiava večnosť, je básnik Milan Rúfus. Pamätlivý na to, že raz odíde, vybral si obrázky k svojim pravdám o živote, pokým ešte žil... A tretí, čo vložil do tej knihy svoju umnosť a cit, bol fotovedec Marián Pauer, takže výsledok je adekvátny.

Keď som prvý raz letmo zazrel budúcu „obálku“ tejto obrazovej publikácie – ešte ako fotku v ráme v ateliéri FO ARTU – pomyslel som si v akomsi hyperkritickom záchvate, že sa nám ktosi opäť pokúša kopírovať Kompánka. Až potom mi svitlo, že to je fotografia. Vlastne obraz namaľovaný fotoaparátom. A to vie Fiala ako nikto...

Emil SEMANCO

NEKROLÓG

PhDr. Anna GREGOROVÁ, rodená Červeňanová, sa narodila v Nitre 28. 4. 1932, detstvo prežila v Topolčanoch so svojimi rodičmi a s mladšími súrodencami Martinom a sestrou Oľgou. Po maturite študovala na Slovenskej univerzite v Bratislave, pričom si vystačila zo štípendia a k nemu si čosi ešte privyrábala ako jazyková korektorka v denníku Práca.

Odišla do múzejníckeho neba

Vzdelanie si neskôr doplnila na FFUK v Bratislave, kde v októbri 1980 získala titul doktor filozofie, a po krátkom prvom bezdetnom manželstve sa naplno oddala práci v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave, čo v osobnej kondolencii vyzdvihol aj terajší riaditeľ SNM Viktor Jasaň slovami: „Svojou bohatou činnosťou, v ktorej sa spájala hlboká erudícia a pochopenie filozofie umení, ich poslanie a významu pre našu národnú kultúru, sa navždy zapísala do análov slovenského múzejníctva.“ Už v roku 1984 jej v Matici slovenskej v Martine vyšla odborná publikácia Múzea a múzejníctvo. Jej druhý manžel Miro Gregor ju ako umelecký fotograf priviedol k fotografii. Stala sa členkou Sekcie teórie a kritiky, a to ako jediná kritička za fotografiu vtedajšej organizácie slovenských výtvarných umelcov. Napísala odbornú publikáciu Fotografická tvorba – Náčrt estetiky a teórie umeleckej fotografie a publikovala odborné články o fotografii ako umeleckej disciplíne. Je autorkou knihy Bohovia cirkvi a žena (Obzor, 1982), do ktorej odmietla napísať kapitolu Žena v socializme. Aj po roku 1989 bola a zostala jednoznačne slovensky orientovaná, prispela do zbierky na Národný poklad Slovákov a spolu s manželom sa podieľali aj na formulovaní programového vyhlásenia SNS pred voľbami v roku 1990.

Táto vzácna slovenská žena nás opustila 16. júna 2015. Česť jej pamiatke!

(red)

HUMORESKA

Minule som mal prečudesný sen. Ako spievali Lojzovci, niečo medzi pohrebom a svadbou. Pripomínam, že spomínané nočné snívania prebehlo po návšteve Račianskeho vinobrania, takže prípadné obvinenia zo šírenia poplašnej správy je našim adresovať výrobcom račianskeho burčiaku.

Takže v tom sne som sa zobudil na nejaké ťiahle volanie. Nie, nebola to moja zákonitá manželka, ale muezin z neďalekého minaretu. Vzápätí som zistil, že nás je v jednoizbovom byte voľajako viac, keďže okrem zákonitej manželky som tam stretol aj svoju prvú zákonitú. Ako mi bolo rýchlo vysvetlené, bez mužskej ochrany

nemohla existovať, navyše bola bez zamestnania, lebo ženy v médiách môžu robiť len na výnimku schválenú najvyšším muftím, a tak sa duša dobrá presťahovala ku mne.

robiť, aby naša spoločnosť, buď Alahovi sláva, mohla fungovať. Hneď v robote ma čakal telefonát od mojej druhej manželky. Potrebovala niečo vybrať v meste, a teda bolo načim

aby si stvora roztržitá, nezabudla doma hidžáb. Ešte predpoludním sme sa po povinnej modlitbe s kolegom potajomky dohodli, že na budúci víkend skočime do Modry

Toho jej už pred rokom na základe všeobecného uznesenia zhabali a utratili. Aj keď som mal strašnú chuť na cigaretu, radšej som si nezapálil. Vrchný imám Bratislavy minule v kázni odsúdil fajčiarov ako utajených neveriacich. Doma si dám vodnú fajku, tá je zatiaľ povolená. A nesmiem zabudnúť na to, aby som si poriadne vyumýval bradu, lebo mi v nej z obeda ostali nejaké kúsky zeleniny. Doma sa mi žena pochválila novým hidžábom. Je presne taký pekný čierny ako ten vlašajší...

Vzápätí som sa z tejto nočnej mory zobudil. Hneď som utekal k chladničke a upokojil ma až keď, že bravčovke údené koleno tam ešte stále bolo.

Marek DANKO

Ako sa prebrať zo zlého sna a neumrieť od ľaku

Rýchlo som si zalial rannú kávu a potom som niekoľkokrát tresol pästou po koberci. Sused bol pred novembrom v Štb a momentálne je domový dôverník uličného imáma, tak nech má neudá, že som vynechal rannú modlitbu. Ako-tak som sa dal dokopy a vyrazil do roboty. Nohy mi už v sedemdesiatke neslúžia najlepšie a do dôchodku to mám ešte desať rokov. To viete, niekto musí aj

zabezpečiť jej mužský sprievod z rodiny. Mladší syn nemohol. Ako absolvent vysokej školy výtvarných umení má bombový kšeft. Maľuje ornamente na nové mešity. Starší je však momentálne bez roboty. Odkedy zrušili internet, je ako informatik nezamestnaný. Tak som mu zavolať, aby odprevadil svoju druhú, teda nevlastnú mamu, na pochádzky po meste. A najmä nech dohľadne,

za jeho svokrom. V prisnom utajení dorobil zopár litrov vína, tak si osviežime hrdlá. Len aby ho niekto neudal, lebo je po vine a v podstate aj po svokrovi. Hneď po popoludňajšej modlitbe som konečne mohol vyraziť z práce. Cestou som stretol staručký manželov zo susedstva. Vždy ma rozľúťostí, keď vidím, ako stará pani smutne ťahá za sebou vódzku zo psa.

Štyristo rokov od smrti humanistického učenca Vavrince BENEDIKTA Zvolil si život oddaný štúdiu a literám...

Pavol M. KUBIŠ – Foto: internet; zdroj nasaprievidza.sme.sk

V 16. storočí odchádzali zo Slovenska desiatky mladých ľudí za vyšším vzdelaním na slávnu Karlovu univerzitu do Prahy a na iné české mestské školy. Spomeňme aspoň dramatika Pavla Kyrmezera, básnika a dramatika Juraja Tesáka-Mošovského, lekára a vedca Jána Jessenia z Jasena, básnika Martina Rakovského, Petra Fradelia z Banskej Štiavnice, básnika Jána Silvána či pedagóga a jazykovedca Vavrince BENEDIKTA z Nedožier...

Dramatizované pásmo o životných osudoch učenca.

Vavrinc BENEDIKT NEDOŽERSKÝ.

Ak pri dovolenkových alebo turistických potulkách zájdete aj do okolia Prievidze, ľahko môžete objaviť i rodnú obec Vavrince Benedikta. Nedožery-Brezany totiž ležia na ceste z Prievidze smerom na Nitrianske Pravno a dnes je táto obec vlastne už predmestím hornonitrianskeho centra.

■ DVE JUBILEÁ

V roku 2015 si pripomätavame dvojité výročie tohto vedca, básnika, vychovávateľa, školského organizátora a reformátora. Narodil sa pred štyristo šesťdesiatimi rokmi – 10. augusta 1555. Zmorený dlhoročnou chorobou zomrel na pravé poludnie v Prahe pred štyristo rokmi – 4. júna 1615. S ďalšími kolegami profesormi ho pochovali do Kaplnky Božieho tela v Prahe na Karlovom námestí. Kaplnka dnes už neexistuje, na jej mieste je vybudovaná elektrická trať.

V Nedožeroch nájdeme dve pamiatky – sochu od Fraňa Gibalu a pamätnú tabuľu na kultúrnom dome s textom: „Pamiatke nášho rodáka Laurinca Benedikta Nedožerského. Zaslúžil sa o našu rodnú reč ako vychovávateľ, učenec a profesor Karlovej univerzity v Prahe (1555 – 1615). Odbor Matice slovenskej v Prievidzi 21. V. 1933.“

Aj prievidzské gymnázium a ulice vo viacerých slovenských mestách nesú meno tohto slávneho slovenského rodáka. A pamätné tabule sú tiež v Prievidzi – na Mestskom dome, a na gymnáziu.

■ V ŠKOLSKÝCH LAVICIACH

Benediktov rodový pôvod nie je bližšie známy, keďže matiky z tých čias sa nezachovali. Prvé vzdelanie získal pravdepodobne v prievidzskej škole – „vtedy na našom Slovensku najviac navštevovanej a najpovestnejšej“. Zrejme je to tiež z úvodu jeho Gramatiky, kde Benedikt píše, že ako

desaťročný navštevoval školu v Prievidzi a na tieto štyri roky a najmä na svojho učiteľa si spomína takto: „Bol to muž bezúhonnej pamiatky a veľmi učenný Vojtech Husselius z Prievidze, ktorý svojich žiakov privykal tak k dobrému pravopisu, ako ku krásnejšej a pestovanejšej reči.“

Po otcovej smrti odišiel Vavrinc Benedikt do Jihlavy k svojmu strýkovi Samuelovi, kde našiel nový domov, a pod jeho vedením sa ďalej vzdelával. Uprostred štúdií však na niekoľko rokov ťažko ochorel. Priebeh a následky choroby znášal veľmi ťažko. Túžba po dosiahnutí vyššieho vzdelania ho priviedla v roku 1590 na pražskú univerzitu, kde študoval filozofiu a teológiu.

V roku 1593 prijal miesto učiteľa v Moravských Budějoviciach a ďalšie dva roky bol rektorom v Uherskom Brode. Potom sa opäť vrátil do Prahy, aby tu ukončil svoje štúdiá.

■ DOKTORÁT O DOBRODENÍ

Šestnásteho septembra 1597 dosiahol na artistickej fakulte hodnosť bakalára za prácu na tému z vojenského umenia. Od 8. októbra 1599 krátko pôsobil ako rektor partikulárnej školy (gymnázia) v Žatci, ktorá bola po Karlovej univerzite najslávnejšou školou v Čechách. Rektor Karlovej univerzity Bacháček promoval Benedikta 4. júla 1600 na magistra filozofie, teda doktora za prácu Či dobrodinci viac milujú tých, ktorým urobili dobrodenie, alebo nie?. Vzhľadom na preukázané polyhistorické záujmy a vedomosti pozvali v roku 1604 Benedikta za profesora na artisticкую fakultu pražskej univerzity, kde pôsobil až do svojej predčasnej smrti.

V Prahe našiel vhodnú príležitosť na uskutočnenie svojich plánov a mohli sa tu uplatniť aj jeho básnické schopnosti. Skladal latinské príležitostné básne na počesť svojich pri-

ateľov a známych. Z básní písaných po česky je významná pieseň Ach, Bože svätý, jakých časů jsme se dočkali, inšpirovaná tureckým nebezpečenstvom.

■ PRIEKOPNÍCKA GRAMATIKA

V roku 1603 vydal Vavrinc Benedikt priekopnícku prácu – systematickú gramatiku českého jazyka. Dielo je rozdelené na štyri časti: náuka o slove, o skladaní slov, prvopis a prozódia. Skutočnú hodnotu tejto publikácie treba hľadať v praktickom ciele, pretože bola prvou sústavou učebnicou českého jazyka.

Je pozoruhodné, že v úvode knihy sa Benedikt obracia priamo na svojich krajanov Slovákov, vyčíta im ľahostajnosť v cibrení materinského jazyka a nabáda ich na jeho používanie. „... Zdá sa mi, že musím napomínať hlavne svojich rodákov Slovákov, u ktorých je najväčšia nedbanlivosť v pestovaní svojho jazyka natoľko, že niektorí (a hovorím to zo skúsenosti) sa chvália nielen tým, keď nečítajú české knihy, ale keď ani jednu nemajú vo svojej knižnici. Tak sa stáva, že keď im príde hovoriť o veciach domácim jazykom, pololatincky musia rozprávať. ... Ani ich tu nenútim azda k českému jazyku, ale k cvičeniu a pestovaniu vlastnej reči ich navádzam, najmä keď oplývajú školami nielen v mestách a mestechkách, ale aj na dedinách. ... Boli však takí, čo sa v tej veci snažili, taký bol najmä blahej pamäti učený človek Albert Husselius, rektor školy v Prievidzi, ktorý svojich žiakov privykal jednak na správny pravopis, jednak na ozdobnejšiu a vzdelanejšiu reč. Ale pretože im chýbala úspešná metóda, nie je čudné, že menej dosiahli, ako si želali. Ja ich za tú lásku, ktorou som im zaviazaný, znovu a znovu nabádam k usilovnejšiemu čítaniu českých kníh a k cvičeniu sa v rodnom jazyku, a preto, keď vidím,

Dôstojnú atmosféru významnému výročí dalo aj vystúpenie podpredsedu MS Jozefa Šimonoviča.

že touto hoci stručnou knižkou som im pomohol, nazdávam sa, že som dosiahol účel vynaloženej práce...“

Vavrinc Benedikt z Nedožier venoval veľké úsilie najmä povzneseniu spisovného českého jazyka. Zdokonaľovanie spisovnej češtiny malo však význam aj pre Slovákov. Tento vzdelaný filológ s citlivým zmyslom pre presnosť a krásu jazyka je autorom už spomínanej gramatiky Dve knihy... české gramatiky (Grammatica Bohemica.....libri duo), na ktorej príprave a vydaní pracoval celých deväť rokov. Gramatika vyhovovala vedeckým požiadavkám tej doby; jej pozoruhodnosť obdivovali aj Josef Dobrovský, Martin Hattala, Jaroslav Vlček a ďalší jazykovedci. Ešte dve storočia po jej vydaní sa Josef Jungmann vyjadril, že je to „jedna z najlepších gramatik našich čias“.

■ PRAMEŇ V LUDOVOSTI

Jej veľkou prednosťou je, že vychádzala zo životnej skutočnosti, totiž z hovorového, a nie knižného jazyka. Autor odôvodňuje svoju metódu porovnaním, že ako maliari nemajú jeleňa podľa svojej predstavy, ale podľa pozorovanej skutočnosti, tak vraj i gramatik má formy reči odvodzovať zo živého jazyka. V latinskom predslve Benedikt vysvetľuje, že jeho slovenský pôvod mu neprekáža písať gramatiku češtiny, pretože je na to povolanejší ako Nemci alebo Taliani na písanie latinskej alebo gréckej gramatiky.

Vavrinc Benedikt ako Slovak skúmal spisovnú češtinu všestrannejšie a prenikavejšie ako rodení Česi, a tak spozoroval všeličo, čo by inému „gramatikárovi“ ušlo.

V knihe Aliquot Psal Morum (Žalové nekteří v písně české na spůsob veršů latinských nově uvedení a vydávaní), ktorú vydal v roku 1606, prakticky upozornil na ľudový jazyk ako na prameň básnického štýlu. Pre nás je zaujímavý žalm pod číslom 79, v ktorom obracia pozornosť na žalostné pomery v Uhorsku a na Slovensku, ktoré plienili turecké hordy.

■ PEDAGOGICKÉ REFORMY

Vavrinc Benedikt z Nedožier sa stal známym najmä svojimi konkrétnymi návrhmi na pedagogické reformy. Svedčí o tom dlhá latinská básnická skladba písaná v hexametroch: Penitioris scholae structura (Vnútorňa

sústava školská). Benedikt v nej rozoberá príčiny slabej úrovne vtedajších škôl, zamýšľa sa nad vyučovacím poriadkom a príčinami neúspechov pri vyučovaní a podáva mnohé pokrokové návrhy na reformu školskej výučby. Pripomína nevyhnutnosť zlepšiť vyučovanie po metodickej stránke. Hoci hlavným predmetom je latinčina, treba vychádzať z materinského jazyka, ktorý sa má zaviesť ako osobitný predmet a ktorý má byť pomocným vyučovacím jazykom aj v ostatných predmetoch. Zdôrazňoval tiež potrebu vyučovania prírodných vied. Z ostatných jeho spisov hodno spomenúť Oratio therapeutica... (Reč nápravná...) a Elementa Arithmeticae (Základy aritmetiky).

Vavrinc Benedikt patril k popredným profesorom univerzity. Pre svoju všestrannú vzdelanosť a obetavosť, s akou sa staral o pozdvihnutie úrovne Karlovej univerzity, sa tešil všeobecnej úcte a vážnosti. Prednášal poetiku, rétoriku, gramatiku, antické jazyky, fyziku a matematiku, pretože to bolo v čase humanizmu takmer pravidlom. Okrem prednášok zanepravený a zodpovedne vykonával aj zverené akademické funkcie. V roku 1611 sa stal prorektorom a v nasledujúcom roku dekanom artistickej fakulty.

Karlovej univerzite v Prahe venoval všetky svoje sily a v testamente jej odkázal celý svoj majetok – viac ako tisíc kop meissenských grošov. Prorektor školy Troilus vo svojej pohrebnej reči takto ocenil život, prácu a zásluhy Vavrince Benedikta z Nedožier:

„Bol to ozajstný filozof. Reč jeho jemná ako Sokratova, nič nie tvrdošíjná. Od jeho prirodzenosti a mravov bola ďaleko necudnosť slov, šaškovitosť a zlý nemrav všelijakých nepekých rečí a zaklínania, za tohto nášho celkom skazeného veku už viac ako nadobro zovšeobecnel. V šate hľadal si čistoty, nie závadnej, ale slušnej. Tak miloval život samoty, že žil až do konca neženatý, voliac si žiť život oddaný štúdiu, literám...!“

Svoj vlastenecký vzťah k Čechám, v ktorých pôsobil, ale i k svojmu rodnému Slovensku, od ktorého bol vlastne celý život vzdialený, vyjadril na sklonku života slovami: „Kéž mám vž takovú, vrcholem že by sáhala k hviezdám, a ništo celou spatřit mohl bych zemi Českomoravskou i kraje Pannonské bohaté...“

Nedávno som sa pozeral na dokument pomerne známej medzinárodnej televíznej stanice, ktorá sa zameriava na prírodopisné filmy a seriály. Zsvätený komentátor opisoval jedinečnosť rieky Colorado, tečúcej cez americké štáty Utah a Arizona. Viackrát použil slovo prírodná diverzifikácia, konkrétne v súvislosti so živočíchmi, ktoré žijú v spomínanej rieke. Od rýb cez mäkkýše, hmyz či rastliny. Tvorcovia dokumentu zdôrazňovali, že každý, aj ten zdanlivo miniatúrny organizmus má v celkovom živote riečného spoločenstva nezastupiteľnú úlohu. V tejto súvislosti mi mimovoľne prišiel na myseľ argument zástancov globálnej kul-

túry. Podľa nich je predsa úplne samozrejmé, že jednotlivé spoločenstvá, nazvime ich národy, sa postupne zlejú do akejsi všeob-

mom. Poväčšine sú za to platení a na strane druhej sú historicky nepoučiteľní. Slovenskú kultúru obohatili Nemci, ktorí prichádzali

Európy bola čoraz viac stavaná na národných štátoch. A ktorý národ by si vtedy rád neprilepšil na úkor menšieho či slabšieho suseda.

ľubovoľne poprehadzovali. Slovník cudzích slov hovorí o diverzifikácii okrem iného aj toto: Diverzifikácia sa vyskytuje vo všetkých ľudských činnostiach. V poľnohospodárstve ide napríklad o pestovanie niekoľkých druhov plodín. V prípade, že by jeden druh neuspel, druhý čiastočne pokryje straty, ktoré sú nižšie a vďaka zisku z druhej plodiny aj únosnejšie. Ekológovia zasa bijú na poplach, keď z konkrétneho ekosystému mizne napríklad jeden druh vážky. Len my pod egidou čudesnej Európskej únie by sme najradšej diverzifikáciu kultúry zrušili. Tí, ktorí sem momentálne prúdia z Afriky či z Ázie, tento princíp nepoznajú. A to je veľký problém.

Kultúra je ako veľká, bezbrehá rieka

Alexander GOCZ

majúcej celoplanetárnej masy. Ti istí amatérski sociálni inžinieri by pokojne podpísali ostrý protest pre vymiznutie volajakého riečného slimáka a zároveň by rovnako s prehľadom povedali, že pestovať národnú a svojbytnú kultúru je v dnešných časoch prežitok.

Aj dnes sme svedkami, ako sa isti ľudia ohňajú multikulturaliz-

do banských miest. Valasi, ktorí sa sem v 14. storočí sťahovali z oblasti Rumunska a zo Zakarpatskej Ukrajiny. Habáni, nábožencky prenasledovaní zruční keramikári a remeselníci, ale aj Maďari či Česi. Posledné dva národy s istými výhradami, ale tie sú dôsledkom toho, že sa písalo 19. a 20. storočie, keď už idea kresťanskej

Dnes ako keby sme zabudli na všetky peripetie, ktoré dali vzniknúť svojbytným kultúram. Často susedsky prelínajúcim sa, inokedy obohacujúco rozdielnym. Keď hovoríme o slovenskej ľudovej hudbe, českej literatúre či maďarskej kuchyni, máme na mysli konkrétne kultúrne výstupy, aj keby sme hudbu, literatúru a kuchyňu

Dielo Jozefa GREGORA TAJOVSKÉHO aj dnes pôsobí presvedčivo Neveselé sny snujem...

Miloš FERKO – Foto: archiv

Keď som mal trinásť rokov, spýtal som sa mamy, či mamka Pôstková nemala dôchodok. Pretože ma mala rada a videla, akú odpoveď chcem počuť, povedala: „Áno, ale malý, takže nestačil...“ Odľahlo mi. Mame tiež. Že sa už ďalej nepýtam... Nepotreboval som. Bolo mi už vtedy jasné, že mať dôchodok ako mamka Pôstková je zlé.

Otec autora bol dozorca v hute. Tak trocha fičúr, vášnivý včelár; chlapec vyrastal prevažne u deda z matkinej strany Štefana Greška. Budúci autor sa narodil osemnásteho októbra 1874 v Tajove, meštiansku školu vychodil v neďalekej Banskej Bystrici, učiteľský ústav v Kláštore pod Znievom ukončil v roku 1891. V priebehu nasledujúcich piatich rokov učil. Na siedmich pôsobiskách. Prevažne v okolí Banskej Bystrice. Frekvenciu zmien riadila vrchnosť – pre nebezpečenstvo hlásania panslavistických názorov. Keďže mladíkovi sa tento spôsob poznávania zablatených zákutí malebných dediniek prejedol, odišiel študovať do Prahy na obchodnú akadémiu, po návrate sa zamestnal v banke. Lepšie zarobil a frekvencia zmien sa znížila.

Predtým v českej metropole chodieval do slovenského študentského spolku Detvan. Ovplynili ho názory hlasistov. Na štúdiách mu v rámci podpory stykov dvoch blízkych národov poskytla štipendium a grant Československá jednota. Ako pracovník finančného sektora sa dostal v službách Vidieckej ľudovej banky do Trnavy, neskôr do Traťavy v Martine, kde súčasne vypo-máhal v redakcii Ľudových novín. Šesť rokov strávil v pozícii účtovníka Ľudovej banky na severe dnešného Rumunska v Nadlaku. V tom čase sa v roku 1907 oženil s Hanou Lilgovou. Manželka pod menom Hana Gregorová bola tiež literárne činná.

■ SVOJOU CESTOU...

Tajovský je podľa vzoru dedka čínorodý človek. So záujmom o konkrétne veci. Ideám zabalených do pekných slov nedôveruje. S hrdou pasivitou martinského centra na čele so Svetozárom Hurbanom Vajanským, dokumentujúcou beštiálnosť útlaku uhorskej maďarizačnej politiky, nesúhlasí. Po začiatkom, ideálne národoveckom nadšení presvedčený realitou píše, čo vidí. Bez štylizácie. Ako mu zobák narástol, hovorí v črte Z Čadce do mesta o skúsenostiach pri zhromažďovaní folklórneho materiálu na pochôdkach s Andrejom Halašom.

„Hej, na detvianskych lazoch zahuckali chlapi na nás psov a len pre Múzeum zakúpené ‚posekance‘ nás obránili.“

A tu, doma, v samom Turci?

... Na priekopskom poli (v súčasnosti štvrť Martina) kopali Papradňanci zemiaky a že bolo v nedeľu a polovička ich nebola triezyvych, boli by nás dobili, keby sme neboli ušli, len preto, že sme len zaslúženým, nie všetkým, delili po šiestku. Princípál im darne vysvetľoval, že to on dáva so svojho a že šesťdesiatim nemôže dať... Tak dorážali naň a len kól spomínali a ani mu už nedvojili, len ty a ty a po ňom!

Vajanský text v Národných novinách v roku 1904 kritizuje za „chabé unižovanie“ (špatnokrásneho ľudu) a „novomódne brutalizovanie“. Tajovský nepodľahne hlasu vodcu, naďalej kráča svojou, inou, cestou.

■ PO KVAPKÁCH

V úsilí o hľadanie nového nie je sám. Podnietený hlasistami a príkladom Čechov namiesto vznešených gest ušľachtilých ideálov propaguje metódu drobných krokov. Ako vysvitá napríklad z poviedky Mamka Pôstková, usiluje sa obyčajným ľuďom vo svojom okolí vysvetliť, ako najlepšie narábať s peniazmi, angažuje sa v kampani proti alkoholizmu, ako som už spomenul, zbiera materiál pre muzeálne zbierky. V Nadlaku podľa spomienok miestnych dokonca bez ostychu priloží ruku

k dielu a pomáha sedlači pri poľných prácach.

Nič ľudské mu nie je cudzie – a tak po troche, po kvapkách, vznikajú i prvé prózy a neskôr drámy. Bez vysokých ambícií, späté s konkrétnymi predlohami. Miestami skôr črty či záznamy. V porovnaní s dedinskou prózou Kukučina pôsobia neotesane... Lenže Tajov-

bokom. Vystríha sa riešení a pokusov o dary šťastia. V kontexte práva na inakosť, ktoré ctí, prináša svojou opatrnou dobrotou blížnemu samotu.

Tajovský nielen spisovateľsky, ale i mysliteľsky ostáva realista, akýkoľvek druh mysticizmu mu je cudzí, zásah je možný len v konkrétnom bode a okamihu, takže zasiahne len malú časť

K záľubám Jozefa Gregora Tajovského patrilo aj včelárstvo.

ský vie veľmi presne, čo chce. Pristihnúť, usvedčiť, dokumentovať, pôsobiť. Tu a teraz. Na ľudí. Pre nich veľmi adresne napíše Ženský zákon (1900) i Statky zmätky (1909). Namiesto alegorizujúcich snov o dokonalosti drámy, príznačných pre predošlú generáciu a štúrovcov, ponúka hry šité ochotníkom na telo.

Počas učiteľského pôsobenia v rámci časopiseckých debutov píše aj básne. V štýle štúrovcov. O ovciach na holiach, pastieroch a zbojníkoch. Spevy Sama Chalupku, ako uvádza v spomienkovej črte Pekná krádež, sa naučil naspamäť, veršami barda odpovedal na argumenty odnárodných.

V zrelé poviedkovej tvorbe, obsiahnutej predovšetkým v knihách Besednice, Rozprávky pre ľud, Smutné nôty, Spod kopy a Trpky, vydaných v priebehu siedmich rokov (1904 – 1911), zobrazuje typy ľudí z okraja spoločnosti. Pastieri, paholci, starci, poloblázní, znetvorení. Zobrazení presne – a hoci so súcitom a porozumením – smutne, bez happy endu sa končia príbehy o Macovi Mliečovi či Mišovi. Rozprávač – tu a tam trocha autobiograficky štylizovaný – sa väčšinou iba prizera spádu okolností a podmienok. Občas sa usiluje ak už nie pomôcť, tak aspoň podotknúť, poradiť. Tajovského skúsená úprimná múdrosť ukazuje človeka ako stredisko rozmanitých rozporuplných vplyvov, ktoré sa navzájom prekrývajú, koncentrujú a uzlia v ohnisku osobnosti s následkami azda aj predvídateľnými, no odstrániteľnými len veľmi ťažko za vysokú cenu násillia, neslobody, realizácie „veľkých komplexných opatrení“ ničiacich a nivelizujúcich individualitu. Tajovský, tvorca i občan, ostáva taktne

problému ďalej sa vinúceho po svojich dráhach bez ohľadu na darovaný peniaz či stravné. Azda aj k fľaši jablčného vína alebo ďalšej fáze rezignácie.

Práve tichá bezmocnosť rozprávača próz pôsobí aj dnes presvedčivo, dôverne, smutne. V časoch môjho detstva prízračne, rozprávko. Ale to je už dnes len rozprávka. Súčasnoscť dáva Tajovskému zasa za pravdu. Bez víťazoslavy či pocitu satisfakcie, za cenu múdrosti, skôr trpkou.

Na sklonku aktívnej činnosti pred dôchodkom v roku 1925 Tajovský, legionár, postupne povýšený do hodnosti podplukovníka, je 20. januára vymenovaný za referenta úradu pri Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave vo funkcii náčelníka referátu československých légii pre Slovensko. Inými slovami, pridružuje trafiky vojenským veteránom a invalidom. O tejto kapitole svojho života výraznejšie svedectvo nezanechal.

Pre lepšie pochopenie seba číta Čechovove drámy, prekladá, pragmaticky, ochotníkmi zvládnuteľné krátke frašky majstra (Medveď, 1903, Tragik z prinútenia, Jubileum, obidve 1915) a niekoľko poviedok. Drží sa predlohy křčovite, verne, úporne konkrétne...

Dráma o Jánošíkovi ostane fragmentom. Napokon načo a čo si vymýšľať. V historickej hre Smrť Ďurka Langsfelda (1923) Tajovský približuje osud popraveného nespokojenca generácie štúrovcov. Aj keď mu je téma blízka (udalosti sa odohrali v Banskej Bystrici), nepodľahne pokušeniu idealizácie. Langsfeld nie je anjelský pôsobiacim martýrom. Autor ho stavia do konfrontácie s pestrou, vonkoncom

nie čiernobiela paletou názorov na súdobú skutočnosť. Nanajvýš moderným, aj dnes zaujímavým spôsobom problematizuje otázky vernosti a zrady, národnej príslušnosti a kódexu bojovníka za slovenskosť. Namiesto dvoch strán „dobrych“ a „zlých“ objektívne a historicky pravdivo ukazuje množstvo hlasov. Natofko vehementne, že vo víre polemických názorov sa strácajú ľudia a postavy sa menia na duchov či hlásne trúby – napokon podobne ako v knižných alegorizujúcich drámach Langsfeldových súčasníkov, pátos ktorých mladší Tajovský odmietal a prekonával. Tu však zlyhal pod ťarchou materiálom. Poctivosťou. Hra je väčšmi traktátom než drámou.

Takmer všetky pôsobivo trpké prózy Tajovského vznikli pred prvou svetovou vojnou. Niežeby v medzivojnovnej ČSR nebolo Macov Mliečov, no Tajovský, majster beletristicko-reportážnych detailov, v rámci programu hlasistov aj sám za seba prívraženc konkrétnych opatrení zlepšenia situácie bežných ľudí uznal, že vzhľadom na širšie súvislosti nielo času ani miesta na malichernosti odstrčenov. Vo funkcii štátneho úradníka niežeby stvrdo, zabudol, spanštel, ale postihla ho zmena perspektívy

■ STATKY ZMÄTKY...

Zmena optiky či postoja nie následkom opojenia mocou, úlohu zohrali i obavy. Od mája v roku 1916 do novembra 1919 pôsobil v Kyjeve ako redaktor Československých hlasov a šéfredaktor Slovenských hlasov. Čo všetko tam musel vidieť a zažiť, hoci o tom nepíše, nehovorí? Prudkosť výmen Kerenského vlády, nástup bolševikov, rovnako (a predsa inak, lebo voči iným) krvi-láčnych ukrajinských nacionalistov, a potom zasa ďalších. Neboli tu už náhodou v návrate časovej slučky? Skrátka, zmätok...

Tajovský je koncom roka 1919 rád, že sa dostal domov... Z Vladivostoku, plného bielogvardejských utečencov, cez Japonsko a Spojené štáty americké. V USA prednáša zahraničným Slovákom, aby čelili snahám autonomistov. Doma o prežitom skôr reportážne než poviedkovo vypovedá v knihách Na front a iné rozprávky, Rozprávky o československých légii (obe 1920).

Umiera dvadsiateho mája 1940. Sklamany rozpadom ČSR. Nesúhlas so vznikom Slovenskej republiky za aktuálnych podmienok deklaroval Snemu autonómneho Slovenska vo výzve, ktorú skoncipoval a adresoval zmienenému orgánu pred jeho zasadnutím štrnásteho marca 1939 – Tajovský bol naďalej presvedčený, že vzhľadom na okolnosti „vonku“ treba sa „dnu“ cítiť bezpečne, udržiavať status quo a byť spokojný.

Spisy Jozefa Gregora Tajovského vyšli v dvoch vydaniach v Martine.

V jedenástich zväzkoch v rokoch 1920 – 1923 a v pätnástich zväzkoch (1928 – 1934). Teda ešte počas života sa stáva klasikom. Po druhej svetovej vojne mŕtvy je pasovaný za rytiera kritiky kapitalizmu a nezištného ochrancu práv biednych. Mnohokrát, v obrovských nákladoch, vydávaný napospas nezaujmu žiakom a interpretáciám učiteľiek pripomínajúcim predmodlievanie zo žaltárov podľa aktuálne práve platného kánonu.

ČRТА

Uprostred nedeľnej svätej omše som kráčal po špičkách na chór katolíckeho chrámu v Senci. V duši zmätok: jubilejná kniha Speváckeho zboru slovenských učiteľov (bol jeho dlhoročným členom) ho uvádza ako nežijúceho a tu – žeby zázrak – ved' on predsa hrá na organe...

Organ v nebi

Na vrchnom stupienku schodiska sa mi naskytl impozantný obraz: Fridrich Kolarovič, ten istý Frico, priam ako staroslovenský žrec sedí majestátne za organom a vyhráva ani nie tak farnikom ako skôr priamo Pánu Bohu prelúdiá a hláskom, ktorý bol volakedy hriemajúcim basom, zasahuje, preniká hlboko. A čisto. Ako vždy.

Nestretete veru každý deň matičiara, ktorému Jozef Ciger Hronský podpisoval a odovzdával v roku 1942 legitimáciu člena Matice slovenskej.

Spozoroval ma periférne a v zlomku sekundy som počul, ako brilantne zamuzicíroval.

Napadli píšne duši mou nezavolaný znenadáni. Ako když rosy napadá...

Zosmutnel som nad tým, ako si málo uctievame kmeťov svojho národa. A tí nám uchádzajú ako tiene s presnými, vyprofilovanými kontúrami. Odišiel Rúfus, odišiel Weigl, Ťažký, doráňani, morálne neodškodnení. A ďalší sa zberajú...

Dve hodiny trvala spoveď v dialógu s mimoriadne vzácnym človekom statnej postavy a zdatného ducha. Narodil sa 11. augusta 1920 vo Veľkých Kostofanoch. Žiaci v Lužiankach, Ludaniciach a v Bernolákove mali šťastie, že ich učil pán učiteľ Kolarovič. Učil a vychovával svojim vzorom v linii nepremennej: Boh a národ.

Nevybočil ani vtedy, keď prišiel súdruh z okresu a podmienil: Kostol, alebo škola.

Išiel teda v ten večer pán riaditeľ školy za predsedom JRD, aby sa uchádzal o miesto šoféra na V3S, ved' mal na to oprávnenie. Manželka učiteľku stihol ten istý osud. Darma plakala, že doma je sedem detí. Sedem inteligentných, zorne vychovávaných detí. Nie! Komunizmus nepotrebuje mašinu na výrobu detí!

Tentoraz zlovôľa nevyhrala. Musel sa súdruh ospravedlniť, ved' niekoľko týždňov predtým dostala pani Kolarovičová štátne ocenenie ako vzorná matka.

Jeho život bol i je strastiplný i krásny zároveň. Jeho piate dieťa – mimoriadne nadaný syn Peter už neprehovorí. Vysvätený bol v roku 1981 kardinálom Tomáškom a odvtedy bol neprestajne sledovaný ŠTB a napokon injekciami i psychicky usťvaný na smrť.

Bolí, bolí, neprebolí. Svojho priateľa by som bol pred pár rokmi nazval vzácnou celebritou. Dnes už nie. Už sú iné „tiežcelebrity“.

Jedenásteho augusta sa Fridrich Kolarovič dožil deväťdesiatich piatich narodenín. Vedenie Matice slovenskej mu pri tejto príležitosti odovzdalo Zlatú medailu. A on – duchovný aristokrat – sa svojim príznačným šibalským úsmevom obzerá po cintoríne, s kým bude v susedstve, a vyzvedá sa, či budú mať v nebi organ.

Peter KOZOLKA

Mladí matičiari v Kamennej Porube si uctili veterána Jozefa SERAFÍNA Život ako dramatická kronika doby

Radoslav ŽGRADA – Foto: OMM Kamenná Poruba

V Kamennej Porube pripravili obecna samospráva, Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou, miestny odbor Mladej Matice a oblastný výbor SZPB slávnostné odhalenie pamätnej tabule miestnemu rodákovi mjr. Jozefovi SERAFÍNOVI, vojakovi Slovenskej armády, účastníkovi zahraničného odboja a veteránovi druhej svetovej vojny, ktorého život predstavuje pohnutú kroniku uplynulých čias.

Detstvo prežil vo svojej rodnej dedine na Zemplíne, pričom už v mladosti sa v ňom prebudil záujem o slovenské dejiny a bol aktívny aj v matičnej činnosti. Počas druhej svetovej vojny ho ako dvadsaťročného v roku 1942 odvieďli do Slovenskej armády. Po krátkom výcviku ho na jar 1943 odvelili na východný front pri Minsku a Slucku v Bielorusku.

■ V ZÁLOŽNEJ DIVÍZII

V tom čase tu pôsobila slovenská záložná divízia. Slováci sympatizovali s miestnym obyvateľstvom a protinacistické cítenie neskryvali. J. Serafín bol svedkom situácie, keď ich jednotku Bielorusi ušetrili len preto, že boli Slovania, zatiaľ čo Nemcov pri prepede vlaku rozstrieľali. Pre nemecké velenie boli nespoľahliví pre časté prípady dezercii, preto sa ich rozhodli preveliť do Talianska. V horách sa im naskytila príležitosť prebehnúť

k miestnym partizánom, čo sa mnohým z nich aj podarilo. S ich pomocou vyhľadali regulárne anglické jednotky a opäť vstúpili do boja, tentoraz však v radoch západných spojeneckých vojsk proti fašistom. Začas bojovali v Alžírsku a v iných častiach Afriky. V Británii boli pridelení k obrnenej brigáde. Od októbra 1944 sa zúčastnili na obliehaní francúzskeho Dunkerque. Po nečelom roku bojov sa J. Serafínovi podarilo vrátiť do vlasti a natrvalo sa usadil v Čechách. V neslávnych päťdesiatych rokoch napriek riziku aktívne pomáhal slovenským kňazom, ktorí boli internovaní v Čechách.

■ RYTIER LÉGIE

Za svoju činnosť počas vojny bol neskôr ocenený mnohými poctami. K šesťdesiatemu výročiu vylozenia spojeneckých vojsk v Normandii vyznamenal francúzsky prezident J. Chirac mnohých vojnových veteránov Radom čestnej

légie. Popri najvyššom francúzskom štátnom vyznamenaní bol aj major J. Serafín vymenovaný za Rytiera čestnej légie. V roku 2006 tesne pred smrťou mu udělili Čestné občianstvo obce Kamenná Poruba.

Na slávnostnom odhalení pamätnej tabule vystúpili viacerí rečníci – prednosta Okresného úradu vo Vranove nad Topľou Pavol Molčan, poslanec NR SR Štefan Hreha, syn Dušan a mnoho iných. Podujatie svojou účasťou podporili aj matičiari pod vedením podpredsedu MS Mariána Gešpera. Slávnosť pôsobivo spestrili mladí matičiari z Kamennej Poruby. Jozef Serafín bol „znova“ symbolicky vyznamenaný v dramatickej scénke, kde ho stvárnil jeho prasnovec Július Serafín, ktorý je predsedom OMM v Kamennej Porube. Mladí matičiari potom v dobových uniformách položili vence k jeho pamätníku, pri ktorom držali čestnú stráž po-

Posvätenie pamätnej tabule mjr. Jozefovi Serafínovi v Kamennej Porube.

Dôstojný rámec slávnosti pripravili mladí matičiari.

čas posvätenia gréckokatolíckym kňazom. Na záver si početné zhromaždenie zaspievalo s jeho synom otcove obľúbené slovenské piesne.

Na ceremónii sa zúčastnilo množstvo ľudí z celého okolia, medzi pozvanými hosťami nechýbali ani hostia zo zahraničia.

Štúrov spis Slovanstvo a svet budúcnosti udivuje aktuálnosťou vízií O smutných časoch nejednotnosti

Marián GEŠPER

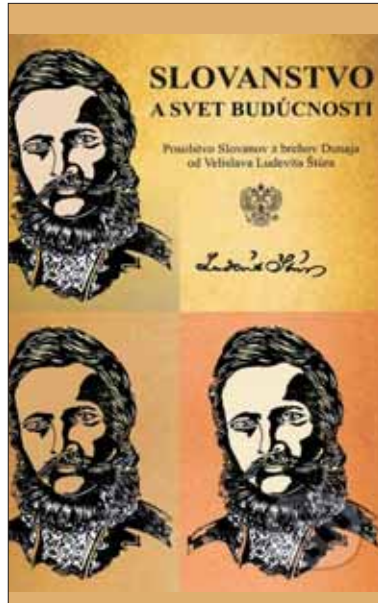
„Je načase, aby sme sa dohovoriť, bratia! Smutná doba nás vážnym, dôstojným hlasom vyzýva k činu, a tu je najviac potrebné dohodnúť sa. Odkedy jestvujeme, nikdy sme nedospeli k zhode, a hoci sme nikdy spoločne nekonali, napriek tomu sme všetci rodni bratia, skúšaní tým istými osudmi a čaká nás spoločná budúcnosť.“ Týmito vetami sa začína jedna z posledných kníh Ľudovíta Štúra, ktorej dal príznačný názov Slovanstvo a svet budúcnosti. Od jej napísania v roku 1851 prešlo more času, ale rozhladeného čitateľa musí zarazit' aktuálnosť výroku „o smutných časoch a nejednotnosti,“ ktorý platí na súčasnosť Európy a o slovanských národoch aj v roku 2015.

Slovanstvo a svet budúcnosti je známe skôr v ikonickej podobe. Každý slovenský intelektuál má vedomosť o jeho existencii, ale paradoxne iba málokto ho celé prečítal! Pritom potrehy o nás sú aj po priemyselných revolúciách, prežitých svetových vojnách a iných prevratoch rovnako platné. V čase vzniku tohto ojedinelého pokusu o pochopenie našich dejín bolo postavenie slovanských národov ťažké. Všetky sa nachádzali pod kom-

binovanou nemecko-maďarsko-tureckou nadvládou a po porážke v povstaníach 1848/1849 nebolo vidno svetlo na konci tunela. Výnimku tvoril iba ruský národ, ktorý si dokázal udržať vlastnú štátnosť.

■ PEVNÁ VIERA

Ľudovít Štúr aj vo svojej „smutnej dobe“ neúnavne prorokoval slovanské oslobodenie, ktoré skutočne nastalo v roku 1918. Toto oslobo-

denie bolo výsledkom nepretržitých a húževnatých politických snažení národovcov druhej polovice 19. storočia a začiatku 20. storočia, ktorí hľadali cesty úniku z rakúsko-uhorskej tyranie.

Škoda, že naša slovanská i vnútorná slovenská jednota sa obnovuje iba v povestných niekoľkých minútach pred dvanástou. Okrem týchto svetlých okamihov prevláda skôr zvláštne medziobdobie, v ktorom, ako to vyjadril Ľ. Štúr, „každý, kto si myslí, že má na niečo právo, hoci by to bol čirý výmysel, každý, kto baží po vyznamenaní, moci alebo dokonca po najvyššej suverenite – a väčšina z nás sa nazdáva, že do nej dorastla – a nedosiahne pritom svoj cieľ, každý, kto nezohľadňuje nároky, koho názory a mienky sa neberú do úvahy ako smerodajné, stáva sa nespokojným, zahorí pomstou a ak mu bol predmetom k nespokojnosti ten, kto má najväčšiu moc, v zúrivosti prestane rozlišovať medzi človekom a osobou toho, kto stojí na čele celku, ale radšej v sebe živí zlo a pri najbližšej príležitosti svojho protivníka uvrhne do záhuby.“

■ DEJINNÉ VAROVANIA

Neplatia tieto slová aj dnes o našich nekonečných rozbrojoch, ktoré možno vidieť od obecnej samosprávy až po parlament? Neplatí to aj pre život rôznych kultúrnych organizácií, cirkví alebo Maticu slovenskú? Naše súčasné i minulé slovenské a slovanské dejiny sú plné malých aj veľkých príkladov, keď sa, ako to ďalej písal Ľ. Štúr, „radšej spojíme s cudzími proti vlastným“, len aby sme si uspokojili pocit nedocenenosti!

Krvavá tragédia občianskej vojny, ktorá v súčasnosti prebieha u našich východných susedov, spolu s imigračnými privalovými vlnami, ktoré zaplavujú európsky kontinent, nás musia konečne prebudiť! Je načase, aby sme v zmysle Štúrovej rady odhodili rozbroje i nekonečné taktizovanie a začali odvážne spoločne konať, kým ešte máme možnosť! Uvedomme si, čo medzi riadkami možno cítiť zo Štúrovho diela, že dejiny samy osebe nič neučia, dejiny iba prísne trestajú tých, ktorí si nedočítali ich kapitoly, a tých, ktorí ignorovali jasné varovania. „Sapientia sat – múdre mu stačí!“

Národné a športové aktivity mladých matičiarov z Vranova nad Topľou Matičný víkend lákal splavom Ondavy

Slávka JURKOVÁ – Foto: autorka

Na matičný víkend, ktorý pripravujú mladí matičiari z Vranova nad Topľou, prichádza stále väčší počet ich rovesníkov nielen z vranovského okresu, ale aj zo širokého okolia a obľúbili si ho ľudia každého veku. Tentoraz ho pripravili koncom júla a popri pripomenutí si sedemdesiateho výročia ukončenia druhej svetovej vojny ho zasvätili aj dvojstému výročiu narodenia nášho slovanského veľikána Ľudovíta Štúra.

Mladých matičiarov lákal najmä splav rieky Ondava.

Vranovskí mladí matičiari podujatie pripravili pod vedením predsedu OMM Michala Tkáča a vedúceho OP MS Miroslava Gešpera, ktorí sa zúčastneným v úvode prihovorili a vyzdvihli prínos Ľudovíta Štúra v slovanských dejinách. Cieľom podujatia bolo netradičnými formami zaujať mládež, posilniť hrdosť na svoj národ a propagovať matičnú ideu medzi všetkými Slovákmi. Nemenej podstatným cieľom bolo poznanie našej vlasti, prírodných a historických pamiatok.

■ VEĽKÝM I MALÝM

Azda najpríťažlivejšou aktivitou počas podujatia bol desaťkilometrový splav rieky Ondavy, na ktorom si

Zrúcaniny hradu Čičva.

prišli na svoje malí i veľkí. Splav sa začal v obci Slovenská Kajňa a pokračoval až do obce Sedliská, miestnej časti Podčičva. Zaujímavá „plavba“ pod hrad Čičva trvala posádkam okolo dve a pol hodiny, ale na rieke nešlo o rýchlosť, skôr o posilnenie športového ducha, lebo na účastníkov plavby ešte čakali nočné branno-športové hry so zaujímavou strelbou na terč zo vzduchovej pušky, čo sa v nočných podmien-

kach páčilo väčšine zúčastnených, najmä však chlapčenskej časti mladých matičiarov, ale na strelnici bolo aj pár odvážnych žien a dievčat. Priaznivci vytrvalostných športov absolvovali „orientačný beh lesom,“ ktorý mnohí poznajú najmä zo školy. Súčasťou včera bola aj prednáška a premietanie dokumentárneho filmu o druhej svetovej vojne.

■ NOC NA HRADE

Všetci mladí nadšenci zostali stanovať na nádvorí hradu Čičva, kde ich druhý deň od rána čakal ďalší nemenej zaujímavý program. Tí súťaživejší sa oddali zaujímavému športu, akým paintball určite je. Paintbollový turnaj sa uskutočnil v obci Udavské na tamojšom paintballovom ihrisku, pričom zápolilo niekoľko tímov. Aj tieto zápolenia už majú niekoľkoročnú tradíciu a tohtoročné boli naozaj vydarené.

Účastníci matičného víkendu si odniesli plno zážitkov, skúseností, ale i nových poznatkov z myšlienky, ktorej bolo podujatie venované. Je isté, že musíme poznať naše dejiny už v mladosti, aby sme k tomu viedli ďalej aj naše deti.

KNIŽNÝ KÚTIK

Peder Jensen, ročník 1975, je nórsky autor blogov známych po celej Európe. Svoje politické eseje píše pod menom Fjordman už od roku 2005. Nemecké vydavateľstvo Antaios sa podujalo na užitočný čin, keď z esejí, roztrúsených po internete, vybralo desať textov a vydalo ich v roku 2011 knižne pod názvom Brániť Európu. Fjordman poukazuje, ako už pokročila celosvetová debata od Huntingtonovho boja civilizácií k novej téme ešte dôležitejšej, a to je boj národov proti vlastnej globalistickej elite s jej utópiami o splynutí národov.

Ako brániť Európu

Čím ďalej tým viac je zrejme, že ľudia nie sú len obeťou gigantického experimentu, ale aj triedneho boja zhora. Z neeurópskych prisťahovalcov sa stala chránená kasta, ktorá má pomôcť rozbiť Európu. Zákony proti „rasizmu“ nie sú robené na potrestanie kriminálnych činov, ale na potlačenie akéhokoľvek odporu. Súčasná európske zákonodarstvo sa usilovne snaží prekonať Orwella a trestať už aj nevhodné myslenie. A výsledky sa už začínajú rysovať – pokiaľ v roku 1911 Európa ovládala väčšinu sveta, v roku 2011 už neovládala ani predmestia vlastných miest... U nás síce ešte islamizácia tak nepokročila ako v západnej Európe, no o to viac by sme sa mali usilovať vyberať takých politikov, ktorí nás tak ľahko nepredajú globalistom, aby sme sa nedeckali rabovania a požiarov celých mestských štvrtí, ako sa to už prakticky bežne deje v Západnej Európe (Liverpool, Paríž, Malmö...).

Fjordmanove úvahy sú nielen brilantnou politickou analýzou dneška, ale idú aj ku koreňom. Nevynecháva ani Frankfurtskú školu a ďalších marxistov. „Keď sa ruská revolúcia po prvej svetovej vojne nerozšírila do iných krajín, marxistický teoretik Antonio Gramsci hovoril o blokáde marxizmu „kresťanskou dušou“ Západu. Z toho vyplývalo, že zničenie tejto identity má prvoradú dôležitosť.“ Jednoducho – identita je niečo ako triedny nepriateľ. Pre názornejšie prestavenie knihy uvediem aj pár citátov z kapitoly Political correctness – pomsta marxizmu.

„Politická korektnosť je komunistická propaganda v malom. ... Politická korektnosť je kultúrny AIDS, ktorý rozoziera náš imunitný systém. ... Spoločnosť zložená zo samých vykastrovovaných klamárov sa ľahko ovláda.“ Problém vidí aj v tom, že pokiaľ po páde nacizmu prebehla „denacifikácia“, po páde komunizmu nijaká „demarifikácia“ nebola. A pokiaľ všetky tradičné hodnoty sú vysmievané alebo v rozklade, „antirasizmus“ postupne zaberá ich miesto ako netolerantná modloslužba. „Tento antirasizmus bude pre 21. storočie tým, čím bol komunizmus pre 20. storočie – zdroj násilia.“ Ak niekoho obvinia, že je rasista, je to isté, ako keď v stredoveku niekoho označili za bosoráka či bosorku. Nielen pre Marxa, ale aj pre neomarxistov mier znamená to, že neexistuje opozícia.

Kniha sa venuje aj ďalším patologickým nádorom našej doby, rozoberá feminizmus, rozklad rodiny, úpadok kultúry otcov, antidiskrimináciu. Pokusy zaviesť ľavičarsku sexuálnu výchovu do škôl označuje nielen ako mentálne zneužívanie detí, ale priamo ako sexuálne zneužívanie a pedofiliu

Ján LITECKÝ ŠVEDA

Spoločnosť si podmaňoval vzhľadom, intelektom, hrou na gitaru a spevom

Stolový kalendár o milovníkovi života Štúrovi

Pavol PARENÍČKA – Foto: SNN

Blížiac sa dvojté výročie narodenia Ludovíta Štúra mobilizuje viacero kultúrnych inštitúcií na Slovensku k zvýšeným aktivitám. Jedným z najvýznamnejších organizátorov i realizátorov rozličných podujatí a výstupov s celonárodnými i regionálnymi dosahmi v Roku Ludovíta Štúra je Matica slovenská.

Spomeňme len, že v matičnom prostredí sa pripravil cyklický program divadelných scénok a odborných prednášok Po Štúrových stopách, ktorý už aktéri prezentovali v Liptovskom Mikuláši, Martine, Dolnom Kubíne, na Vyšnokubínskych skalkách a v Trenčíne. Vedeckí a odborní pracovníci sa zúčastnili na viacerých štúrovských konferenciách, seminároch, kolokviách a prednáškach po celom Slovensku.

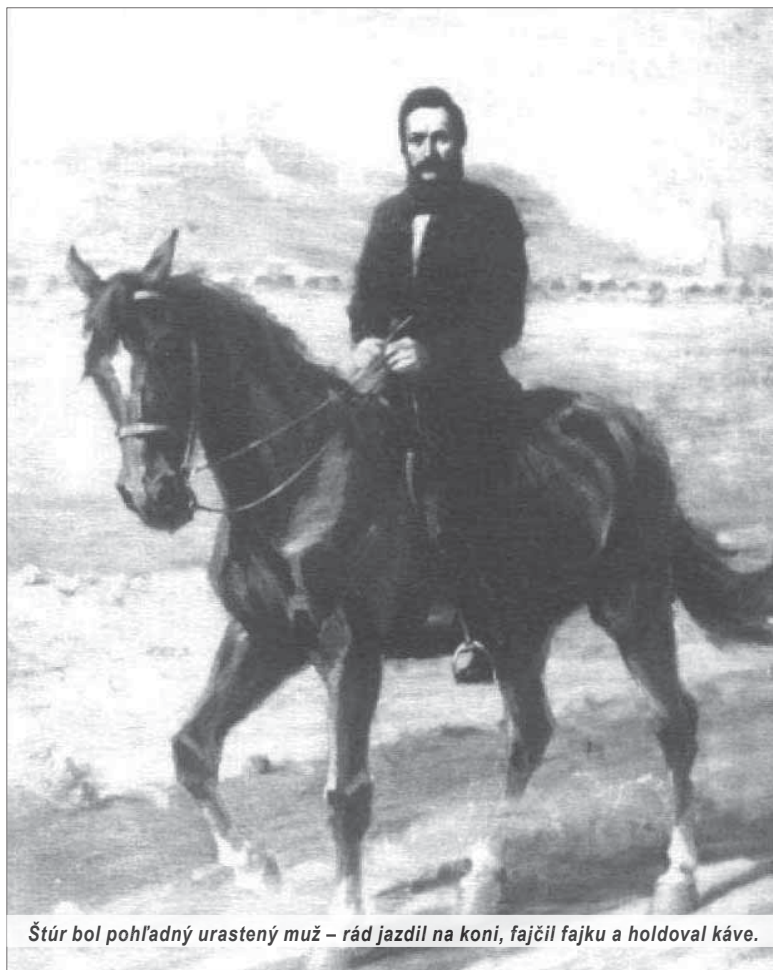
■ NOVINY A INÍ

Permanentnú pozornosť počas celého Roka Ludovíta Štúra venujú štúrovskej problematike Slovenské národné noviny i Orol tatranský, Matica vydáva rozličné tlače o Štúrovi. K týmto matičným aktivitám sa radí aj vydanie malého stolového kalendára na rok 2016 nazvaného Ludovít Štúr – milovník života slovenského. Je doplnený o štúrovské mená, pripomienky významných udalostí z dejín a sprievodné texty. Nejde v nich len o obligátne priblíženie Štúra, ako ho tradične poznáme v pozícii politika, jazykovedca, novinára atď. Prevláda úsilie sústrediť sa na Štúrovu vnútornú biografiiu, charakterizovať ho ako syna, brata, kamaráta, druha, priateľa, spomenúť jeho záľuby, lásky, žiatale a strádania, jednoducho predstaviť túto osobnosť nie učebnicovo, ale ako človeka z mäsa a kostí, ako každého z nás, „milovníkovi života slovenského“, scivilniť a poľudštiť nášho génia cez prizmu poryvov duše obyčajnej človečiny smrteľníka.

Na tieto takto netradičné, populárno-náučné texty po zbeletrizovaní oslovili aj Emila Nedičku, riaditeľa Divadla Jána Palárika v Trnave, ktorý sa pod režijným vedením Dr. Ladislava Kočana zaoberá prípravou rovnomeného scénického pásma Ludovít Štúr – milovník života slovenského. A tak sa možno v krátkom čase dočkáme aj profesionálneho divadelného naštudovania literárnej kalendárovej predlohy, oživenia jej textov na doskách, ktoré znamenajú svet (z nich štyri – Požehnaná rodina Štúrova, Ako vyzeral Ludovít Štúr, Štúr ako človek, Štúr a príroda, Štúr a Hurban, štúrovci a hurbanovci – tvoria súčasť tohto článku). Vydavateľstvo Maticy slovenskej (vydavatel@matica.sk) ponúka štúrovský kalendár našej verejnosti skutočne za ľudovú a symbolickú cenu, a to pre matičiarov za 1,20 eura a pre nečlenov Maticy za 1,40 eura.

■ POŽEHANÁ RODINA

Ludovít Štúr miloval svoju rodinu. Čtil si otca a ľúbil vládnu matku. Vážil si staršieho brata a bol vzorovým príkladom pre dvoch mladších bratov i jednú sestru. Otec Samuel Štúr, evanjelický učiteľ a literát, vyžaroval auru lásky, pokoja a šľachetnosti, charakternosti i slušnosti v rodine aj spoločnosti. Ale vedel byť i prísny, mentoroval a poučal ako každý, kto privonia k učiteľskému stavu, veď inak by mu deti doma aj v škole hádam po hlave poskákali! Pravým opakom otca bola matka Anna Štúrová, rodená Michalcová. Lásková, milá, pozorná a nado všetko zbožná. Vedela pútať rozprávať rozprávky a ľúbežne spievať národné spievanky svojím deťom. Za jarných a letných večerov pod košatou lipou na dvore učiteľského

Štúr bol pohľadný urastený muž – rád jazdil na koni, fajčil fajku a holdoval káve.

domčeka v Uhrovci, kde sa Ludovít Štúr narodil 28. októbra 1815, alebo v jesenných a zimných mesiacoch v teple útulnej izbičky, s kulisou v peci pukajúceho dreva a prítmnia slabého odrazu horiacej sviečky, kresliaceho po vybielených stenách bizarné obrazy rozprávkových škriatkov a víl. Takto harmonicky akoby požehnaná rodina Štúrovcov dala Slovákom nielen Ludovíta, ale aj Karola a Samuela, volaného štúrovskými druhmi Samoslav, ktorí sa stali evanjelickými kňazmi, no aj najmladšieho brata Janka a sestru Karolínu. Osudy členov rodiny Štúrovcov sa osudovo križovali, okrem rodného uhroveckého hniezda, najprv v Bratislave nad Dunajom, teda v Prešporke či Požoni, ako sa nazývala, a potom v neďalekej Modre, ale aj v Trenčíne a vo Filakove. Kým boli Štúrovci medzi živými, vždy si veľmi pomáhali a podporovali sa. A keď niektorý z nich odišiel na pravdu Božiu, platili tieto pravidlá súrodeneckej lásky a pomoci rodinným príslušníkom ešte viac. Preto Ludovít Štúr miloval svoju rodinu.

■ ŠTÚROVA PODOBA

Milovaný otec Ludovíta Štúra Samuel Štúr bol muž vyššej, rame-nistej, svalnatej, dnes by sme povedali atletickej postavy. Mal čierne vlasy a vysoké čelo. Na podlhovastej tvári trochu prísneho a trochu smutného výrazu vynikali veľké jasnomodré oči, čo samé osebe dávalo tušiť, že za mladi patrili ku krásavcom, za ktorými sa otočila nejedna deva. Jablká nepadajú ďaleko od stromu. A tak aj synovia Samuela Štúra, najmä Karol a Ludovít, zdedili po otcovi vyššie postavy. Karol bol však podľa zachovaných svedectiev predsa len silnejší, plecnatejší ako o niečo útlejší, štíhlejší brat Ludovít. Potvrďuje to i Hurban, ktorý píše: „Karol Štúr bol vysokej postavy. Plecnatý, vysokého čela, jasných prenikavých očí, ktoré z hlčky hľadeli na človeka a často

jasnejšie zalietali nahor.“ Ludovít Štúr zmužnel až neskorším športovaním. A predsa sa Ludovít úplne nepodal na otca. Mal totiž hnedé vlasy a čierne oči ako uhličky, ktoré vytvárali obraz romantického tajomna, rozvážnosti, zádumčivosti i vzdelaneckej umnosti stoického filozofa. Aj tie očné uhličky však museli zo Štúra naskutku robiť veľmi interesantného slovenského mládenca.

■ POVAHOVÉ ČRTY

Štúr miloval hudbu. Rád spieval a bol vynikajúci hráč na gitare. Umelecky často obohacoval spoločnosť priateľov pôsobivým interpretovaním slovenských i slovanských, osobitne srbských a ukrajinských, ľudových pesničiek. A že vedel o nich všetko, o tom celé Slovanstvo, ba celý svet presvedčil, za pomoci Janka Kalinčiaka, vedeckou antológiou O národných piesňach a povestiach plemien slovanských. Štúr si aj rád poľahčil či pri robote, študovaní a písaní. Alebo len tak po práci. Pri debatách bafkal fajočku, pipasár. Štúr však aj športoval. Pretože ako mladoň mal asketickú postavu, odporučili mu lekári, aby sa venoval gymnastike, šermu a jazde na koni, čo by dnešný moderný päťbojár, lebo že ako poľovník strieľať vedel, to je isté, a bez schopnosti dobre plávať by ho horali na svoje pľte do nebezpečných riečnych vôd a páči nikdy nevzali. Aj spevnel, z chudého mládenca sa stal šľachovitý silný chlap, húžva. Podľa životopisca Jána Hučka Štúr najradšej nôtli dojemnú pesničku Bože môj, otče môj, jak je ten svet zmotaný, ktorou si podmaňoval spoločnosť, a tá vždy uznala, že miluje ľudovú hudbu a spev...

■ FENOMÉN PRÍRODA

Od mladosti rád sedával pod dubom na lesnej cestičke z rodného Uhrovca do Dubničky, ako aj pod pamätným dubiskom v háji

Mlič pri Maduniciach v spoločnosti básnického barda Jána Hollého, z ktorého lyrickej poézie a selaniek sa utužoval i jeho vzťah k prírodným krásam Slovenska. Inak dub predstavoval jeden zo symbolov Slovanstva, nielen tradičná lipa. A ďalej tu boli plné dubín i kopcov dubených nádherné Malé Karpaty, veľkolepé Fatry a ešte mohutnejšie Tatry, s malými vrcholkami Javorina, Kamzík a Devínska Kobyla, ale aj s majestátnymi krivánskymi štítmi.

Prvýkrát vystúpil Štúr na slovenskú horu hôr tatranský Kriváň 16. augusta 1841 v sprievode lip-tovských priateľov. Na jeho vrchole si pripíli borovičkou a zajedli ju pareničkou. Múza ich kopala, keď videli v údolí medzi materskými prsmi Tatier kľukatíť sa modrú stužku Váhu. Vedeli aj z vlastnej pltnickej skúsenosti, že Váh sa na prielome Fatry pri Kraľovanoch zmocní zelenkavých vôd Oravy a potom ďalších riek, aby sa čo najďostojnejšie vliadol do Dunaja.

Inak Štúr nazval január veľký sečeň a február malý sečeň (starorusky), marec brezeň, apríl dubeň, máj kveteň, jún lipeň, júl červenec, august srpeň aj klaseň, september malý rujeň, neskôr jaseň, október rujeň (veľký rujeň), november listopad či studeň a december prosinec, respektíve mrazeň. Hm, Štúr asi veľmi miloval duby... Ale aj dubinami posiate predhoria Kráľovej hole, Dielu, Poľany, Sitna, Maginhradu, Hradovej, Kohúta, Rokoša. Kňazovho stola, Vtáčnika, Jankovho vršku, Čierneho vrchu, Machnáča či Choča.

■ HVIEZDNA TROJKA

Boli traja kamaráti. Ktosi ich priliehavo nazval „nerozlučná hviezdna trojica národa“. Najstarší Michal Miloslav Hodža, mysliteľský a vodcovský typ, sa postavil na čelo národno-cirkevneho hnutia slovenských evanjelikov a zastupoval ich v deputáciách i petíciách, pod ktoré prostredný druh Ludovít Štúr sprvu iba zbieral podpisové háčky. Ctihodného Hodžu v roku 1844 vymenovali aj za prednostu štúrovského spolku Tatrín. Štúr vynikal rozľadom a pragmatizmom. Jeho mozog plodil národné koncepcie, iniciatívy, systémy, koncentroval a integroval, od jazyka, cez kultúru, hospodárstvo, osvetu a školstvo až po noviny a politiku. Najmladší z trojice Jozef Miloslav Hurban bol búrlivák, činný perom. A keď bolo treba aj mečom. Farár s dvoma pištoľami a so šablou za pásmo. A na prímer, ako ho nazvali maďarskí radikáli, „divého Hurbana“ sa štúrovci v Slovenskom povstaní v rokoch 1848 – 1849 menia na hurbanovcov. Tí Hurbana zvolia za historicky prvého predsedu Slovenskej národnej rady. Hovorí a píše sa o Hurbanovom vojsku a troch ťaženiach hurbanovských dobrovoľníkov. Ale už počas prvej výpravy v jednu čiernu povstaleckú septembrovú noc roku 1848 zostali iba dvaja kamaráti, Štúr a Hurban, Hodža zlyhal, zutekal, čím stratil dovtedy rešpektovanú ctihodnosť. A potom to s ním išlo dolu kopcom. Skryval sa v akýchsi videniach transcendentálnych mesianistických osídli, až sa v nich so seba vlastným výrazom trpiteľa úplne stratil.

Ale Štúr a Hurban, to je iná káva, tuhí priatelia na život a na smrť. Tá ich naozaj predčasne a nečakane rozdelila už 12. januára 1856. Pohreb národom milovaného Štúra sa konal o tri dni na evanjelickom cintoríne v Modre. Nad hrobom káže a na ceste z časnosti do večnosti za národ sa s ním lúči dojatý, najvernejší druh Hurban. Stráži pamiatku nášho, píše monumentálne životopisné diela Ludovít Štúr a Rozpomienky (na revolučné roky 1848 – 1849).

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

**Niečo
treba
robiť**

Nikto dnes nepochybuje o váhe a význame médií pre život jednotlivca i národa. Dnes sa „pravda“ už ani veľmi nečíta, kde-tu sa ešte počúva, predovšetkým sa však „pozerá“. Čo človek či národ nevidí, respektíve nemôže či nesmie vidieť, to vlastne ani neexistuje. Ale popritom je dôležité, ba veľmi dôležité aj to, ako a vlastne aká pravda sa mu – jednotlivcovi i národu – podáva. Lebo sme svedkami až neuveriteľného protirečenia si médií každého druhu. O jednej a tej istej veci čítame, ale aj vidíme to i to. Čierne i biele, len málokedy streforebné. Čomu potom veriť? Kto by mal byť nositeľom pravdy ak nie médiá platené občanmi priamo cez koncesionárske poplatky? (Isteže, aj tie ostatné, takzvané bulvárne médiá platíme my občania, naše poplatky sú zahrnuté v cene tovarov, z ktorej sa potom uhrádza reklama.) Štáty si na to zriaďujú štátne či verejnoprávne médiá, ktoré by mali u nás podľa zákona slúžiť národu, jeho kultúre, vzdelaniu a informovanosti.

Nie, nemáme poruke čísla o zastúpení jednotlivých zákonmi požadovaných typov relácií v našom verejnoprávnom dvojmediu. Už na prvý pohľad do jeho programu je jasné, že prevláda – zábava. Zábava typu Nikto nie je dokonalejší, Päť proti piatim, Slovensko chutí, Milujem Slovensko a tak ďalej. A na prvý pohľad – pri pohľade do programu a či na obrazovky – je rovnako evidentné, že vo vláde vyhlásenom Roku Ludovíta Štúra je Štúr neviditeľný. Mal som príležitosť zúčastniť sa na dvoch štúrovských podujatiach za prítomnosti predsedu vlády Roberta Fica, ale ani tie nestáli nášmu verejnoprávnemu médiu čo i len za zmienku. Prítomnosť podujatie v Bánovciach nad Bebravou sa konalo pod najstaršou Štúrovou sochou na našom území, ktorú odhalili 29. augusta 1936, teda pred osemdesiatimi rokmi. Nezáujem? Nevšímavosť? Ignorancia?

Treba teda niečo robiť. Jedným z malých krokov je vznik videoklipov v cykle VIDEO MATICA a chystaný vznik TV MATICA. Niečo by sa však malo udiť aj vo verejnoprávnom dvojbodkovom médiu, na činnosť ktorého prispievame všetci. Aj, ba najmä preto, aby sme boli pravdivo informovaní, vzdelávaní a aby sa nám servirovala naša a našská kultúra. A aby v Roku Ludovíta Štúra našiel v ňom svoje miesto aj tento náš veľikán.

**SLOVENSKÉ
NÁRODNÉ NOVINY**

170. rokov od založenia

DK RUŽINOV, 6. októbra 2015

10.00 - 12.00 Literárno-dramatické pásmo
o Slovenských národných novinách

16.00 - 18.00 Konferencia MS
Odkaz novin L. Štúra a vplyv médií na slovenskú spoločnosť

VSTUP VOĽNÝ www.snn.sk

Gabriela ČIASNOHOVÁ oživuje dielo a odkaz Štefana L. Kostelničáka

Významné pocty pre košickú maticiariku

Pri príležitosti tohtoročného okrúhleho životného jubilea sa významného ocenenia dostalo košickej maticiarke PhDr. Gabriele Čiasnohovej, keď ju v sprievode jej brata Juraja Barlu, riaditeľa súkromného etnografického múzea Humno, začiatkom septembra 2015 prijal primátor Košíc Richard Raši. Jubilantka neúnavne a systematicky pripomína osobnosť akademického maliara, ornamentalistu Štefana Leonarda Kostelničáka (Kostelniček) a predstavuje jeho tvorbu umeniamilovnej verejnosti.

Vďaka jej iniciatíve sa organizuje viacero podujatí zviazaných so zakladateľom a tvorcom slovenskej ornamentiky. V prvej časti roka je to organizovanie veľkej súťaže v kreslení a maľovaní slovenského ornamentu Kolorit slovenského ornamentu. Jej vyhodnotenie sa pravidelne uskutočňuje začiatkom mája a býva jedným z vrcholov činnosti maticijných záujmových odborov. Aj v tomto roku bolo zaradené do májových osláv Dňa mesta Košice. Ďalším, už pravidelným podujatím je septembrový autobusový poznávací zájazd Po stopách Štefana L. Kostelničáka do jeho rodiska – Spišskej Starej Vsi. Obidve podujatia sa konajú pod záštitou košického primátora R. Rašiho.

Gabriela Čiasnohová pri príležitosti tohtoročného sto pätnásteho

výročia narodenia umelca pripravila putovnú výstavu Slovenský ornament majstra Kostelnička, čo bol majstrov umelecký pseudonym. Jeho ornamenty zdobia aj takmer dve desiatky tlačovín, ktoré táto maticiarika z vlastných finančných prostriedkov pripravuje pri príležitosti rôznych významných výročí slovenských dejateľov, osobností či pamätných dní Slovenska a Slovákov. Tieto a ďalšie jej aktivity i výtvy primátora R. Rašiho skutočne zaujali, a tak sa zdanlivo oficiálne stretnutie pri osobnom prijatí zmenilo na plodný, takmer hodinový rozhovor aj napriek preplnenému programu predstaviteľa Košíc.

Prácu košickej maticiariky, členky Záujmového odboru regionalistiky Matice slovenskej, ocenil aj riaditeľ významnej košickej inšti-

G. Čiasnohová na prijatí u primátora R. Rašiho.

túcie – Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach, JUDr. Ján Gašpar.

Anton METEŇKO

Ôsme Ivanské babie leto

Miestny odbor Matice slovenskej Ivanka pri Nitre v spolupráci s Obecným úradom Ivanka pri Nitre zorganizovali už 8. ročník kultúrneho podujatia Ivanské babie leto. Tento rok sa organizátori rozhodli rozšíriť podujatie o zaujímavé súťažné disciplíny. Starší účastníci a deti sa aktívne zapojili do súťaže v stolnom tenise a spoločenských hrách, ktoré sa konali pred začiatkom hlavného programu.

V popoludňajších hodinách sa miestny park postupne zaplnil maticijarmi, ale príjemné počasie prilákalo celé rodiny z obce a okolia. V kultúrnom programe sa predstavili domáci spevácky súbor Ivančanka a hosťujúca folklórna skupina Čefadičanka. Svojimi piesňami bližšie predstavili svoje obce a atmosféru jesene a dožinkových slávností. Pre ženy bola pripravená netradičná disciplína v hode válkom na cestu,

ktorej neodolali ani najmenší účastníci. Deti sa rovnako aktívne zapojili do súťaže o najkrajšie vyrezanú tekvicu. Ďalšie športové vyžitie ponúklo multifunkčné ihrisko, na ktorom sa hral futbal a pretekalo sa v hode šípkami. Pre všetkých súťažiacich boli pripravené diplomy a zaujímavé ceny. Hrejivé slnečné lúče, pekné folklórne vystúpenia, možnosť aktívneho pobytu vonku vytvorili priestor na príjemné stretnutie priateľov a maticijarov z obce Ivanka pri Nitre.

(vb)

Rožňavčania na Pustom hrade

Zvolenský maticijari, mestská samospráva a organizátori Štúrovho Zvolena pripravili k päťdesiatinám tohto podujatia a k dvestoročnici Ludovíta Štúra už XXIII. ročník výstupu na Pustý hrad, ktorý je najväčším hradným areálom v Európe. Pozvanie na podujatie prijali aj maticijari z okresu Rožňava.

Počas cesty ich sprevádzali kvapky dažďa, ale aj tak mal zájazd svoje čaro, a samotný výstup sa jeho účastníkom odmenil fascinujúcimi pohľadmi na monumentálnosť Dol-

ného a Horného hradu a prekrásnym panoramatickým výhľadom na široké okolie, keď sa počasie napokon umúdrilo. Folklórna skupina Radzimir Vyšná Slaná, folklórny súbor Haviar

Rožňava a ľudová hudba Najduchovia tiež mali možnosť ukázať svoje umenie na vrchole Horného hradu. A nielen umenie, ale krásu gemerského kroja. V priebehu štyroch hodín spevali, tancovali, hrali a doslova sa bavili, lebo tancovať a spievať na nerovnom povrchu hradného kopca si vyžadovalo aj trochu akrobacie a kumštu navyše. Bol to krásne prežitý deň. Usmevy a pochvalné slová od turistov boli odmenou, a na záver aj spoločný spev, dokonca na želanie. Prísľub Rožňavčanov organizátorom, že o rok prídu s radosťou znova, nezaznel len tak do vetra.

Zlatica HALKOVÁ
Dom MS Rožňava

(jč)

PRIPOMÍNAME SI

26. septembra

– pred dvesto rokmi v snahe o poriadok v Európe vytvorili v roku 1815 vo Viedni najmocnejšie európske štáty – Rakúsko-uhorská monarchia, Rusko a Prusko, Svätú alianciu, ktorú podpísali všetci európski vladári okrem Veľkej Británie; mierový pokus však nemal dlhé trvanie

– pred sedemdesiatimi rokmi zomrel v USA svetoznámy skladateľ slovenského pôvodu Béla Bartók (1881 – 1945)

– desať rokov od smrti niekdajšieho výborného futbalistu a trénera Jozefa Karela (1922 – 2005)

27. septembra

– stosedemdesiatpäť rokov, čo slávnostne otvorili prvú konštrukčnú železnicu v Uhorsku (1840); premávala medzi Bratislavou a Svätým Jurom, mala dĺžku 15,5 kilometra a jej bratislavská stanica dodnes stojí na rohu Krížnej a Legionárskej ulice

28. septembra

– pred sto osemdesiatimi rokmi bola v Bratislave posledná korunovácia uhorských kráľov (1830); arcibiskup Alexander Rudnay korunoval cisára monarchie Ferdinanda V. Habsburského

29. septembra

– deväťdesiatpäť rokov od narodenia maliara Ctibora Belana-Weissa (1920 – 1991), zakladateľa Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, manželka maliarky Márie Medveckej

– pred osemdesiatimi rokmi vysvätili Chrám Svätého Ducha v Michalovciach (1935), jeden z najväčších kostolov na východnom Slovensku

– štyridsať rokov čo umrel básnik Pavol Horov (1914 – 1975)

30. septembra

– dvestosedemdesiatpäť rokov od smrti evanjelického kňaza a spisovateľa Daniela Krmana (1663 – 1740), ktorý si za svoje názory odpykával doživotné väzenie v podzemí Bratislavského hradu

– pred sto sedemdesiatimi rokmi sa narodil Franko Veselovský (1845 – 1917), trnavský advokát, národovec, poslanec uhorského snemu, dôrazne bojujúci za práva národov v Uhorsku; aby nemohol kandidovať v nasledujúcich voľbách, v čase voľieb ho odsúdili na rok do väzenia

1. októbra

– stopäťdesiat rokov čo v Bratislave otvorili veľkú verejnú knižnicu (1900) v budove bývalého uhorského snemu; dnes tu sídli Univerzitná knižnica

– päťdesiat rokov od smrti herca, režiséra a prekladateľa Martina Hollého (1904 – 1965), otca filmového režiséra rovnakého mena

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel jeden z najznámejších slovenských ilustrátorov detských kníh akademický maliar Fedor Klimáček (1913 – 1975)

– päťdesiatnikom sa stáva filozof PhDr. Slavomir Gálik, PhD., profesor Univerzity Konštantína filozofa v Nitre

2. októbra

– stopäť rokov od narodenia herečky a režisérky Viery Bálintovej (1910 – 1999), priekopníčky rozhlasového herectva; dlhé roky viedla Rozhlasový herecký súbor a Detstú rozhlasovú dramatickú družinu a na štúdium herectva pripravila veľa súčasných divadelných umelcov

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE